

Uyterste wille
van een
M O E D E R
aan haar toekomstige
K I N T .

UITERSTE WILLE

van een

MOEDER

Aan haar toekomende

K I N D.

Toegeëigent aan de Volmaaktste

H U I S M O E D E R.

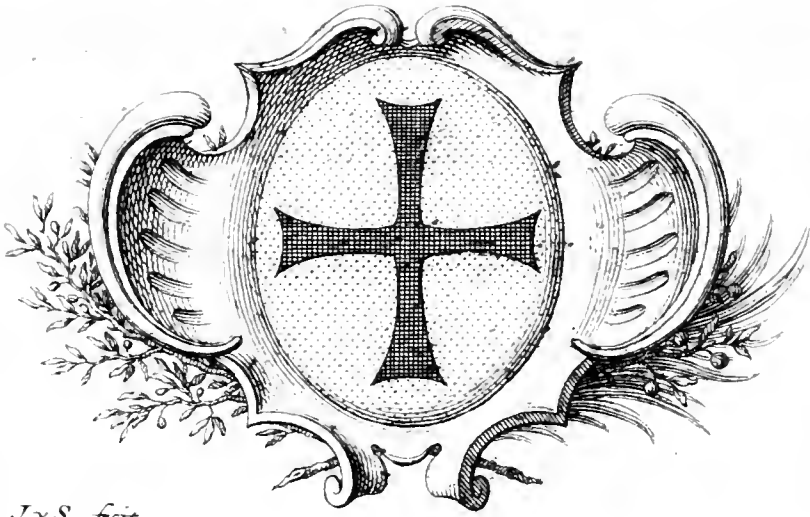
D E D E R D E D R U K.

Met Vaerzen en Koperen Plaatén versiert.

Te A M S T E R D A M,
By G E R R I T T I E L E N B U R G,
Boekverkooper. 1748.

J.v.S. fecit.

AAN VROUWE
MARIA VAN OOSTERWYK,
ECHTGENOOTE VAN DEN HEERE
JACOB SYDERVELT.

MEJUFFROUWE,

Dewyl deeze *Viterste Wille*
van eene Moeder aan haar
toekomend Kind, voorlang reeds
* uit-

uitverkogt , om deszelfs nuttig-
heid eene algemeene goedkeuring
wegdraagt , ben ik te rade ge-
worden den zelyven in de harten
der leezuchtige Jeugd , zo wel
als in die van alle brave Moede-
ren , door een' tweeden druk te
vernieuwen. Zonder lang te over-
denken wie ik dit ftichtelyk Werk-
je ter befcherminge wilde aanbe-
veelen , kwam my Uwe Ed^s.
Naam ft-raks te binnen. Dies ik ,
aan de eene zyde overtuigd van
de heuschheid en dierbaare vriend-
fchap , zo van Uwe Ed: als van
uwe

uwe Eds: Echtgenoot zo dikwils,
genooten, en, aan den ande-
ren kant weetende hoe zeer Uwe
Eds. Godsvrucht, Zedigheid, en
Zorg voor uwer Spruiten op-
voeding, by elk in agting is; de
vryheid neeme het zelve Uwe Ed:
toe te wyden, als zynde Uwe
Ed: niet alleen eene deugd-
betragtende Moeder, maar ook,
door Uwe Eds. byzondere liefde
en ongeveinsde zucht voor de
twee rechtgeâarde Voorzoonen
van uwen waarden Echtgenoot,
eene Baak voor alle Behuwdmoe-
deren.

deren. Laat dan dit gering blyk
van myne oprechte erkentenis
Uwe Ed: niet ongevallig zyn.
Het zal my in 't toekomende al-
toos verpligten, my met de ui-
terste agting te noemen,

MEJUFFROUWE,

Uwe Ed: dienstwillige Dienaar.

GERRIT TIELENBURG.

D R U K K E R

Aan den

L E E Z E R .

WY geeven u, beminde Leezer, dit tegenwoordig werkje, dat, wel eer in de Engelfe taale gefchreeven, en voor eenige jaaren, in de onze overgebracht, door den druk is gemeen gemaakt. Van het boekje zelf hebbe ik niet te zeggen. Goede wyn behoeft geen kranfen, en zuivere waar pryft zig zelf aan. Behalven dat de Vertaaler u voor af kenniffe geeft van de dingen, die u noodig zyn te weeten. Alleen moet ik u berigten van de verandering, of vermeerdering, daar het nu mede in 't licht komt. Dewyl de ftoffe, hier verhandelt, wel meest, of genoegzaam eeniglyk, den kinderen betreft, in't voorschryven van heilzame vermaningen, en ftigtelyke zedelessen, die hen tot de burgerlyke omgang bequaam, en voor al goede Christenen kunnen maken, (een zaak, daar alle Ouders met zonder-

linge zorgvuldigheid op behooren te letten, 't geen naar ons oordeel ook de reden is, waarom het werkje aan de Volmaakte HUISMOEDER is toegeëigent) zoo hebben wy, om de Leeslust van de jeugd op te wekken, eenige platen daar by gevoegt; ook een onzer Vrienden, A. Spinniker, bewoogen, om 't geen in de platen verbeeld, of in de stoffe eenigfins verhandelt wierd, in vaarzen uit te breiden, die we hoopen, dat ook bedaagde lieden tot stigting zullen dienen. De overige vaarzen zyn ten deele van den zelveu Autheur, ten deele van de Eerbare Geesje Brit, geen ongeoeffende Liefhebberes van de Dicht-konst opgesteld. Eindelijk hebben wy, om het boek zyn behoorlyke form te geeven, nog een Testament, van gelyke zaaken, als het Eerste, handelende, daar by gevoegt, getrokken uit de Martelaars spiegel der Doopsgezinden, oordelende, dat goede dingen wel zomtyds mogen vernieuwt worden. Lees met bescheid, en gebruik alle ten uwen nutte.

Amsteldam
dezen 10 De-
cember 1698.

J. van NIEUWEVEEN.

OP DE
UITERSTE WILLE
VANEEN MOEDER

Aan haar toekomende kind.

K L I N K D I C H T.

Al wie de jonkheid tracht met deugden te verciereren,

Zie wyze moederzucht hier tot een voorbeeld staan.

Daar zy haar zuig-ling zoekt, op 's levens gladde baan,

Te houden aan den band, van heilige manieren,

En zoon, en dogter, leerd van jongs den Schepper vieren:

Der oud'ren eerbewys noit in de wind te slaan.

Zy

*Zy wyft elk een zyn plicht in huis, in
Tempel aan.*

*En houd de kroon in 't oog van eeuwige
Lauwrieren.*

*Dus baardze kinderen, niet slechts voor
't aards gewemel,
Maar ziet haar anderwerf verheerlykt in
den Hemel.*

*O huis-bestierders, koopt die leering-
ryke blaau.*

*Daar rym, en beeldewerk, de teêre
jeugd kan stichten,
En leeren met vermaak haar kinderlyke
plichten.*

*Zo word de laatste wil van deze
vrouw voldaan.*

G. B R I T.

A A N

De volmaakfte

HUIS MOEDER.

 Aarde Juffrouw,

De overzettinge van dit Boekje volbragt zynde, zo hebbe ik gezogt, wien ik het zelve best zou mogen opdragen; en gezogt hebbende, hebbe ik om verscheide redenen goedgevonden, om U. E. dit toe te schryven: niet op dat U. E. deze myne overzettinge in haar bescherminge zoude nemen; Want, is dezelve wel gemaakt, zo twyffel ik niet, of U. E. ingeborene goedigheit zal van zelfs, al bidde ik U. E. niet, dit werk verdedigen, zoo daar iemand was, die daar tegen, in U. E. tegenwoordigheit, dorst spreken. En is zy niet wel gemaakt, 't zou een al te onbeschaamde stoutigheit van my zyn, U. E. te bidden, om een ongerechtigheit te plegen, en uwe toestemminge te geven over een werk des niet waardig zynde. Myn oogmerk is nooit

A

zulks

zulks geweest: maar de redenen, die my hier toe gebragt hebben, zyn deze.

Eerstelyk, dat men het Boek van een Vrouw niemant beter, als aan een Vrouw, opdraagen kan; en een Boek vol deugdelyke onderwyzinge niemand beter, als aan een deugdelyke Huismoeder, opofferen, om die zelve haare Kinderen voor te stellen, en te doen onderhouden.

Ten anderen, op dat dit werk, onvolwrogt, als het is, in U E. handen komende, U E. als aangeprikkeld zoude zyn, om 't zelve te volmaaken, en, al voltooit zynde, onder een beter gedaante het ligt te laten zien. Wy bidden U. E. zeer ernstelyk de hand daar aan te willen slaan; hoopende dat het Gemeenebest, en de loffelyke gedagtenisse van den Auteurs, zoo veel op U E. gemoed zullen vermogen, dat men binnen weinigdagen de laatste woorden dezès Boeks, *Einde zonder einde*, onder U. E. name uit doen zal, en in dier plaatze spelden, vervolgder heilzame onderwyzingen, die de Godvrugtige Elizabeth Jocelyn niet heeft konnen volbrengen.

Zoo myne hand bequaam genoeg was, zoo zoude ik u haar gansche leven, als in een tafereel, voor oogen stellen, om U. E. te vertonen, dat zy waardig is, dat zulke

ke inkt, en zodanige penne, als de uwe is, zig bemoeijen, om haar onvolwrogt geschrift te volmaaken; en al is myn hand wat te styf, om zulk een volmaakte Vrouws schaduwe en beeltenisse op het papier te trekken, zo vertrouw ik nogtans, dat het staaltje, 't welk ik U. E. van hare deugden toonen zal, niet onaangenaam zal zyn: elk een bemind zyns gelyke, volmaakte en deugdelyke Vrouwen hooren en lezen gaarne de deugden en volmaaktheden van andere, om des te meer in volmaaktheid en deugden aan te wassen.

Gelyk 't dan nu geen klein voordeel is uit Godzalige Ouders gebooren te zyn, zy was een Kinds Kind, en de eenige spruit van den eerwaardigen D. Chaderton, wel eer Directeur van 't Collegie, dat de Koninginne te Cambrige opgeregt heeft, en Professor in de Godheid in de zelve Academie, daar na Bisschop, eerst van Chester, daar na van Linkoln, onder wiens tugt, als mede hares Vaders Rykert Brook, zy in haar jonge jaren opgevoed, en in geleerdheid, maar inzonderheid die in Godzaligheid bestaat, onderwezen is geweest: want haar Moeder storf, toen zy heel jong, en niet meer als zes Jaren oud was, wiens laatste woorden nochtans,

met haar zegeninge gevoegt zynde , zoo diep in haar hart ingeprent bleven , namentlyk , dat zy haar' Vader en Grootvader heiliglyk in alles gehoorzamen zoude , dat zy hun altyd , en in alle dingen een volmaakte onderdanigheid beweezen heeft : *zoo dat zy van kinds been af de heilige Schriften geweten hebbende , die haar wys konden maaken tot zaligheid , door het geloove , 't welk in Jhesus Christus is , te kennen gegeven heeft niet alleen aan die gene , die haar , doen zy nog leefde , gekent hebben , dat zy wel wift , hoe men die dingen in 't werk moest stellen , die zy geleert had , zoo wel tegen haren Man , met welken zy zes en een half Jaar in een volmaakte vrede en liefde geleefd heeft ; als tegen een yegelyk : maar ook aan ons , die haar niet kennen , als door die goede reuke , die zy over al van haar , door zo Godvrugtige schriften , en zoo wel besteden uren , gestrooit , en nagelaten heeft . Daar is geen regel in alle hare schriften , of haar opregtigheid en demoedigheid stralen 'er in door , en in alle haar woorden zult gy de minste vonk van wereldsche geleertheid niet zien , maar klaarlyk bemerken , dat zy haar licht aan de lampe des heiligdoms aangesteken heeft .*

Haare eerste jaren bragtze door met het leeren der goede zeden, en alle vrye konsten, en met het lezen der oude en nieuwe geschiedenissen, waar toe zy geen kleine hulpe trok uit de kennisse, die zy van de vreemde talen had. De Poëzy behaagde haar wonderlyk wel, zy heeft ook eenige dingen op mate gestelt, die niet min aartig als vermakelyk zyn, waar in nogtans haar kuische zedigheit over al uitblinkt: En al had zy zoo veel wetenschaps, zoo was zy niettemin schaars in woorden, wilstende die liever voor de menschen verbergen, als zig daar over beroemen.

Onder alle de gaaven, die onze gedagtenisse waardig zyn, was zy met een stale memorie begaaft, want zy kon veertig regels en meer van buiten opzeggen, 't zy in 't Engelsch, 't zy in 't Latyn, als zyze maar eens gehoord had. Een gaaf, om de waarheid te zeggen, uitnemend in zig zelfs, maar nog meer in 't gebruik, 't welk daar in bestont, dat zy een heele predicatie onthiel; zoo dat zy 't huis komende die in haar kamer schreef, volgende niet alleen de voetstappen, maar byna ook over al dezelfde woorden des Predikants.

De laatste Jaren haars levens bestede zy

nergens in , als in Goddelyke studien , waar van zy eenige onvolmaakte schriften nagelaten heeft , als dit mede , dat onder haar schriften , na haar dood , onvolwrogt gevonden wiert , of om dat eenige groote beletzelen haar over hoop quamen een maand ontrent voor haar dood ; of dat zy de geboortens tyd van haar eerste en laatste kind niet wel gerekent had.

Al is 't dat haar gantsche leven niet was dan een gedurige overdenkinge des doods , zo is 't nogtans , dat zy op 't einde hares levens als een voorsmaak van haar verlossinge kreeg. Want geen heele zeventwintig Jaren oud , en nooit in eenige ziekte of gevaar gekomen zynde , behalven die van haar kraam , welke alle dagen naderde : zoo haast zy gewaar wierd , dat zy bevrugt was , vreezende of de dood haar verrassen zoude , liet zy heimelyk een doodkleed naaijen , om daar in begraaven te worden , en schreef zonder iemands weten deze heilige overdenkinge. Hierom spreektze zo vreemt van haar zelve tot haar Dogter , Gy zult misschien vreemt vinden , dit geschrift te ontfangen van een Moeder , die van u in de kraam gestorven is.

Den twaalfden October des Jaars 1622
in

in het Landschap van Cambrige in Engeland, verlofsteze van een Dogter, welkeze, na den doop tot haar op het bed gebragt zynde, zegende, God lovende en pryzende. Dat gedaan zynde, vraagde zy na het doodkleed, het welke tot haar gebragt zynde spreide dat over haar, en na dat zy aldus negen dagen lang de smerten van een brandende koortze standvastelyk verdragen had, eindigde zy haar redenen, haar gebeden, en haar leven te gelyk, haar ziel in haars Scheppers handen bevelende, de Wereld een zeer goede en eerlyke faam, en haar Dogter dit klein, dog zeer stigtelyk, voorschrift na latende, om haar in alle heiligheid en Godzaligheid te onderwyzen.

Hier is, waarde Juffrouw, het kort begrip van 't Godvrugtig leven des Au-
theurs van dit schrift. Daar mee zal ik een einde maken, zo ik U. E. nog zegge, dat zy de eerste plaatze onder de Engelsche Vrouwen niet alleen, maar voor alle andere behoorde te hebben, in 't Boek dat de Hoog-geleerde *D. Joh. van Beverwyk*, Schepen der Stad Dordregt, van de uitnemenheid des Vrouwelyken geslachts onlangs in 't licht gegeven heeft. Maar ik denke, of dat hy haar met voor-

A 4

dagt

8 *Aan de volmaakste Huismoeder.*

dagt overgeslagen heeft, vreezende dat, zoo hyze by de andere gevoegt had, haar glans en stralen alle andere zouden verdooft hebben, een plaats voor haar in zyn andere schriften bewarende; of dat hy geen kennisse van hare deugden gehad heeft, aangezien meest alle eerbare en deugdelyke Vrouwen eigen is wel te leven, en van weinig menschen bekent te zyn. Vaar wel wyze en eerbare Juffrouw naar lyf en ziele, tot uwes huisgezins, en aller menschen voorspoet en zaligheid,

Van U. E.

Allerdienstwilligste en allerootmoedigste Dienaar

G. D. C.

B R I E F

Van

Elizabetha Jocelyn,

aan Taurellus Jocelyn,*haren Man.*

LLERLIEFSTE,

Ik hadde zo haast de hope niet verkregen, dat ik u een Kind baren zoude, of ik hebbe by my zelve overleid, wat de schuldige plicht van een moeder was. Maar die gedagten wierden haast gevolgt van de vreeze voor de ellenden die my zouden mogen overkomen, en beletten, dat ik ons Kind in de vreeze Gods zoude mogen opbrengen, 't welk ik altyd grootelyks gewenscht hadde. Om de waarheid te zeggen, ik verschrikte om twee oorzaken, als my de dood eerst voor oogen quam. Ten eersten, om de smerten die zulk een soorte van dood met zig brengt: En ten anderen, om 't verlies, dat myn

Kind lyden zoude, zo 't my quam te missen. Maar Gode zy dank, die vreeze verdween wel haast, denkende, dat *alle dingen dienen ten goede, den genen die God lief hebben*, en vast vertrouwende, dat hy my lydzaamheid verleenen zoude, na dat myn aanstaande smerten zouden vereiffchen.

Dog ondertusschen liet ik niet na te denken, wat ik voor een' goeden dienst myn Kind bewyzen zoude (behalven zyn geboorte) zoo 't God beliefte my van het zelve te scheiden. En aanmerkende onze brosheid, en de genegenheid tot de zonde, het bedrog des Satans, en de listigheid der Wereld, zoo wenschte ik grootelyks, dat ik het van alle die dingen waarfchouwen mogte: Maar 't quam my voor, dat my de dood misschien de gelegenheid benemen zoude, zoo ikze niet haast aan nam. En alzoo ik niet wiste wat ik doen zoude, quam my in den zin, dat ik die vermaningen op schrift stellen zoude: maar my zelven myn eigen zwakheid voor oogen stellende, wierde ik in my zelven over myn voorneemen beschaamt, en ik derfde 't een tyd lang niet wagen. Eindelyk nochtans, als ik geen anderen weg vond om myn Moederly-

ke

ke liefde tegen myn Kind uit te drukken, vertroostede ik my met deze redenen;

Ten eersten, dat ik aan een Kind schreef, en dat, al was ik maar een Vrouw, dat ik ook maar aan een Kind van klein oordeel deze dingen schreef, die ik achtete 't zelve Kind te mogen dienen tot een grondvest van een breeder onderwyzinge.

Daar na dachte ik, dat het was aan myn eigen Kind dat ik schreef, en tot zyn byzonder gebruik, en dat de liefde, die ik het toedroeg, myne mislagen zouden in 't goede doen nemen.

Eindelyk vertroostede ik my voornamelyk daar in, dat myn voornemen goed was, vast wetende, dat God het goed voornemen zegent.

Dit alzoo voor my genomen hebbende, hebbe ik dit voorschrift voor ons Kind op 't papier ontworpen, dat ik aan niemand beter bevelen kan, om het, als 't tot eenige kennisse zal gekomen zyn, in handen te geven, als aan u, die magt hebt, om deze myn uiterste wille van ons Kind in 't werk te doen stellen.

Allerlieffste, gelyk gy door Gods gebod verpligt zyt daar op te letten, alzoo bidde ik u ook, zoo gy 't in zyn schuldi-

dige pligt, 't zy tegen God, 't zy tegen zyn even-naasten, nalatig of struikelen ziet, dat gy 't geenszins spaart, maar dat gy 't strengelyk kastyd na dat het zal verdient hebben. En op dat uw zorg minder zy, als het tot zyn Jaren zal gekomen zyn, let'er wel op als het nog jong is. En als gy een voedster nemen zult om ons Kind op te voeden, let zoo veel niet op haar lighamelyke gezontheit, als op haar deugdelyke en eerlyke omgang. Zoo gy het lang buitenshuis hebben wilt, als het gespeent zal zyn, kies'er eene, zoo 't mogelyk is, daar het noch zweeren noch oneerlyke woorden van leert.

Gy zult misschien denken, dat ik hier al te zorgvuldig in ben: maar ik ben wel verzekert, dat het u zwaar vallen zal het te ontwennen, dat het van zyne geboorte aan zal geleert hebben. Gy zult veel tyds voorby laten gaan, eergy het groot genoeg vind om het om zyn vuile en quade woorden te kastyden, en ondertuschen zal het zoo volmaakt in zyne onvolmaaktheid worden, dat men het qualyk zal kunnen verbeteren. Zoo 't misschien gebeurt, dat iemand, die 't liefde toedraagt, het om zyne fouten kastyd, be-

belet dat het een ander niet beklage , dat het zyne Moeder verloren heeft.

Daarenboven, zeer Geliefde , laat ons Kind vroeg leeren. Zoo 't een Zoon is, ik twyffel niet, of gy zult hem onzen Heere toe-eigenen, dat hy hem in zyn Kerke diene, zoo 't hem beliest, hem door zyn genade en barmhertigheid tot zulken grooten werk bequaam te maken. Zoo 't een Dogter is, ik hope dat myn Moeder *Brook* haar by hare Dogters nemen zal (zoo gy 't goed vind) en haar een zelve lesse leeren.

Ik begeere dat zy, als myn Zusters, in de lezinge van Gods Woord opgevoed werde, dat zy leere schryven, en hoe men een huis bestieren moet; een Dogter heeft geen ander onderwyzinge vandoen. Want al verwondere ik my over die gene, die God groote geleertheid medegedeeld heeft; zoo is 't nogtans, dat ik zulk een geleertheid niet begeere in myn Dogter, ziende dat de Vrouwen meesten tyd meer wetenschap als wysheid hebben, daar zy zoo veel nuttigheid uittrekken als een Speel-jagtken van een al te grooten zeil, waar mede het in den grond geholpen wort; Maar als de wetenschap en wysheid zig in een deugdelyke en huislyke

lyke Vrouwe laten vinden, is zy een fchatkamer van alle deugden; zy is een wel toegeruft Schipgelyk, dat zig met alle zyn zeilen helpen kan: zy is: ik fchame my haar lof te verhalen: Want, Allerlieffte, al had zy alle die voordeelen, zy zal niet ligter aan een Man raaken.

Ik laat u dan nog toe, een geleerde Dogter te hebben, zoo gy 't begeert, en bid God dat hy haar een wys en Godvrugtig hart fchenke, om haar wetschap tot Gods naams eere, uwe vertroosting, en haar eigen zaligheid te befteden.

Maar op wat manier dat het u believen zal haar op te voeden, ik bidde u zeer vieriglyk, dat gy tragt haar door alle middelen een opregte en zuivere demoe-digheid te leeren: want al begeere ik zoo wel die deugd in een' Zoon, als in een Dogter, en verfoeije zoo wel de hovaardye in d'een als in d'ander; niettemin vreeze ik meer dit gebrek in een Dogter: de reden is, om dat huiden ten dage, door de bedorvenheid en verkeertheit van deze laafte tyden, de hovaardigheid meer in een Dogter voor een lofwaardige deugd word gehouden, als voor een zonde, die haar veragtens waardig

dig maakt; ja daar worden veel Ouders gevonden, die haar Kinderen heele lessen daar van doen, haar voordragende hoe nut, en hoe nootzaakelyk dat zy is, zig met zulke of diergelyke redenen behelpende, tegen de welken men, na haar dunken, den mont niet open doen moet. Voor alles moet gy weten (zeggen zy) uit wat huis, en van wat geslagte en afkomst gy gesproten zyt, en dienvolgens moet gy u zelfs agten, want na dat gy u zelven agten zult, zoo zal u een ander agten. Voorts; zo veel als gy andere boven u agt, zoo veel beneemt gy u zelven van uw naam. Daar veel andere diergelyke redenen bydoende.

Ja dat meer is, men houd huden ten dage die Ouders voor wyze lieden, die de hovaardy haar Kinderen wel weeten in te drukken, en haar alzo van God tot den Duivel leiden; En dit word altemaal gedaan onder dit eerlyk dekzel van zig zelven te kennen. Maar ik ben al verzekert dat wie zig zelven wel kent, zoo veel ellenden en gebreken in zig zelven gewaar worden zal, dat hy quaelyk redenen zal vinden, om zich boven andere te verheffen.

Allerlieffste, ik vrees zoo, dat ik u
een

een hovaardig Kind baaren zal, dat al hoewel ik vast weete, dat gy zoo veel zorg daar voor dragen zult, dat het onnodig is datmen u daar toe aan porre; zoo kan ik nogtans niet nalaten uwe naarstigheit door myne biddinge en vermaninge te vermeerderen. Deze Zonde is uittermaten gevaarlyk; want door de listigheit des Duivels kruipt zy in de jonge Kinderen, onder den naam van wysheid en verstand: en de Ouders, haar vermaak daar in nemende, geven dezelve een zoet en aangenaam voedsel.

Allerlieffste, ik bidde u wederom, hebt nooit behagen in een hovaardig kind; Zedigheit en demoedigheit zyn de waare grondvesten van alle deugden. Laat niet toe, dat uwe dienstknechten of dienstmaagden het een anderen naam geven, als het in zynen Doop ontfangen heeft, tot dat het tot zyne Jaaren gekomen is, en dat het wete, hoe het zelve andere behoort te eeren en te bejegenen.

Ik bidde u, dat gy geen groote onkosten in zyn kleedinge doet, want het dunkt my, dat het een ydele zaake, en een Christen onwaardig is, zoo veel geld te besteeden om een Kind te kleeden, als genoeg is om twee of drie eerlyk te klee-

kleeden. Zoo gy geen kinderen genoeg hebt om zulke onkosten te doen, *Pauper ubique jacet*, men vind arme luiden over al.

Alzoo dan, allerliefsite, kunt gy wel merken wat myn begeerte is, en ik ben verzekert, zoo gy ons Kind de demoedigheid van jongs af aan leert, dat het die metter tyd met vreugde en blydschap vervullen zal.

Maar ik meene, dat gy u nu verwondert, hoe het komt, dat ik u (dewyl onze gedagten, en onze harten malkanderen altyd open zyn geweest) deze dingen mondeling niet hebbe willen zeggen, maar op 't papier schryven. Allerliefsite, zo u eenige zodanige gedagten in 't herte komen, word, ik bidde u, indagtig hoe groote finerte gy ontvingt als gy my eens alleenlyk hoorde zeggen, dat *ik misschien in myn kraambed sterven zoude*: en gy zult bekennen, dat al dit verhaal u uittermaten zeer droevig en moeilijk zoude gevallen zyn; en gy weet, dat ik u zo lief gehad hebbe, dat ik nooit iet hebbe willen doen of zeggen, dat u eenige gelegenheid geven mogte om vertoornt of droevig te zyn. Daarom bidde ik u zeer demoedelyk, dat gy u niet

bedroeft, als gy deze weinige woorden onvoorziens zult komen te vinden. Ik weet dat gy een Christen zyt, daarom twyffel ik niet of gy zult het lydzamelyk verdragen.

Doch al schryve ik u nu, als my blydelyk tot de dood bereidende, ik wanhope nochtans van myn leven niet, God behoudet, maar ik bidde hem dagelyks, dat het hem believe my dat te bewaren, zoo 't zyn welbehagen is, en zoo hettot myn zaligheid strekken kan.

Nochtans zal ik nooit myn werk voor verloren houden, zo 't God belieft my 't leven te bewaren, want het zal my gelyk een spiegel zyn, om daar in aan te merken wanneer ik al te streng, of al te slap wezen zal.

Allerlieffste, ik ben u zo wel bekend, dat ik niet van nooden hebbe, u myn zwakheid met vele woorden te kennen te geven, ik hebbe deze overdenkinge overhoop en onordentlyk geschreven; want gy weet hoedanig de zwakheid van myn memoriis, myn onwetendheid is u kennelyk, en hoe my ontbreekt al wat noodig is om wel en ordentlyk te schryven, en zoo misschien de oprechte genegentheid en liefde, die wy malkanderen toe dragen,

u zoo geblindhokt hadde, om myn zwakheid niet te zien, ik beken nu vryelyk myn onwetendheid; en al bekenne ikze niet, dit tegenwoordig werk nogtans zalze genoeg ontdekken; ik zende het nogtans aan niemant anders, als aan myn liefsten Man, en aan myn liefste Kind, hopende dat het haar geenzins onnut zyn zal.

Alzo beveel ik u, en al die gene, die u toehooren, in de bescherminge Gods onzes Hemelschen Vaders, en bid hem uit al myne kragten, dat hy u van alle gevaar bewaare, vertrooste in uwe droefheid, en u na dit leven een erfgenaam maake van zyne welgelukzalige onsterfelykheid. Hier een einde maakende van schryven, zal ik eeuwiglyk zyn,

MYN HEER,

*Uwe aller-demoedigste, en allergelegenste Dienaresse en
Huisvrouw,*

Elizabetha Jocelyn.

Uiterfte Wille

Van een

MOEDER

Aan haar toekomende

K I N D.

ALzo ik den Heere een langen tyd zeer vieriglyk gebeden hadde, dat hy my eener zyner kinderen Moeder maken zoude, en nu de tyd voor handen was, op welken ik geloofde dat hy befloten hadde my dat te geven, hebbe ik begonnen by my zelve te overleggen; Ten eerften, waarom ik u zoo ernftiglyk van den Heere gebeden hadde; En daar na, bevonden hebbende dat het maar was om u gelukkig te maken, hoe ik die gelukzaligheid voor u zoude kunnen verkrygen. Ik weet wel, dat het niet gelegen is in eere, of rykdommen, in fterkte des lighaams, of groot getal van vrienden, (hoewel dit alles

les een groote zegen is.) En daarom zoude ik om u te vergeefs gebeden hebben, zo myn oogmerk was geweest, u een erfgenaam te maaken van myn wereldsche goederen; neen, ik hebbe u nooit een zo kleinen erfdeel toegewenscht als de gantsche Wereld, en ik zoude God nooit om u gebeden hebben, wel wetende, dat ik groote smerten om uwent wille zoude moeten verdragen en uitstaan, zo ik maar gedagt hadde om u groote goederen in deze Wereld na te laten; welke hoewel zy u heden ryk maken, dan nog niet beletten zullen, dat gy morgen arm, en een bedelaar word; Ik hebbe u nooit gewenscht te hebben, om de genoegelykheid die ik met u, in uwe kintsheid, zoude mogen genieten, wel wetende, dat alle de genoeglykheden, die een Moeder scheppen kan in een Kindeken, anders niet zyn, dan een weinig Honig met veel Gal vermengt. Maar de waare en eenige oorzaak, waarom ik zo dikwils om uwent wille myne knien voor God gebogen hebbe, is deze geweest, op dat ik Moeder wezen zoude van een Kind, dat met my, op één dag, erfgenaam zy des eeuwigen levens.

Daarom bidde ik God zeer demoedelyk,

dat hy u genade en barmhertigheid bewyze, een heilig en Godzalig hart u gevende, op dat gy mikken moogt, in alle uwe woorden en werken, tot het oogmerk uwer geboorte.

Zoo gy een Zoon zyt', en zoo 't God beliest u zyn genade mildelyk te schenken, ik begeere dat gy hem in zyn Kerke dient.

't Is wel waar, dat dit ampt heden ten dage van de Wereldsche Menschen veragt word, die meenen dat het maar arme en behoeftige luiden haare Kinderen betaamt; maar ik bidde u in den naam onzes Heeren, word niet naalatig om dit ydel en valsch voorgeven, maar versterkt u, denkende, hoe waardig het gewin van een ziele by God is, en gy zult zien hoe groot en eerlyk het ampt is van een dienaar te zyn des levenden Gods.

Zoo 't hem beliest uw hart door zyn H. Geest te bewegen, zoo zal het branden van yver en begeerte om hem in zyn Kerke te dienen. God wil uwe lippen ontsluiten, op dat gy de eere zyns naams verkondigen, en zyne wonderheden rugtbaar maken moogt.

Indien ik wys en bequaam genoeg was tot schryven, ik zoude myn penne besteden,

den, om u den gelukzaligen staat van alle die opregte en getrouwe dienaars Gods voor oogen te stellen: en al kan ik het niet doen, zoo moet ik nogtans openbaarlyk zeggen, dat zy den besten en gelukzaligsten stand hebben, die onder de Menschen kan wezen. Zy bedienen het ampt, dat onze Heere Jesus zelve bediend heeft, daarom zyn zy zyne waare navolgers; zy zyn Gezanten Gods, die een Koning is aller Koningen, en een Heer aller Heeren, gezonden tot de Menschen, om haar zynen wille, wat haar zaligheid aangaat, te verkondigen; zy zyn vrienden Gods, en arbeiden in zyn Wyngaart; hy bemindze, zoo dat hy haar veel wetenschappen en kennisse mede deelt. Word dan haarder een, en laat niet toe, dat de veragtinge der boozen u daar van afkerig maake. God heeft u veel goederen gegeven, zoo dat gy geenzins uwe studien zult behoeven te staken, zoekende waar van gy leven moogt; gelyk de Israëliten haar werk staken moesten doe zy stroo zогten. Zoo gy niet te vreden zyt met 't gene dat gy hebt, gy zult nooit te vreden zyn al had gy nog meer. God beware u van gierigheid.

Ik begeere dan, dat gy, u begevende om de Kerke Gods te dienen, nooit zoekt uit

dat getal te zyn , die groote inkomsten genieten (hoewel ik haar eere en ontzie , na dat zy verdienen.) Want ik wilde gaarne , dat gy een zoo getrouw dienaar Gods waart , dat gy boven de eere Gods , en der Menschen zaligheid , anders niet zocht voor u als het eeuwige leven.

Maar gelyk ik begeere , dat gy deze zaken niet zoekt , alzo wil ik ook dat gy wel toe ziet , dat gy niet veragt de zegen Gods , maar ontfangt met dankbaarheid het gene dat God believeu zal u te schenken : zyt een goed uitdeelder der weldaden Gods , uwe hand altyd reikende aan alle arme en nooddruftige menschen.

Die zig des Armen ontfermt , leent den HEE-RE : en hy zal hem zyne weldaad vergelden. Spreuk. XIX: 17.

En vergeet der weldadigheid en der mededeelzaamheid niet : want aan zoodanige Offerhanden heeft God een welbehagen. Hebr. XIII: 16.

Eens vrekken lust word nooit geboet
 Door Ryken Schat, nog overvloed:
 Maar 't hert, met weinig vergenoegt,
 Stelt zig te vreeën zoo God het voegt.

1 Timoth. VI. 8. Maar als wy voedzel en dekzel hebben, wy zullen daar mede vergenoegt zyn.

9. Doch die ryk willen worden, vallen in verzoeking en [in] den strik, &c.

Aan de Gierigaarts.

O Gretig fchepfel, dat uw zinnen
 Op fchat en Rykdom hebt gefteft,
 En woelt, en wroet, om fteeds te winnen
 Een overvloed van nietig geld;
 Kom herwaarts, open eens uw oogen,
 En laatze hier te weiden gaan,
 Zie de ydelheid van al uw poogen
 Met eigen verw geteekent ftaan,
 En beter wegen voor u open,
 Om regte Schatten op te hoopen.

De Goud-zugt, hoog van u gepreezen,
 Maar uitgeteert en ongezien,
 Doet in 't gelaat de vrugten leezen,
 Dieze aan haar Minnaars komt te biên;
 Daarze, afgemat van ftaêge zorgen,
 Zig pynt en arbeid, zonder ruft,
 In 't opgaan van den vroegen morgen
 Tot aan den avond, om met luft,
 Door geene fchatten te verzaaden,
 Als in een zee van geld te baaden.

Wat baat haar loopen, jaagen, draaven,
Zo lang haar lust geen paalen kent?
Daar al haar rykdom, als begraven,
Tot regt gebruik nooit aangewent,
Een aas verftrekt voor roeft en motten,
Een voordeel, daar de dief op loert,
En ftelt het hert der vrekke zotten,
By nacht en dag van angst vervoert
Om fchat-en geld-kift te bewaaren,
Ten doel van allerlei gevaaren.

Nog kanze haren togt niet breeken;
De Gelddorft, nimmer uitgeweert,
Voelt fteeds haar brand zo veel ontfteken,
Als 't oog de goudklomp ziet vermeert:
Geen oli ooit de vlam verdoofde;
Zoo groeit de waterzugt, en zweit,
Door 't nat, waar in zy zig beloofde
Den gloed te bluffen, die haar quelt:
Hoe meerder vogt in 't lyf gedronken,
Hoe fterker blaasbalg voor die vonken.

En kan die plaag u nog bekooren?

Veroveren uw hert en zin,
Om in het slyk zoo dwaas te sijn?

Neen, neen, u voegt een beter min:
Zie Vergenoegzaamheid, te kennen
Aan zonnestraal en rein gewaad,
Die 't hert tot nooddrift leert gewinnen,
Belacchen met een bly gelaat
De onnutte zorg, en wreede plaagen,
Die 't gierig hert onendig knaagen.

Haar hert, met 's Hemels gunst te vreedan,
Voed eene zorg, en anders niet,
Haar goed, haar gaven te besteedan
Tot zulk gebruik, als God gebied,
Dus schroomtze niet, van mededoogen
Om 's naaftens ongeval en nood
In 't binnenst van de ziel bewoogen,
Een milden hooren in de schoot
Des Armen blydelyk te ontladen,
Om hungerigen te verzaden.

Zo zoekt, zo gaartze regte schatten,
Den wereldlingen onbekent,
Waar op nooit ondergang kan vatten,
Die nimmer dief nog roover schent:
Zo wordze God gelyk op aarde,
Die, Heer van 't alvernoegend goed,
De schepsels, die zyn almagt baarde,
Stâeg zegent van zyn overvloed:
Zo leeftze in rykdom meer verheven,
Dan de allerrykste, die'er leven.

Minder zoude ik niet hebben mogen doen, dan u nu van deze dingen te vermanen, zo 't misschien God belieft my de gelegenheid te benemen, dat ik u spreken mag.

Maar zo gy een Dogter zyt, misschien zult gy denken, dat deze myn arbeid verlooren is. Denk dat niet myn Kind, maar lees dit, en gy zult 'er een getuigenisse en bewys van myn zorg en genegeheid t'uwaaards in vinden: uwe zaligheid is my zo waard, als of gy een zoon waart, en myn vreeze des te grooter.

Gy zult, 't kan wezen, vreemt vinden (als gy tot eenige kennisse zult gekomen zyn) te ontfangen dit voorschrift van een Moeder, die van u in de kraam gestorven is: maar als gy zien zult dat de menschen Landen koopen, Schatten en Rykdommen vergaderen voor haar toekomstende Kinderen, zo zult gy u niet verwonderen, dat ik zo zorgvuldig ben voor uwe zaligheid, die een zo groot en eeuwig erfdeel is; en dewyl ik niet weet, of my de Heere de tyd verlenen zal, u te onderwyzen als gy tot uwe Jaren zult gekomen zyn, berispe my niet dat ik

u te vooren schryve. Wie zoude my niet beschuldigen, zo ik my onagtzaam toonde over uw Lighaam dat ik drage? Voorwaar uwe Ziele is een veel grooter zorge waardig, daarom zal ik tot den einde myns levens toe, zo wel in 't een als in 't ander myn beste doen.

Dog iemand zal zig mogen verwonderen, dat ik u zo schryve, aangezien dat 'er zo vele schoone boeken zyn, waar van de minste leringe beter is dan alle myne overdenkingen. Ik beken het; maar myn ontschuldiging is, dat ik voor de waereld niet schryf, maar voor myn eigen Kind, dat misschien meer nuttigheid zuigen zal uit deze eenvoudige onderwyzinge, hem van een overledene Moeder nagelaten, die hem altyd niet kan of loven, of berispen na zyne verdiensten, dan uit de beste schriften der geleerdste Mannen die 'er zyn.

Als ik deze dingen overwege, nog de kennisse van myn zwakheid, nog de vreeze (of misschien dit Boeksken in 't licht komende, myn graf eenige schande aandoen zoude) hebben myne handen kunnen beletten te schryven, om dat ik uwe zaligheid begeere te bevorderen.

Hierom myn lieve Kind, lees hier in
myn

32 *Uiterste Wille van een Moeder*

myn liefde en myn genegentheid ; en zo 't God belieft my van u te scheiden, zyt deze myne onderwyzingen gehoorzaam, als gy verpligt zyt my zelven te gehoorzamen ; ik hebze uit de H. Schriftuur geleert, ik bidde God, dat zy u mogen nut en voorderklyk zyn.

I. Het eerste gebod, dat ik u geve, hebbe ik van Salomon geleert, die Cap. 12. vers 1. van zynen Prediker zeif, *Gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer Jeugt.* 't Is een goed begin, en een zeer bequame lesse voor een Kind. Want gelykerwys een nieuw vat de reuk lang bewaart, waar mee het eerst ingedoopt is geweest ; alzo ook, indien gy, nog jong zynde, begint te denken aan uwen Schepper, eer de Waereld, het Vleesch, en de Duivel, u in hunne magt hebben, God zal u beminnen, en zyn H. Geest over u storten, welke in u woenen, en uwe vyanden wederstaan zal, niet toelatende, dat zy u eenig ongelyk aandoen : daarom gedenk aan uwen Schepper in uwe jonkheid, en aanmerk de weldaden, die gy van hem ontfangen hebt, te weten, dat hy u geschapen heeft doe gy niet waart ; verloft, doe gy in de handen des Satans vervallen waart, en gevangen lag in de diep-

diepste gevangeniſſe des doods , en der eeuwige verdoemeniſſe ; en uit zyn lou-tere genade en barmhertigheid , zyn H. Geest gegeven , dewelke u tot het eeuwige leven bereid en heilig maakt.

Gy zoud niet kunnen begrypen de grootheid van die genade , en van die weldaden , of uwe ziele zal deze woorden , uitberſtende , zeggen : *Wat zal ik doen ? en hoe zal ik alle de weldaden van een zo genadigen God vergelden ? Ik zal hem voordragen de geheele magt van myn Lighaam , en van myn Ziele , ik zal hem myn eerſte gedagten toe-eigenen , en de eerſte vruchten myner jonkheid op-offeren . Ik zal my voor hem nederleggen in 't bloeijen myner dagen ; en al quam ik tot zulken ouderdom , dat ik myne knien niet meer buigen koſt , nog myne handen opheffen , van wegen myne zwakheid , zo zal nogtans myn hart dag en nacht zyne goetheid indagtig zyn , en myn tong zyn groote en wonderlyke werken verkondigen .*

Als gy alzo overleit zult hebben de ontallyke weldaden Gods , zo zult gy hem dienen , beſtedende al uwe gedachten , woorden en werken , tot zyn eere , en een vaſt verbond met uwe Ziele maken , dat gy uw leven lang volherden , en uwe dagen in zynen dienſt eindigen zult .

Maar op dat gy uwe schuldige pligt beter moogt na komen, ik beveel en bidde u wel te letten op de volgende leerlingen, die u onderwyzen zullen, hoe gy al uw leven tot Gods eere besteden moet. Als gy dit in 't werk zult gestelt hebben, zo zal God al uw voornemen voorspoedelyk zegenen.

II. Zo haast als gy wakker zult zyn, let wel op u zelve, en zie wel toe, dat gy geen ydele, veel min quade gedagten in uw hersenen huisvest, dewelke u zonden beletten, dat gy uwe morgen-offerhanden niet doet. Daar en tegen laten uwe eerste gedagten bezig zyn in de overdenkinge der weldaden Gods, der listigheid en boosheid des Duivels, en van uwe eigene zwakheid.

Gy zult uwe zwakheid klaar zien, zo gy overlegt, dat uwe oogen een weinig te vooren geslooten zynde, en uwe krachten u voor een wyl begeeven hebbende, een Mug of een Vloo, zig zoude hebben kunnen met uw bloed verzaden.

De listigheid en boosheid des Duivels blykt immer zo klaar; want op die tyd blyft hy by u, om alle goede bewegingen uit uw harte te roeyen, en andere, die uwe zinnen aangenaamer zyn, in te geven;

ja zelfs om u den dienst Gods te doen uitsstellen, al was het maar om een weinig tyds: versterk u tegen die verzoeking: want ik verzekere u, dat, zo gy uwe gebeden een half uurtje alleen uitsfelt, de tyd gekomen zynde, zult gy u minder bereid, en uw harte trager en onlustiger vinden tot de aanroeping van Gods naam, als te vooren. Daar en tegen, zo gy uwe gedagten tot de gebeden aanlegt, al zyt gy daar toe nog niet wel bereid; God nogtans, die de begeerten uwes harten kent, zal u verligten, en bereiden, zelfs als gy 't in 't werk niet zult kunnen stellen. Doe dat, en gy zult een groote vertroosting genieten. Daarom moet gy wel toezien dat de Duivel u niet bedriegt; want gy ziet dat zyne boosheid groot is. Hy zoekt u van de tegenwoordige en toekomende gelukzaligheid te berooven. Zyt verzekert dat gy geen waare vreugt ooit smaaken zult in de aardfche genoeglykheden, zoo gy de Hemelsche niet zoekt.

Alzo dan overleit hebbende het bedrog en boosheid des Satans, als mede uwe eigen zwakheid: hoe meent gy, dat gy zyne strikken ontkomen zyt, doe gy van den slaap bevangen waart? Meent gy, dat

hy u zyn lagen niet legt dan als gy waakt? Neen, bedrieg u zelve niet, zyn aard is zulks, en de haat, die hy u toedraagt, is zo groot, dat hy uw Lichaam, doe gy sliiep, zoude verscheurt hebben, en uwe Ziele in de Helle gebragt, zo 't hem mogelyk was geweest. Och! hy konde het een zo wel als 't ander doen, uwe kragt was al te klein om hem te wederstaan: Beken dan, dat de magt Gods u bewaart, en dat gy leeft niet door uwe kragt, maar door zyn loutere genade. Daarom dan neem vastelyk voor, hem altyd naar uw beste vermogen te dienen, en den Duivel, mits zyne genade, 't hoeft kloekmoedelyk te bieden, en alle zyne verzoeken te wederstaan.

*Pfalm. IV. 9. Ik zal in vrede t'zamen neder-
liggen en slapen: want gy, ó HEERE,
alleen, zult my doen zeker woonen.*

*Pfalm CXXI. 4. Ziet, de bewaarder Israëls
zal niet sluimeren nog slapen.*

*5. De HEERE is uw' bewaarder, de
HEERE is uwe schaduw, aan uwe
regterhand.*

*6. De Zonne zal u des daags niet steken,
nog de Mane des nagts.*

*7. De HEERE zal u bewaren van alle
quaad: uwe ziele zal hy bewaren:*

*8. De HEERE zal uwen uitgang en uwen
ingang bewaren, van nu aan tot in der
eeuwigheid.*

Geen ramp, geen quaad genaakt
Den Mens, dien God bewaakt.

Ps. XXXIV. 8. *De Engel des HEEREN legerd
zig rontom de gene, die hem vreezen, en ruktze uit.*

Hoe

Hoe de Vroomen in hun slaap van God bewaart worden.

*STEM: Een Koopman, die het eêl gesteent
&c. Of: Indien de hoop, en 't vuurige
verlangen.*

I.

DE nare nacht heeft alles overtoogen
Met duisternis, elk schepsel sluit-zyn oogen;
Het matte lyf, van diepe slaap verkragt,
Leid zig ter neêr, onkundig, zonder magt;

2.

't Vermoeide hert ontflaat zig van de zorgen.
Waar door 't by dag zig pynde, van den
morgen (nog leed,
Tot 's avonds laat, en denkt om ramp,
Nog noodig werk, van God hem aan-
besteed.

3.

In deze rust, en droeve duisternissen,
 Weet Satans list op 't yverigst te vissen;
 Daar 't alles slaapt, daar waakt hy al-
 lermeeft,
 Om 't Helse'zaad te strooien in den geest.

4.

Dan gaat hy om, en ziet aan alle kanten
 Op voordeel uit, met duizent lyftrouwanten,
 Gelyk een leeuw, van hongeraangevoert,
 Op verffen roof door nare wouden loert.

5.

Dan gaat hy om, en, vind hy maar een oopen,
 pen, (kroopen,
 Straks word de Ziel van boos vergif be-
 Van quaden droom, of eenig s'chaad'lyk
 beeld,
 Dat in 't gemoed een lust tot zonde teelt.

6.

Hoe zal de Ziel die laagen best ontspringen!
Hoe zonder finet dat groot gevaar ontwrin-
gen! (geweld,
Helaas! haar kragt moet buigen voor't
Zo sterker hand de hel geen paalen stelt.

7.

Hier is Gods geeft, of een der Hemelboo-
den, (nooden;
Tot wagter voor den zwakken Mens van
Een dapper held, die's Duivels list en magt
Kan tegenstaan met Goddelyke kragt.

8.

O groote gunst! de Serafyn staat vaardig
Op Gods bevel, om't herte, dat zig waardig
Dier goedheid draagt, zyndagen wel be-
steed,
Te veiligen by nacht voor alle leed.

9.

Godvrugte Ziel, dus kond gy veilig slaapen,
 Gods Englewagt staat voor u in de wapen,
 Hun zorge is u een Diamante schild,
 Waar op vergeefs de hel zyn pylen spilt.

10.

Geen list, hoe schalk, kan zulk een hert be-
 kruipen; (sluipen :
 Geen schaad'lyk gift ten boezem binnen
 Hoe de afgrond ook na uw verderf mag
 staan, (gaan.
 Gods trouwe hulp doet al zyn werk ver-

11.

Hier hebt gy stof om 's Hemels roem te
 zingen,
 Die u zoo mild komt met zyn gunst omrin-
 gen,
 Zo vaderlyk beschaduw't en beschut,
 Uw val verhoed, en alle rampen stut.

12.

Een eenig werk blyft uwe zorg bevoolen,
Nooit agteloos van 's levens pad te doolen,
Zelf onvermoeit, in 's Werelds donk're
nacht,
Voor hels bedrog te paffen op de wagt.

13.

Zo blyft gy staan, als 't alles moet verdwy-
nen, (nen,
Als Zon en Maan ten einde zyn van fchy-
Van al 't gevaar in eeuwigheid bevryd,
In zuiv're deugd, onendelyk verblyd.

Daar na wakker geworden zynde , dank God voor alle die weldaden , (want God heeft geen behagen in slaperige gebeden) en bid hem , dat het hem believe , u die altyd te willen verleenen. Gy zult u met deze woorden behelpen , zo gy geen 'andere vind , die uwe gedagten beter uitdrukken.

Almogende God, barmhertige Hemelsche Vader, genadig van den beginne, en barmhertig tot den einde der Wereld. Ik dank u voor uwe groote gunste en weldaden die gy my myn leven lang bewezen hebt, en voornaamlyk, dat gy my (naar uwe groote goedigheid) de voorgaande nacht voor alle gevaar en onheil, zo wel des Ligbaams als der Ziele, bewaart en behouden hebt. Ik bidde u, allerbarmhertigste Vader, dat gy my dezen dag, en alle de dagen myns levens in uwe Vaderlyke bewaaringe en bescherminge op neemt, en bevryd van alle die dingen, die my na Ziel of Ligbaam zouden hinderlyk of schadelyk zyn. Doe my die genade, dat ik in alle myne gedagten, woorden, en werken anders niet zoek, als uwes naams eere, en myn eigen zaligheid; en dat ik voortaan alzo in uwe vreesse leve, dat ik in uwe genade ontslapen mag, en alzo na dit leven, een erfgenaam

naam zyn des eeuwigen levens, door Jesus Christus onzen Heere en Zaligmaker, Amen.

III. Als gy God aldus in uwe Ziele zult hebben laten komen, zo wagt u wel, dat gy zulk een grooten gast niet vertoornt. Merk eens aan; als een groot Heer met eerbiedigheid van den Huis-heer ontfangen word, hoe de Dienaars haar benaarfingen, wat onthalinge men hem doet, en hoe hem yder een betoont dat hy welkom is. Denk dan, ô Ziel, hoe gy dien levendigen God onthalen moet, als hy u die eere aandoet, dat hy in u komt herbergen: zyt neerftig, en wagt u vooral, dat gy hem niet opzettelyk vertoornt: anders zoud gy qualyk vergevinge konnen verkrygen van de zonden, die gy uit boosheid zoud begaan hebben: ja zelfs, zo wanneer gy uit zwakheid tegens hem gezondigt hebt, zoek hem haast door bekeeringe, en gy zult hem vinden; want zyne genade is zoo groot, dat hy nog een tyd lang blyft na de begaane zonde, wagtende of gy u bekeeren zult: maar zoo gy u niet haast, de Duivel, die anders niet zoekt als uw verderf, zal u aanbrengen, en zig verblyden over uwe boosheid; en God zal u verlaten,

toor-

toorniger zynde om uwe onagtzaamheids wille, of veel meer om de veragtinge zyner genade, als om uw eerste overtreding. Loop dan haastelyk, en werp u met alle demoedigheid voor den Throon zyner barmhertigheid: en meen niet dat eenige zonde klein is. Dat het lid, wat het voor een mag zyn, dat u tot zonde gedient heeft, u ook voornaamlyk tot boetvaardigheid gedye. Zo uw ooge u tot hovaardigheid, ligtvaardigheid, of eenige zodanige zonde gebragt heeft, laat het in tranen smelten om uw misdaat te wasschen, en u met God te verzoenen: zo uw tonge gezondigt heeft, 't zy tegen God, of tegen uw naasten, laat haar met schaamte en smerte in 't byzonder belyden 't gene zy zonder schaamte opentlyk uitgesproken heeft. Leer, myn Kind, beschaamt te wezen om der zonden wille, maar als gy die begaan hebt, meen niet, dat gy die voor God zult mogen bedekken, dan door boetvaardigheid. Daar is geen andere raad, dan deze, om genade en barmhertigheid te verkrygen, of dat onze zonden bedekke, en begrave in de kostelyke en dierbaare dood van onzen Heere Jesus Christus.

Zie

Zie wel toe , dat gy uwe bekeeringe niet uit ſteld, maar gaa haafteelyk, en alleen, kniel u voor hem , hef uwe handen op na den Hemel, flaa uw borſt, en meet uwe tranen na de grootheid uwer zonden, en God zal uwe gebeden geenſins in den wind flaan, als gy uw harte alzo zult verdemoedigt hebben. En hoewel hy u zyn aangezigt voor een tyd verbergt, en u als te vergeefs laat bidden; zo zal hy eindelyk nogtans medelyden met u hebben. Leer dan van Jakob met God te worſtelen, en zeg met een yverig harte, *Ik zal u niet latengaan, ten zy dat gy my zegent.* En onze Heere zegt, dat *het Koninkryk der hemelen gewelt aangedaan word, en dat de geweldigers het zelve met gewelt in nemen.*

IV. Zoo ziet gy, datmen in den Hemel met traagheid niet komt, maar met naarſtigheid, daarom vlied die zonde, en doe, al wat gy doet, met yver en vaardigheid. Schaam u over de luijgheid, voor zo veel gy een menſche zyt, en vlied van dien, om dat gy een Chriſten zyt: zyt verzekert, dat de Duivel noit zyn verzoekinge beter in 't werk ſtelt, als wanneer hem een lui menſche ontmoet,
die

die geenzins arbeid, of hem zoekt te wederstaan. Salomon belooft de luijaarts geen ander erfdeel, als de armoede, want God haat de luijigheid.

Wy hebben daar een schoon voorbeeld van in de vyfdwaze Maagden, en in den onnutten knecht, Matth. XXV. De Heere wilde niet de eerste kennen, en nam het Talent van den anderen, die met de twee schandelyke tekenen gebrantmerkt was, te weten, boosheid en luijigheid.

Uit traagheid, slaaperig van aart,
Word niet dan schade en ramp gebaart.

Spreuk. VI. 9. Hoe lange zult gy, lijaart, nederliggen? wanneer zult gy van urwen slaap opstaan?

c. Een weinig slaapens, Een weinig sluimerens,
Een weinig hantvouwens al nederliggende:

II. Zoo zal urwe Armoede u overkomen &c.

D

Nagt-

Nagt-Gedagten.

O Heere! welk een Hemelgloed
Ontvonkt myn loom en traag ge-
moed,

En stoort zyn slaaplust, om myn leeven
Te siften, en het dwaas bestaan,
Lang in myn tyd rol aangeschreeven,
Met overdenking naar te slaan.

Wat deugd komt op my nederdaalen
Met zulke Goddelyke straalen?

Myn ziel, die uit het bedde vliegt,
Door aardse drift in slaap gewiegd,
Ziet nu die heilzon lieflyk schynen,
Die haar, met een geheiligd licht,
Gebrooken door de nagt gordynen,
Straalt in het vadzig aangezigt.

Dus kan zy 't in haar voordeel trekken,
Dat zelfs Gods hand haar op komt wekken.

Maar zal ik in myn levens blaân

Herleezen al myn euveldaân?

Is dit het Goddelyk behaagen?

Daar God myn wezen grondig weet,

Van toen ik, onder 't hart gedraagen,

Uit zondig zaat te zaam gekneed,

Den Hemel zag met zondige oogen,

En 's moeders borsten heb gezoogen.

O Neen! dat wil de Godheid niet,

De straal die in myn boezem schiet,

Wekt my alleen tot vroomer leeven.

O Deugd! Gods heilige afgezant,

Ik zal me op reis met u begeeven,

Gelei myn ziel slegts by der hand:

Zo zal ik langs den weg der reden,

Na 't sterf-uur, in den Hemel treden.

A. A L E W Y N.
Pagina 62.

Traagheid, de Bron van alle onheilen.

Stem: *O Kersnacht, schoonder &c.*

1. **G**een schadelyker zonde op aarde,
Geen quaad, dat grooter onheil
baarde,

Als trage en vuige ledigheid,
Die, zig vergetende in de pluimen,
Doed alle zorg het herte ruimen,
En viert van allen arrebeid.

2. Wat vrugt kan zulk een wortel draagen,
Dan spade rouw, en bitter klaagen,

In droevige armoede en gebrek?
Maar ach! het sluimerig geweten,
Te dwaas verwaarlooft, en vergeeten,
Krygt groter schade, en snooder vlek.

3. 't Verzuimde land geeft nimmer koren
Maar niet dan distelen en dooren;

Traagheid, de bron van alle onheilen. 53

Geen huis, hoe vast het schynt gebouwt,
Hoe schoon, hoe ciere lyk te brallen,
Dat niet in 't korte moet vervallen,
Zo niemand daar de hand aan houwt.

4. Die tegen stroom zoekt op te vaaren,
Word afgedreven door de baaren,
Zo niet gestaêg de riemen gaan;
Zo word de Geest, tot rust begeben,
Allenskens agterwaarts gedreven,
Te rug gevoert van 's levens paên.

5. De doffe Ziel, van slaap bekroopen,
Stelt agteloos den ingang open
Voor Zatan's list, die op haar past;
Die sluipt 'er ongevoelig binnen,
Die maakt zig Meester van de zinnen,
En stelt terstond zyn zetel vast.

6. Dan strooit hy fluks, verheugt en wakker,
Vergiftig zaad in 's herten akker,
Dat spreid zig onbelemmert voort,
En teelt in 't kort een oogst van struiken,

54 *Traagheid, de bron van alle onheilen.*

Die 's Deugds gewas doet onderduiken,
En al haar vrugt in 't end versmoort.

7. Dus ziet me in de overwonne Zielen
Eerlang een nest van Monsters krielen,
Van slangespog gequeekt, gevoed;
Gelyk in vuile modderpoelen
Ontelb're wangedrogten woelen,
Van wreeden aart, vol giftig bloed.

8. Zo is de vrugt van agteloosheid
Een aantelt van ontaarde boosheid,
Vermindering van deugd en goed.
Maar snoode vrugt, die eens in 'tende,
Gevolgt van jammer en elende,
Te wrangen sijnak geeft aan 't gemoed.

9. Laat dan, ô Mens, u nooit gelusten,
Zo dwaas, zo traagelyk te rusten,
Stap onvermoeit, stap rustig voort:
Door arbeid word het loon verkregen,
Door wakkre vlyt op 's levens wegen
Dringt ook de Ziel door de enge Poort.

Wat

Wat elendiger staat kan men hier denken, als de staat van een lui mensch, dien God haat, mits hy tot zyn dienst onbequaam is, en van de menschen veragt word, om zyn uitermaten groote armoede. Daarom zie wel toe in uwe jonkheid, dat gy in luiheid niet vervalt; maar zo haast als gy God zult gebeden hebben, bereid u om op te staan, en opstaande, dank God met deze woorden *ik staa op in uwten naam Heere Jezus, die my met den Vader en den H. Geest geschapen, en door uw kostelyk bloed verlost hebt. Ik bidde u beware my dezen dag van alle kwaten, bescherm my door uwe genade, en leid my in alle waardigheid en heiligheid, op dat ik na dit tydelijke leven, het eeuwige door uw dood en lyden verkrygen mag, Amen.*

V. Gy zult zo haast de strikken van de luiheid niet ontkomen zyn, of de hovaardigheid zal u zoeken te betrappen, en haar best doen, om u eenige ligtvaardigheid van kleedinge in te geven. En al geloove ik, dat 'er verscheiden soorten van hovaardye zyn, die de ziele veel gevaarlyker zyn, als die in de kleederen bestaat,

zo is zy nogtans vol perykels; en ik houde het daar voor, dat zy de dwaasheid van een mensch meer ten toon stelt, als eenige andere.

't Gevogelte is met schilderdoms te vreên,
 Het groene land met zyn tapyt sieraden,
 De blaauwe lucht met zyn gestarnte; alleen
 (waaden:
 Dofcht zich de mensch in ydle pronkge-
 Daar ieder kleed, dat hy, o God! verslyt,
 Hem Adams val en zyne schuld verwytt.*

Is't niet wonder, dat de mensch, aan welken God zulk een schone gedaante gegeven heeft, wiens lighaam van zo veel en wel gevoegde deelen by een gezet is, hem (dit niet tegenstaande) zo mismakkt met een zotte wyze van kleederen, dat men diergelyks niet vind onder alle de werken Gods? En hoewel de menschen malkanderen niet altyd gelyken, wat de gestaltenisse des lighaams aangaat; zo is't nogtans, wat de redelyke
 ziele

* Zie H. Schims *Kruis-Feeft* pag. 36.

ziele aangaat, dat de eene den anderen gelyk is. Maar ik vreeze, dat die liefhebbers van nieuwe snoffen haar redelyke ziele in een hovaardige en onredelyke zullen verandert hebben. Hoe zoude het anders mogelyk zyn, dat zy zig zo veranderen en mismaaken met die nieuwe en spottelyke wyze van kleederen? Met waarheid mogen wy wel zeggen, dat die menschen de andere ongelyk zyn. En ik meene, dat die wat wyzer zyn, hen nooit zullen navolgen. Want wie zoude hun willen gelyk zyn? Hierom myn lieve Kind, 't zy dat gy een Zoon of een Dogter zyt, ik begeere, dat gy de ydelheid vlied en vermyd. Zo gy een Dogter zyt, ik beken, dat deze last u zwaarder vallen zal, mits gy zult zwakker zyn, en dat gy meer aanvegtinge zult moeten uitstaan. Want gy zult misschien andere zien, die gy nog zo ryk, nog van zo grooten huis zult meenen te zyn, als gy zyt, en die nogtans kostelyker wezen zullen in haar kleederen als gy: En haar ziende, zo zal het ligtelyk geschieden, dat gy ten minsten begeeren zult neffens haar te Kerke te gaan; zo het u niet lust haar in kostelykheid te boven te gaan. Maar geloof my,

en

en word gedagtig aan 't gene ik u zeggen zal, *Het einde van alle die ydelheden is bitterder dan gal.*

Als gy tot eenige jaren zult gekomen zyn, en denken aan den tyd ; dien gy zo kwalyk zult aangelegt hebben, anders niet geleert hebbende als u op te tooien, en mooi te maken : en als gy zien zult, dat ten minsten de helft van uwe dagen, ja misschien al uw leven reets doorgebracht is, wat een hartzeer zal u overkomen, ziende dat gy anders niet kunt maaien van al dat gy gezaait zult hebben, als leetwezen? Dan zult gy d'eene dwaasheid beschuldigen, dat zy een andere gebaart heeft. Want zo gy onderzoekt wat de oorzaak zy van die elende, gy zult vinden dat uw verdorvene wille de eerste en voornaamste oorzaak daar van is. Dan zult gy met droefheid bekennen, dat, zo gy God gedient had, doe gy uwe ydele begeerte diende, gy nu met hem en met uw eigen gewisse vrede zoud hebben. *De God der barmhartigheden verleene u zyne genade op dat gy hem in uwe jonkheid dienen moogt.*

Vel geen quaad oordeel over my, en
zeg

zeg niet, Myn Moeder is al te streng geweest, want ik ben 't niet. Ik laat u toe de wyze te volgen, als zy goed en eerlyk is: maar ik wil niet hebben, dat zy van u beginne, of dat gyze volgt, eer zy gemeen is. Dat zo zynde, ik belet u niet de gemene fleur te volgen, anders zoude men geloven, dat gy meer halssterrigheid als wysheid had.

Maar met een woord, al wat ik van u begeere, is, dat gy uw harte geenzins tot eenige van deze zotternyen begeeft, en dat gy altoos eerbare zedigheit in uwe klederen volgt. Dit doende zult gy van alle eerlyke luiden ge-eert en geprezen worden.

Daar en boven gedenk nog eens hoe veel uren gy 's daags tot den Godsdienst besteden moet; zo gyze in ydelheden doorbrengt zult gy hem nooit rekenschap daar van kunnen geven. Indien gy poogt wel te doen, God zal uw wil voor de daad houden: maar daar en tegen, zo gy den morgenstond in deze ydelheden verkwist, gy zult nooit Gode rekenschap van uw tyd geven kunnen, en hy zal u zo straffen en kwellen, dat gy zult elendig

dig zyn. *God geve u zyn genade, om deze ydelheden te mogen vlieden.*

Maar ach! dit is maar een slag van hovaardye, en zo verre is 't van daar, dat menze verfoeiing waardig agte in een eerlyke Dogter, dat (zo de tyd dit niet belet, eer gy tot uw Jaren komt) gy zult meer hooren pryzen een hovaardige (mits dat het hedendaags een eer-tytel is) als een wyze en deugdelyke Dogter. En dit zal u misschien aanporren, om die ydelheid na te volgen. Maar als gy zulks iet zult willen doen, merk aan by u zelve, wie die gene zyn die pryzen, en die geprezen worden, en gy zult vinden, dat het vogelen zyn van eener veeren. Want die deze ydelheden beminnen, pryzenze ook in anderen. Maar zo gy begeert een waare lof te verkrygen, volg de voetstappen na van deze Godvrugtige Vrouwen, welker naam en faam nooit zal uitgebluft worden.

Zie de heilige *Anna*, die den Heere diende in vasten en gebeden, *Luc. II.* De Godzalige *Esther*, die haar Dienstmaagden onderwees, hoeze bidden en vasten moesten

ten. *Esther* IV. En de kuische *Suzanna*; wier Historie van alle eerlyke Vrouwen aangenomen zal worden als een zeer volmaakt voorbeeld.

Ik vrees zo zeer, dat gy in deze zonde valt, dat ik gaarne, zo 't mogelyk was, dat weinig tyds, dat ik nog te leven hebbe, besteden zoude, om u met myne vermaningen daar tegen te wapenen; wel wetende dat deze zonde arglistiger en gevaarlyker is, dan alle de andere, dat hy het harte van een Dogter ontschaken, en naar zyn wille daar van maken zal, haar doende zo dikwils van gedaante veranderen, als de Cameleon zyn couleur verandert: En dat meer te verwonderen staat, is, dat hy zo behendelyk in haar zal weten te kruipen, dat men heel ervaren zal moeten wezen om hem van de ootmoedigheid te onderscheiden: ja hy zal de eerste plaatze van uw harte ingenomen hebben en gy zult het niet weten, 't en zy dat gy u naarstiglyk onderzoekt; maar zo gy daar wel op let, zult gy hem gewaar worden, want hy heeft een zekere eigenschap, dien hy niet verbergen kan: en 't gene dat het gemeene volk van den Duivel
zeit,

zeit, dat hy niet magtig is de gedaante van zyn voet te veranderen, is zeer waar in de hovaardye; want al verandert zy haar in een Engel des ligts, ja in de ootmoedigheid zelve; gy zultze ligtelyk kennen door de liefde, die zy zig zelve toedraagt; want zo gy u zelve bemint, zyt verzekert, dat de hovaardigheid daar in schuilt: want de demoedigheid zal u uwe gebreken aanwyzen, en tonen, dat zy grooter, of ten minsten wel zo groot zyn, als andere luiden haar zonden: daarom zalze u doen niet alleen voor God, maar zelfs voor de menschen verootmoedigen, en haar ontzien en meer agten als u zelve. Maar daar en tegen de liefde, die men zig zelve toedragende is, doet dat die haar onderworpen zyn, haar zelve verheffen, haar deugden uittuiten en blazen, als de hovaardige Pharizeus dede, en alle andere veragten, haar latende voorstaan dat zy beter zyn.

Vlied deze ydelheid om uwer zielen zaligheid, en geef haar geen plaatze in uw harte; want zy is een eerloze pluymstrykeresse, die zo onbeschaamt is, dat zy u wys maken zal dat gy wyzer, geleerder, en

en ervarender zyt als alle de andere, al toonde gy in der daad dat gy de zotste van 't gezelschap zyt, dat vervelende met uw ydel präten. Salomon zeit op 't XVI. Cap. vers 18. zyner Spreuken, dat *de hovaardigheid komt voor de brekinge, en de hoogheid des Geests voor den val.* En onze Heere, die een waar voorbeeld is van ootmoedigheid, vermaant ons, by den Evangelist Mattheus in 't XI. Cap. vers 29. dat *wy van hem leeren, dat hy zagtmoe- dig is, en nedrig van harten,* en belooft ons, dat, zo wy dat doen, *wy zullen ruste vinden voor onze zielen.* Maar daar de beloften niet gelden, daar voegt hy de dreigementen by. *Een iegelyk die zig zelven verhoogt, zal vernedert worden,* by Lukas op het XIV. Cap. vers. II.

Hoe meer zich Hoogmoed mag verheffen,
Hoe zwaarder haar de val zal treffen.

Spreuk. XXIX. 23. De Hoogmoed des menschen zal hem vernederen : maar de nedrige van Geest zal de eere vast houden.

1 Petr. V. 5. Zyt met de Ootmoedigheid bekleed: want God wederstaat de hovaardigen; maar de Nedrige geeft hy genade.

Tegen

Tegen de Hovaardigheid.

STEM: *Belle Iris.*

I.

Ja, ontaarde Hovaardy,
 Dek uw hoofd met paauwe-veëren,
 Cier uw lyf met zyde kleëren,
 Voeg'er goud van Ofir by,
 Diamant en paarle-snoeren,
 Laat van Oost-en Westerkuft
 Alle schoonheid herwaarts voeren,
 Tot vervulling van uw lust.

2.

Zo, zo schynt gy een Godin,
 Die alom ontelbre zielen
 Voor uw Mogentheid doet knielen,
 Vast geboeit aan uwe min,
 Vlytig om u steeds te vieren,
 En vol yver, dag en nacht,
 U het offer toe te zwieren
 Op altaaren, ryk van pragt:

E

Nog

3.

Nog kan al dat schoon gewaad,
 Al die glans van zo veel schatten
 Niet op onze ziele vatten;

Neen, 't is al by haar gehaat.
 Die met opgehelderde oogen
 Door al 't schynschoon henen ziet,
 Dat de Wereld houdt bedrogen,
 Agt haar' luister min dan niet.

4.

Laas! wat dekt die zotte pragt?
 Nietige aarde, schoon bestreeken,
 Maar een Gasthuis vol gebreken,
 Dat, tot aarde eerlang gebragt,
 Moet het graag gewormte voeden,
 En in 't kort vergaat, verrot,
 Als een bloem, door 't hevig woeden
 Van den Noordewind geknot.

5.

Maar nog vinniger venyn,
Magtig om de ziel te moorden,
Schuilt 'er in die goude boorden,
In dat hulsel schoon van schyn;
Daar het hoofd der helse slangen
U gestadig vergezelt,
En de Ziel, als zyn gevangen,
Aan die boeijen houdt geknelt.

6.

Nu vermomt hy zyn gelaat,
Om, als slaaf, naar uw behagen,
U de slippers na te dragen,
Daarge uw voeten zet op straat:
Maar hoe bitter wil 't verkeeren,
Als die knecht eens meester word,
En zyn Vrouw, naar zyn begeeren,
Met haar pragt in d'afgrond stort!

7.

Keer dan nog, hoogmoedig hart,
 Slaa dien hoogverheven ceder
 Van hovaardigheid ter neder,
 Die Gods gramschap tergt en fart:
 Schut de rampen, die u naken,
 Schrik voor 't wanken van Gods roê,
 Eer zyn toorn Beginn' te ontwaken,
 En voor eeuwig u verdoe.

8.

't Hert, dat God eerbiedig vreeft,
 En in Ootmoed' neêr wil daalen,
 Kan alleen zyn gunst behalen;
 Dat 's een woning voor zyn' geest,
 Dat een beemd, die, mild doordronken
 Uit zyn Goedheids Oceaen,
 Vrugten teelt, die eeuwig pronken,
 Eeuwig vol van luister staan.

Lees en herlees het woord Gods, en gy zult'er altyd dreigementen in vinden tegen de hovaardigheid. Gy zult zien, dat'er geen zonde is, die ooit meer gestraft is: dat zy de Engelen in Duivelen verandert heeft, en van een inagtig Koning *Nebucadnezar* een Beest gemaakt, en dat om die zonde wille *Jezabel* van de Honden verscheurt is. Ik zal een einde maken met de woorden van een Godvrezend Man, die zeide, dat, *zo de zonden van de gantsche wyde wereld in affche gemaakt waren, de affche van de hovaardigheid haar altemaal in haar affchen veranderen zoude.*

My is niet onbekent, dat men veel meer tegen deze zonde met minder woorden zoude mogen zeggen; maar ik twyffele of iemand u zo veel ooit daar van zeggen zal, als God my van u zal gescheiden hebben. Daarom begeere ik, dat gy, nog jong zynde, deze lessen leert, op dat deze quade plante uit uw harte uit gewortelt werde, eer zy daar in gewortelt is.

Ik keer nu tot myn voornemen, 't welk is, u een voorbeeld te geven voor een dag, dat gy in alle de dagen uwes levens volgen zult.

VI. Kleed u dan eerlyk en zonder hovaardye; en gekleed zynde, gaa alleen

in uw kamer, en knielende, roep wederom aan de name Gods, en bid hem zeer demoedelyk, dat hy u uwe zonde vergeven wil. Om dat te doen zult gy u mogen behelpen met het Morgen-gebed van den vromen en wel geleerden *Smid*: want ik weet geen bekwamer, en vind in geen andere meer trooft als in dit. Niettemin, als ik u hier vermane om een zeker formulier in uwe gebeden te gebruiken, ik belet, of verbied u niet die gebeden, die gy zelfs zoud kunnen doen. *Ik bid God, dat hy u die genade doe, dat gy hem dikwils naar zyn wil, en met uw eigene overdenkinge bid.* Maar als u God roepen zal om een Huisgezin te bestieren, (ik gebiede u dit niet, alleen zeg ik u daar van myn meeninge) ik hou het daar voor, dat het zeer noodzakelyk is, dat gy altyd een zelve zoorte van gebeden gebruikt, om dat uwe Dienst-knegten en Dienstmaagden, gewend zynde een zelve gebed te hooren, altyd uwe woorden met haar harte zullen mogen volgen. Want de dagelyksche oeffening zal zoo veel in haar brengen, dat zy niet eenig woordcken van uwe gebeden verliezen of overslaan zullen, 't welk meer yver verwekt, en de gebeden kragtiger en aangeneramer voor God maakt.

Kracht

Kracht des Gebeds.

De Aartsheiland, om ons by gelykenis te
ontleden (majesteit,
Hoe veel 't Gebed vermag by de Opper-
Sprak: *Zeker Rechter toonde een godloos
onbescheid,* (bank treden.
Aan ieder, dien de nood deed voor zyn recht-

*Maar echter liet zich, door de aanhoudende
gebeden (beschreid,
Der droeve Weduw, die hier daaglyks, nat
Zyn' bystand vorderde in haar ongelegenheid,
Die Opgeblasne tot ontferming overreden.*

*Slaat de Onrechtvaardige, die God noch
mensch ontziet,
't Geduurig smeeken van een onderdrukte gade,
Wie vind zyn recht niet by den Vader der ge-
nade?*

Welaan men zuchte dan tot Hem! men
zwichte niet! (verlegen.
De Algoedheid laat geenszins haar kinderen
Wie worstelt met zyn' God verkrygt in 't
eind den zegen.

VII. Als gy uwe byzondere gebeden zult geëindigt hebben, laat u ook tot het gemeen gebed vinden, zo men eenige in dat huis doet daar gy woont. Oeffen u daarna tot eenige eerlyke zaaken, 't zy om de nuttigheid, 't zy om 't vermaak: bewaar nogtans een deel van den dag, om dat tot de eerlyke studien te besteden, voornamelyk tot het gene, dat u gelukzaliger maken kan, te weten, tot de lezinge van Gods Woord; aangezien gy ryker en gelukzaliger daar door worden zult, dan of gy de grootste Koningryken van de Wereld bezat. *Zoo iemand my dient*, zegt onze Heere, *myn Vader zal hem eeren*. En indien *Mordechai* zoo veel eer ontving, om dat de Koning *Abasveros* een welbehagen hadde tot zyn eere, dat men hem het Koninglyke kleed bragt, dat de Koning plag aan te trekken, en 't Paart daar de Koning op plag te ryden, dat men hem de Koninglyke Kroone op 't hoofd zettede, dat men hem, alzo gekleed en gezeten zynde, dede ryden door de straten, en dat men voor hem riep, *Alzo zal men dien Man doen*, tot wiens eere de Koning een welbehagen heeft: Indien, zeg ik, alle de-
ze

ze dingen hem wierden gedaan, alleen om dat het den Koning beliefdde hem eere aan te doen, wat voor een eere zal die ontfangen, tot wiens eere de Heere aller Heeren, en de Koning der Koningen een welbehagen hebben zal? Daarom zo gy na eere tragt, dien God, en gy zultze verkrygen: Zo uwe oogengroote rykdommen begeeren, de Apostel *Paulus* zal u in zynen Brief aan *Timotheus* in het IV. Cap. vers. 8. leeren, dat *de Godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomenden levens.* Zoo uw harte na de vermakelykheden blaakt, zie eens waar in *David* zyn vermaak hadde, *Uwe getuigenissen, ô God!* (zegt hy in den CXIX. Psalm) *zyn myn vermaak, en myne Raadsbeeren. Ik ben vrolyker in den weg uwer getuigenissen, dan over alle rykdommen. Ik hebbe vermaak in uwe inzettingen, en ik zal uwe woorden niet vergeten. O hoe lief is my uwe wet! van uwe bevelen spreke ik den beelen dag, &c.* Lees den XCI en den CXIX. Psalm, en gy zult zien, wat voor zegeningen het zyn, waar mede God het hart zyner Kinderen verheugd. Hierom lees naarstiglyk het Woord Gods; want als gy eens uw harte daar toe zult begeven heb-

ben, dat zal u zo zoet en aangenaam vallen, dat, hoe meer gy daar in lezen zult, dies te meer zult gy daar uit leeren; en hoe meer gy daar uit leren zult, hoe meer gy zult begerig wezen om dat te weten; en hoe meer gy begerig wezen zult om dat te weten, hoe God u meer beminnen zal. Gy zult dat zo wel in 't byzonder, en by u zelve overdenken, dat gy 't voor aller menschen oogen in 't werk steld: en uwe gedagten zo wel overwegen, dat gy niet een ydel woord spreekt. Maar op dat gy dit des te beter doen moogt, zal ik u met weinig woorden leeren, hoe gy u daar in wyslyk dragen moet.

VIII. Al vervat die treffelyke spreuke, *Gedenkt aan uwen Schepper in alle uwe woorden*, alle de vermaningen, die men hier op deze gelegentheid kan by brengen, dit niet tegenstaande, aangezien God zo ligtelyk in vergetelheid by ons komt, ja dat wy ons zomtyds met onze woorden in Gods plaatze zetten, zo agte ik, dat myn arbeid geensins onnut wezen zal, zoo ik u eenige leringe voordrage, al zynze slegt, hoe gy uwe tonge en woorden zult bestieren.

Ik heb den voormiddag aangeleid in uwe gebeden, eenige goede overdenkinge, studien, en eerlyke vermakinge: de middag is bequaam om met malkanderen te spreken, aangemerkt dat zelve al etende kan geschieden. Dan is een iegelyk voornamelyk verpligt wel toe te zien, wat hy zeit, of wat hy spreekt, hebbende voor zyn oogen de zegeninge Gods om zyn ligchaam te ververschen, en een zoet gezelschap tot vermaak van de ziele: Daarom moet een iegelyk wel op letten, dat hy in zyn woorden niet zondigt, 't zy tegen God, of tegen zyn even-naasten. Maar voornamelyk, myn lieve Kind, vermane ik u, dat gy de name Gods nooit te vergeefs gebruikt, 't zy door ligtvaardigheid, of 't zy door haastigheid; daarentegen spreek niet van hem, als met groote eerbiedigheid. Zie ook wel toe, dat gy uw even-naasten openbaarlyk geen schande oplegt; al verdient hy 't wel, zwyg liever. En om dat te doen volg dit gebod na, dat ik u geve, *Als gy de gebreken van uwen evennaasten zult hooren verhalen, daal in u naarsstelyk eer gy 't zelve doet, en gy zult vinden dat gy de zelve, of andere grover gebreken onderworpen zyt, en alzo zult gy gedwongen zyn,*

of

76 *Uiterste Wille van een Moeder*
of u zelven te beteren, of hem niet te laste-
ren en te schelden.

Vermyd dan de veelheid van woorden : en in al, dat gy zeggen zult, let op, dat gy 't wel weet, eer gy 't uitspreekt ; want daar is niets onaangenamer, dan wanneer men een mensche hoort spreken buiten propoost. Zo gy iets begeert te leren, stel met alle zedigheid uw vrage voor den genen, dien gy geleerd genoeg kent om u te antwoorden : en schaam u niet zo zeer uwe ongeleerdheid te bekennen, als die in de ongerymtheit uwer woorden te doen blyken. Vlied ook die hatelyke gewoonte, te weten, dat men eenige vragen voorstelt die gene, die men onbequaam kent om daar op genoegzaamlyk te mogen antwoorden ; spot nooit met haar onwetendheid ; maar verzeker u, dat zy iets weten, 't geen gy niet weet.

Zo u God een scherpzinnig verstand gegeven heeft, zie wel toe, dat gy 't niet misbruikt. Streef nooit tegen de waarheid, en dit voornamelyk in heilige en Godlyke zaken ; want men kan 't qualyk doen zonder God te vertoornen, die een God is van waarheid, en dat meer is,
dus

dus doende, zoud gy uw' Broeder, die nog krank is, mogen ergeren, en hem den weg baanen om in twyfel te trekken al wat hy te voren geloofde; maar de meeste schade zal op u vallen, als gy rekenschap van alle uwe ydelé woorden geven zult. Vermyd, als gy vrolyk zyt, alle schimpwoorden, waar aan andere zig zouden mogen stooten. De schimpwoorden betamen geen Christen. Hierom dan agt nooit het schuim en opgeblazentheid van een ydel mensche, meer als de getrouwigheid van een goed vriend. Daar benevens bidde ik u door de begeerte, waar mede gy ontsteken zyt, om de zegeninge Gods op u te zien vermenigvuldigen, dat gy nooit iets spreekt, dat de kuische ooren zoude mogen ergeren. Lasse en onkuische woorden zyn zelfs by 't gemeene volk hatelyk; hoe veel meer zullen zy dan een edelman in de eerlyke gezelschappen hatelyk maken? *Salomon* zeit op 't XII. Cap. van zyn Spreuken vers. 23. *Dat een kloekzinnig mensche de wetenschap bedekt, maar dat het harte der zotten dwaasheid uit roept*, En op 't XIII. Cap. vers. 3. *dat die zynen mond bewaard, zyne ziele behoud, maar dat voor hem is verstooringe, die zyne lippen wyd open doet.*

Om

Om te besluiten; maak dat uw mond anders nooit uit spreekt, als dat uw harte denkt. Vlied de geveinstheid en leugen, en God zal u beminnen, *welken ik zeer demoedelyk bidde, dat hy u zyn genade wil mede deelen, op dat gy hem altyd, en in alle uwe woorden voor oogen hebben moogt.*

IX. Zo gy heiligheid in uwe gedagten, en kuisheid in uwe woorden houd, ik twyffel niet, of alle uwe werken zullen eerlyk zyn; maar zorgende, dat gy niet wetende hoe gy u in al uw leven dragen moet) uw schuldige pligt zoud overtreden; wil ik u myn raad mede deelen, en leren, hoe gy doen zult, om naar den wille Gods te leven.

Ten eersten, zie wel toe, dat gy alleen zynde, niets doet, waar over gy u schamen zoud in der menschen bywezen; maar gedenk dat God u altyd by is, dat hy alle uwe werken ziet, en dat uw eigen gewisse u aanbrenge en beschuldigen zal.

Daar na let wel op, dat gy niets doet dat tegen uwe beroepinge, dat is tegen de Christelyke Godsdienst stryd. Vermyd
alle

alle zonden; want daar is geen zo klein, of hy zal de vyanden dienen om de Godsdienst te lasteren; zy zullen bly wezen zo wanneer gy struikeld, om te mogen zeggen, zie daar is een van die gene, die God met haar mond belyden, en die zig beroemen lidmaten van Christus te zyn; maar zie eens haar leven, en gy zult'er meer mismaaktheid als Christelykheid in merken, en dien volgens ook in haar leere. Daarom dan alle Christenen, en voornamelyk die God als fakkels in zyn Kerke gestelt heeft, moeten wel toezien, dat zy heiliglyk leven, op dat zy de vyanden geen gelegenheid geven om alle Godsdienst te lasteren. Gave God, dat alle Christenen, en voornamelyk de Dienaars des H. Euangeliums, haar schuldige pligt naquamen, daar zoude zo veel onordentelykheid, zo veel onrust, nog zo vele ergerissen in onze Gemeenten niet ontstaan, en wy zouden onze vyanden geen oorzaak geven, dat zy ons om ons quaaden ongebonden leven bespotten en veragten. Al wat gy dan voor u neemt, proef het aanden toetssteen der geboden Gods, en zo 't daar mede over-een komt, vang het aan met alle naarstigheit, en al valt het niet uit in 't einde, als gy wel

gehoopt had , wederstreef nogtans nooit tegen God , maar zyt blyde , dat zyn wil vervult is . Zet al uw hope op hem , en zyt verzekert , dat *alle dingen mede-werken ten goede den genen die God beminnen* , Rom. VIII. En al schynd u dit ten eersten een plage te zyn , houd het nogtans daar voor , dat het een zegen is : laat u dat dan vorderlyk zyn , en onderzoek u zelve , om te mogen merken wat voor zonde gy bedreven hebt , die zodanig een straffe zoude waardig zyn ; bekeer u tot God , en verzoen u met hem , verdraag met lydzaamheid de zwaarigheid , die u over gekomen is , niet twyffelende , of die gene , die , om u te beproeven , u niet geeft 't gene gy hoopte , zal eindelyk over u veel gróoter zegeninge storten , als gy van hem verwacht had :

Maar zo uw voornemen zulk een proeve niet kan uitstaan , laat het varen en stel het niet in 't werk , en zeg den Duivel , dat gy een ligt hebt , dat uwe voeten verligt , en bewaard , dat zy in zyne lagen niet vallen , of in slavernye gebrágt worden . Geloof my myn lieve Kind , zo gy om eenige wereldsche inzigten eenig oneerlyk of quaad stuk bedrijft ,

dryft, dat zal u miſſchien een tyd lang wel gelukken, maar het einde daar van zal altyd elendig en deerlyk zyn. Wie kan de laſt van een gewond gewiſſe dragen?

Als gy zien zult, dat de zodanige in grootheid en rykdommen toenemen, lees den LXXIII. Pſalm, waar in de Propheet beſchryft de gelukkige ſtaat der bozen in deze Wereld: zeggende; *Myne voeten waren by na uit-geweken: myne treden waren bykans uit-geſchoten: want ik was nydig op de dwazen, ziende der Godlozen vrede: want daar zyn geen banden tot haren dood toe, en hare kragt is friſch; zy zyn niet in de moeite als andere menſchen, en worden met andere menſchen niet geplaagt. Haare oogen puilen uit van vet, zy gaan de inbeeldingen harer harten te boven. Ziet deze zyn Godloos; nogtans hebben zy ruſte in de Wereld, zy vermenigvuldigen het vermoegen, &c.* Maar als hy in 't heiligdom ingegaan was, en op haar einde gemerkt hadde, hoe God haar op gladde plaatzen gezet hadde, en in verwoeſtingen dede vallen, doeriep hy tot den Heere, zeggende, *Ik zal geduriglyk by u zyn; Gy hebt myne regterhand gevat. Gy zult my lei-*
F den

den door uwen raat, en daar na zult gy my in heerlykheid opnemen. Gy desgelyks zeg, Ik hebbe, ô groote God, al myn vertrouwen op u gestelt; als ik u alleen hebbe, vrage ik niet na eenige van die dingen, die hier op aarden zyn: en al wort myn ligbaam en myn ziele geplaagt, zult gy niettemin myn kragt en myn vertroosting zyn.

Och! al haar arbeid, alle hare rykdommen zyn anders niet, als een papieren huis op het zand gebouwt, dat, hoe schoon het zy, tot puin zal gemaakt worden, en t'eenemaal vervallen, zo wanneer het minste onweder dat aantast; Maar zo gy de grontvest uwer gelukzaligheid op uwen Zaligmaker zet, zo gy op Christus, die de hoeksteen van uwe zaligheid is, door geloof en berouw van uw voorgaande leven bouwt, al vallen 'er slagregenen neder, al komen 'er water-stromen, al waaijen de winden, en vallen tegen dit huis aan, het zal nooit vervallen, want het is op een vaste grond gevest.

LUC. VI. 47-49. Een iegelyk die tot my komt, en myne woorden hoort, en dezelve doet, ik zal u toonen, wien hy gelyk is, enz.

Al wie zig vast aan Jesus houd,
Heeft op een sterke rots gebouwt;
Maar wie zyn wooning elders plant,
Verstuift als stof en lugtig zand.

De Ziele, geruſt op haar vaſten
grondſlag Jeſus Chriſtus, ſpreekt.

O f ſchoon de donder woed en kraakt,
De felle gloed der blixem-ſtraalen
’s Nachts duifternis tot daglicht maakt,
De Zee nog oevers kent, nog paalen;
Al ſtormt de wind uit yder oort,
Schoon ’t Ooſt het Weſten komt beſtooken,
Het Zuiden buldert tegen ’t Noord,
En doet de woefte golven kooken,
Myn woning ſtaat onwrikbaar vaſt,
En zwigt, nog buigt niet voor den laſt.

Een ſterke ſteen, een harde rots
Strekt tot de grondſteun der pilaaren,
Waar op ’t vervaarelyk geklots
Der onweêrwind en holle baaren,
De kragt der dolle donderkloot,
Het blixem vuur, hoe fel ontſteken,

De Ziele, gerust op haar vasten, enz. 85

Als kragteloos te barsten stoot,
En ylinks voelt zyn magt verbreeken,
Regt als een brosse rieten-schigt
Voor 't stale borstschild knakt en zwigt.

Welk is die rotsteen, die zoo fier
Kan in 't geweld der pekelbaaren,
In donder, blixem, en 't getier
Der strenge wind zyn plaats bewaaren?
Dat is myn Heer, myn eenig goed,
Op wien ik met geruster harten
Gegrond, met onverfaagden moed
De felste stormen uit kan tarten:
Zoo zit ik veilig, hoe het gaa,
En vrees voor onheil, nog voor schâe.

't Geloof, zoo vast als diamant,
De Hoop op 's Hemels ryke schatten,
Zyn een pilaar aan elke kant,
Die geen geweld kan uit doen spatten:
Zoo kan zelf de allergrootste nood
De ziel in hare rust niet deeren,
Zoo kanze 't grynzen van de Dood

86 *De Ziele, gerust op haar vasten*
En helsen afgrond bly braveeren,
Verzekert, dat een beter goed
Eerlang haar erfdeel wezen moet.

Gelukkige, die zulk een pand,
Zoo dieren hoeksteen heb verkooren,
Die staat, en eeuwig blyft in stand,
't Zy wat vergaat, of word verlooren!
Wat wil ik dog, wat wens ik meer,
Om tot het hoogste heil te raaken?
Niet is'er, niet, dat ik begeer,
't Geen myn geluk kan grooter maaken:
In u, o Heer, en u alleen
Houd zig de Ziel volmaakt te vreên.

In u, die myne schulden boet,
En my bereid des Vaders zeegen,
Vind steeds het hert zig wel gemoed,
En agt zyn grootste heil gelegen.

Of heeft de Ziel een eenig ding,
(Gelykze heeft) wel waard te wenffen,
't Is, dat het heil, 't welk zy ontving,
Mêe waar gemeen aan alle menffen,

Dat

Dat op dien onverwrikten grond
Een yder vast gewortelt stond.

Ja, Wereldlingen, waart gy wys,
En kond gy eens te recht betragten,
Hoe waarden schat, hoe dierb'ren prys,
Wy hier bezitten, namaals wagten;
Hoe grooten rykdom waar u veil!
Hoe graag, hoe vlytig zoud gy loopen,
Om van ons onwaardeerbaar heil
Een deeltje flegste mogen koopen,
Dat nu zoo dwaas van u versmaad,
Zoo stout verschopt word en gehaat!

Of is een Zandhoop, Werelds kind,
Zoo haast van onweêr omgeslaagen,
Het ligte speeltuig van de wind,
Nog magtig om een huis te schraagen?
Neen, neen, de grond is veel te zwak,
Om stoot of slagen te verduuren:
Hoe daverd reeds dat gulde dak!
Hoe waggelen uw trotze muuren!

88 *De Ziele, gerust op haar vasten, enz.*

Daar zygt de losse grond om veer,
Daar ploft al 't praalgebouw ter neêr.

Weg, weg dan, al het poppegoed,
Dat hier zo weinig stand kan houwen,
Wiens honig, steeds vermengt met roet,
Het hert bedriegt in zyn vertrouwen;
Weg met die zwakke toeverlaat,
Kiest beter heil, u aangeboden,
Dat eeuwig vast en zeker staat,
Trots alle zwarigheên en nooden:
Dit 's regt het voedsel van uw lust,
Hier erftege een ongestoorde rust.

Deze aanmerkingen zouden kragt genoeg hebben, om een mensche daar toe te brengen, dat hy een einde van zondigen maakt, en dat hy zyn quaad leven verlaat, om God hartelyk in heiligheid en demoedigheid te dienen, zo hy zyn oogen sloeg op den dag van benautheden elende, en zo hy begeerde, dat de vrede van zyn gewisse hem daar in trooste. Hier in alleen onderscheiden wy *Job* in zyn lydzaamheid, van *Cain* in zyn wanhope: Want *Cain* zeide, *de straffe van myn zonden is zo groot, dat ikze niet magtig ben te dragen.* *Job* daar en tegen, *Al doode my de Heere, zoo zoude ik nogtans op hem vertrouwen.*

En voorwaar, eer de bezoeken aankomen, die de booste zyn, schynen de beste en Godvrugtigste te wezen; maar zoo haast zy overgekomen zyn, dan kan men ligtelyk de Tarwe van het Kaf onderscheiden. Die God vreeft, is verzekert, dat de zwaarigheid, die hem verdrukt, hem ten goede gedyen zal, daarom verdraagt hy die lydzaamelyk, en legt al zyn zorg op zyn Heiland Jezus Christus; zyn harte kan met geen wanhope vervult.

worden, en zyn tonge spreekt geen andere klaag-woorden uit als deze, *Zal ik het goed van den Heere ontfangen, en niet het quaade?*

Daar en tegen zo verdrukkinge valt op die geene, die haar grondvest op het zand geleid hebben; Och! zy vinden geene vertroosting, maar worden zinneloos, of beschaamt; zy kunnen God niet vinden, ook lust het haar niet hem te zoeken; en in plaats dat zy tot hem om raad gaan moesten, schamen zy zig niet met *Saul* tot den Duivel te gaan. Want wat doen die anders, die met de Toveraars te rade gaan, hoe zy hun verloren goed zullen mogen inhalen, of hoe zy zelfs hun Kinderen of hun Vee weder gezont zullen mogen zien? En ik ben bedugt, of de meeste hoop der menschen, weinige uitgezondert, met die grouwelyke zonde niet besmet is, wel wetende, dat, daar men God eens verlaten heeft, daar is te zorgen, dat men valt in de diepste afgronden van zonde: 't is Gods genade, ja zyn loutere genade, die zyn Kinderen verhindert, dat zy in de zonde niet verval- len. *Ik bidde God, dat het hem believe ons altemaal die genade deelagtig te maken.*

Eindelyk begeere ik , dat gy u zo in alle uwe werken draagt, 't zy wat het zy, dat gy voor u neemt, dat gy altyd denkt, dat God alle uwe werken ziet, ja daar tegenwoordig is, die van u op zyn tyd reekeninge eiffchen zal van alles dat gy zult gedaan hebben, en alzo zult gy nooit quaad plegen, maar altyd zoeken goed te doen. Want gy weet, dat God een iegelyk na zyne werken zal vergelden, na dat zy goede of quade zullen geweest zyn.

Ik kan niet nalaten dat ik u vermaane aangaande die zonden, die nu voornamelyk in zwang gaan, op dat gyze vermyden moogt.

De eerste is de zweeringe. Ik bidde u om de liefde, die gy God toe draagt, dat *uwe woorden zyn ja ja . neen neen , want al wat daar boven loopt* (zeit onze Heere) *is van den booze*. Myd het gezelschap van die tot zweeringe genegen zyn, op dat gy t'eeniger tyd, door gewoonte, de grootheid van die zonde niet vergeet, en alzo by trappen daar in valt. Berisp die zonde in uwen vriend, zo hy uwe vermaninge in 't goede neemt; anders

ders daar is geen voordeel te verwagten van een , die met de vermaningen den spot dryft. Daarom dan *bestraf den spotter niet, want gy zult schande daar van bebalen, en hy zal u haaten, maar bestraf den wyzen, en hy zal u lief hebben*; in de Spreuken Salomons op het IX. Capit. vers 8.

Slaa wel agt op uwe lippen, en wees gedagtig, dat gy nooit zult genoodzaakt zyn te zweeren, zo gy u tot liegen niet gewent: want zoo gy altyd pleegt waar te zeggen, zo zal men uwe woorden zo veel geloof geven, als uwen eed. Ik hope, dat uw beroepinge (zo gy een Zoon zyt) u zal verpligten om die zonde in anderen te berispen, en haar geen plaats in u te geven. Maar zo gy een Dogter zyt, denk altyd, dat de zedigheid de Dogters betaamt, en dat zy weinig moeten spreken, maar geenfins zweeren. Spreek nooit zonder dat u iemand iet vraagt, en als gy spreken zult, antwoord zo kort en bondig als 't u mogelyk is. Maar 't zy dat gy een Zoon, 't zy dat gy een Dogter zyt, gy zyt altyd schuldig toe te zien, dat gy uwe beroepinge niet ont-eert. Gy zyt een Christen, en Christus beveelt u, dat gy geenzins sweert.

De tweede zonde, die heel gemeen is, is de dronkenschap, die de breedste weg is om in de Helle te raken: want door die valt de menschte van zonde tot zonde, zo lang en zo diep als de Duivel hem eenige wyft, en dat hy niet verder mag; even eens gelyk een reizend man, die van d'eene herberge tot d'ander gaat, tot dat hy eindelyk zyn reyze volbragt heeft.

Merk eens aan, hoe vuil dat die zonde is, die den Menschte in dit leven de Beesten gelyk maakt, en een mede gezelschap der Duivelen na zyn dood. *Salomon* vraagt in het XXIII. Cap. zyner Spreuken vers 29. *By wien is wee? by wien och armen? by wien kyvagen? by wien het beklag? by wien de rootheid der oogen?* En in het volgende vers antwoordt hy; *By den genen, die by den Wyn vertoeven, by den genen, die komen om gemengden drank na te zoeken.* En daar na stelt hy ten toon den elendigen staat, waar in de menschte door dronkenschap komt te vallen. *Hy zal (zei hy) zyn gelyk een, die in 't herte van de Zee slaapt, en gelyk een, die in 't opperste van de mast slaapt. Men heeft my geslagen (zal hy zeggen)*

gen) ik ben niet ziek geweest; men heeft my gebeukt, ik heb het niet gevoelt; wanneer zal ik opwaken?

En op dat gy die zonde myden moogt, zie wel toe, wat voor vrienden dat gy kiest, dat 'er niemand van haar zy, die u daar toe leide. Neem nooit een dronkaart aan in uw gezelschap, veel min in 't getal van uwe vrienden. Men vind meer voorbeelden van luiden, die in een herberge, en midden in de dronkenschap, van haar vrienden, als van haar vyanden gedoot zyn. En wat heeft zodanig een mensche in zig, dat gy begeeren zoud zyn vriend te wezen; welke, als gy hem om raad zult aanspreken, het hoofd vol Wyn zal hebben in plaatse van wysheid, en alzo bequamer wezen zal om u te quellen als te heelen, en verdriet aan te doen als te vertroosten? Daar en boven wat heimelyks zult gy hem betrouwen; aangezien gy zekerlyk weet dat hy 't rugtbaar maken zal? En al hadde hy u eenige goede dienften gedaan, wat vertroosting zoud gy daar uit scheppen, mits dat hy zulks niet vrywillig deede? want hy wiste niet wat hy deed.

Hoe Dronkenschap in 't eerste vleid,
Haar einde is roet en bitterheid.

Luk. XXI. 34. En wagt u zelven, dat urwe herten niet t'eeniger tyt bezwaart worden met brasse-rye, en dronkenschap, &c.

35. Want gelyk een strik zal hy komen over alle de gene, die op den gantschen aardbodem gezeten zyn.

Scha-

Schade der Dronkenschap.

*Tweespraak tussen een Nugteren,
en een Dronkaart.*

Z A N G.

Z Agt, myn Ziel, bedwing uw treden,
En bezie eens, welk een vreugd

Zoo veel harten steld te vreden

Van deeze eerst ontloken jeugd:

Zie, hoe elk met wyngaart-bladen

Hoofd en Bekers heeft bekranst,

Elk in weelde lust te baaden,

Dartel zingt, en speelt, en danst:

Zie de tafels overstroomen,

Als een beek, van frisse wyn;

Hier schynt blydschap niet te toomen,

En een hooge feest te zyn.

Jongeling, ei wilme ontvouwen,

Wat dit schouwspel dog bediet,

Dat myn oogen hier aanschouwen,

Daar

Daar 't gezigt zig blind aan ziet;
Zeg, waar toe, en om wat reden
Pleegtmē al deze vrolykheden?

T E G E N Z A N G.

Dus geluft het ons te vieren
't Feeft van hem, wiens kloeke hand
Tygers temde, en wilde dieren,
Die den wynftok heeft geplant;
Die met fap van druivebezen.
't Hert, van finert en angst beknelt,
Van zyn droefheid kan genezen,
En in vreugde weêr herftelt;
Die de zorgen kan verjaagen,
En ontvonkt des krygers moed,
Om voor 't Vaderland te waagen
Lyf en leven, goed en bloed;
Die de kommer doet verdwynen,
Daar behoefdigheid in fmoort,
Irus zelf een Cresus fchynen;
Dus geluft ons ongestoort
Bacchus vrolyk te vereeren,
En de alouthēid te braveeren.

II. Z A N G.

Scheptge lust in zulke feesten,
 Daar de wyn 't verstand verdooft,
 Menschen maakt tot vuile beesten,
 En van reed'lykheid berooft?
 Daar de volgeschonken glazen,
 Uitgezopen tot den boôm,
 Dronkaarts tieren doen en razen
 Zonder schaamte, zonder schroom;
 Daar de drank verflapt de leden,
 Datze weigeren hun pligt,
 Voeten wank'len in het treden,
 't Oog verzwakt word van gezigt;
 Daar een drom van wangedrogten
 Word gebooren in 't gemoed,
 't Heete vuur van snoode togten
 Aangequeekt word en gevoed?
 Neen, gy zyt te hoog gebooren,
 Om zo zinneloos te smooren.

II. T E G E N Z A N G.

O wat moogt gy dog al droomen;
Blinde suffer, dwaze knegt,
Om ons vreugde-feeft te toomen!
Neen, gy kent den wyn niet regt,
Al te waardig zyn de kragten
Van het geurig druivebloed,
Om den wynftok te veragten,
Of te treden met de voet:
Ze is ons niet vergeefs gegeven
Van den Hemel, maar om 't hert
Steeds te doen in vreugde leven,
En te ontslaan van alle fmert.
Nutte balsam voor gebreken
Steekt'er in den friffen wyn,
Als de Geesten zyn bezweken,
En de leên gequelt van pyn;
Vraag het de allerkloekfte wyzen,
Yder zal de Wynftok pryzen.

I I I. Z A N G.

Regt, ik ken 't, de wyn geeft voordeel,
 En niet zelden goede baat,
 Maar niet, dan gebruikt met oordeel,
 En naar 't voorschrift van de maat:
 Die moet alle ding volmaaken,
 En verftrekken tot een kroon,
 Die den glans der beste zaaken
 Stelt op 't heerelykst ten toon.
 De allernutste medicynen
 Zietme door onmatigheid
 Vaak verand'ren in venynen.
 Zoud gy dan (ô onbescheid!)
 U de vrugten nog belooven
 Door misbruiken van den wyn?
 Neen, dat zal u die ontrooven,
 En verwisselen in pyn,
 't Hoofd ontstellen, 't hart beroeren,
 En tot vuile zonden voeren.

III. T E G E N Z A N G.

Zoude een dronk ons zoo veel deeren,

En zoo grooten schade doen,

Als uw tong ons zoekt te leeren?

Neen, dat kan ik niet vermoên.

Keer te rug met uw gedagten

Tot de tyden, lang beleeft,

Om het voordeel te betragten,

Dat de wyn den menschen geeft.

Zie de tong der Redenaaren,

Door het Druivenat ontsnoert,

Als een stroom daar henen vaaren,

Die met kragt de ziel beroert:

Hoor de Digtters met gezangen,

Op een aangename trant,

Door 't gehoor de harten vangen:

Zoo maakt Bacchus het verstand

Vlug, en vaardig, en vol kragten,

Om zyn pligten te betragten.

I V. Z A N G.

't Nut, dat ooit hier wierd gevonden,
 Sproot uit een gebruik naar maat;
 Maar de Ziel versmoort in zonden,
 Als me die te buiten gaat:
 Dan zal Loth zyn bloed bevlekken,
 Noach zyn ontaarden zoon
 Jammerlyk ten spot verftrekken;
 Dan de fiere Macedoon
 't Vuur in 't hof van Perfen jaagen,
 Clitus domp'len in zyn bloed.
 Maar helaas! nog zwaarder plaagen
 Volgen u met snellen voet;
 Daar u 't zingen lufft, en speelen,
 Werpt de dood u ligt in 't graf,
 En de hel met open keelen
 Zwelgt u in tot eeuw'ge straf:
 Keer dan nog, verhoed uw fchade,
 Eerge uw ramp beklagt te fpede.

IV. T E G E N Z A N G.

Dat heeft klem, die reden klaarheid;

Nu bevat eerst myn gemoed,

Als het middaglicht, de waarheid,

Dat de Wyn ons schade doet,

Zooze in onmaat word gedronken;

Daar ik d'een door haar geweld

Zie in hoerery verzonken,

En een ander, heel ontstelt,

In het bloed van Vrienden baaden.

O Eerwaardige, die my

Tot myn heil in tyds komt raaden,

'k Wil my voegen aan uw zy,

Om op beter pad te loopen.

Weg dan, weg, ontaarde lust,

Die myn Ziele had bekroopen,

En zoo dwaas in slaap gezuft;

'k Voel myn oogen nu ontwaaken,

Om te zien op nutter baaken.

T O E Z A N G.

Zoo, staa vast in dat besluit;
Ruk uw voet ten netten uit,
Slaa dat onkruid heel te mortel,
Roei het uit tot aan de wortel,
Dat 'er van zoo quaden boom
Nimmer telg of lover koom':
Dus zie ik de tyden naderen,
Dat uw Ziele, na 't vergaderen
Van de schat der reine deugd,
Erft een eindelooze vreugd.

Zoo ziet gy dan, dat een dronkaart niet alleen tot den Godsdienst, maar ook in de eerlyke gezelschappen t'eenemaal onbequaam is. *Ik bidde God, dat hyu zyne genade deelagtig make, op dat gy die zonde vlieden moogt.*

Eindelyk is 'er nog een zonde, die ik niet noemen mag, en om die uit te roeijen onderzoek uw harte, onderzoek het naarstelyk, 't is een zeer zoete zonde, en zoo gy haar wederstaat, zult gy ligtelyk de overhand over de andere hebben; geef haar dan geen stee in u; onderzoek vlytelyk haar aart, en dien gewaar wordende, weer haar verre van u. 't Is een looze verrader, die uw ziels verderf werkt, en alle andere zonden spruiten 'er uit. Daar is zoo veel gevaar niet in al die andere zonden, waar tegen gy te stryden hebt, als in deze alleen, die gy niettemin ongaarn den naam van zonde geven zult. De andere zonden zyn in den mensche, gelyk een hoop oproermakers in een Stad, die, als zy zonder hoofd zyn, haast vernielt worden; deze is het hoofd van alle andere zonden: slaa het af, en gy zult zien, dat zy altemaal het veld zullen

ruimen, en zig onordentelyk op de vlugt begeeven; niet anders als een heirleger van wederspannige onderzaaten, zo haast als zy verstaan, dat haar overste gevangen is, of dat zyn kop alree voor zyne voeten ligt.

X. Als gy den dag aldus in Godvrugtige en eerlyke oeffeninge zult doorgebracht hebben, laat uw harte des avonds bezig zyn, om iet goeds te overdenken; eindig uwen dag met gebeden, en beveel u aan de voorzienigheid des Heeren; gaa daar na blydelyk zitten aan de Tafel, om uw nootdrift te nemen, en de tyd van rusten gekomen zynde, maak een einde van uwen dag, als gy dien begonnen hebt, te weten, met dankzegginge tot God, hem hartelyk dankende voor alle de weldaden, die gy van zyn goedheid op dien dag ontfangen hebt. Heb hartelyk berouw over alle de zonden, die gy op dien dag begaan hebt, die uitdrukkelyk altemaal en by naame belydende en beklagende: want gy zyt niet verzekert, zoo gy op dien avond geen berouw daarvan hebt, of gy des anderen daags leven zult om dat te doen, en al waart gy 't verzekert, zo is 't nogtans, dat gy alle dag

dag met God moet rekenen : want alzoo zal uw slaap geruster , en uwe ontwaakinge vrolyker zyn , en dat meer is gy zult bequamer wezen tot zynen dienst.

Ten laatsten begeef u , en al wat u toebehoort , met een vierig gebed in de bescherminge Gods ; te bed zynde , zonder iet anders te denken of te doen als rusten , begin en eindig den dag in den naam des genen die het beginsel en einde is , op dat gy , als gy de zes dagen aldus door gebracht zult hebben , waar in een iegelyk werken mag , bequamer worde , om den dag der ruste te heiligen : waar in iet byzonders is , wel waardig , dat ik het u in de gedagten brenge.

XI. *Gedenk des rustdags , dat gy dien heiligt.* 't Is een gebod , dat God zoo dikwils onder 't Oude Verbond bevolen heeft , en dat in 't Nieuwe versterkt is door de opstandinge van onzen Heer en Zaligmaker Jesus Christus uit den dooden , tot wiens gedagtenisse hy word genoemd den dag des Heeren ; en die zeer wel ten allen tyde van Gods Kerke is geviert ; maar nu , of wy geen deel nog aan de schiepinge , nog aan de verlossinge van de wereld

reld hadden, weinig zyn 'er die zig wel daar van kwyten: want het meeste deel heiligt hem gantsch niet; of zoo zy 't willen schynen te doen, nauwelyks heiligen zy de schaduwe daar van. Waar zullen wy iemand vinden, die liever hadde een groote winst te verzuimen, als dien op den dag des Heeren te doen? Of wie zullen wy vinden, die zynebegeerlykheden in toom wil houden, om dien dag te heiligen? Daarom dan als ik wel merke het groot gevaar, waar in gy ligtelyk door de listigheid des Duivels zoud mogen gebragt worden, volgende de gemeene fleur, en de meeste hoop der menschen die nu leven; ik hebbe niet kunnen nalaten, dat ik u vermane naar myn beste vermogen, dat gy naarstelyk den rustdag viert; tot dien einde bidde ik u, dat gy wel toeziет, wat ons in 't vierde gebod bevolen word.

Gedenk des rustdags, dat gy dien heiligt. Zes dagen zult gy arbeiden, en al uw werk doen: maar de zevende dag is de ruste des Heeren uwes Gods; dan zult gy geen werk doen, gy, nog uw Zoon, nog uwe Dogter, nog uw Dienstknecht, nog uwe Dienstmaagt, nog uw Vee, nog uwe Vreemdeling, die in uwe poorten is. Want in zes dagen heeft de Heer den Hemel en de Aarde gemaakt, de Zee,

en

en alles wat daar in is , en by rustte den zevenden dag : daarom zeggende de Heer den rustdag , en heiligde denzelven.

Zoo gy den rustdag heiligen wilt , als een gehoorzaam dienstknecht verplicht is te doen ; God gebied het u , zeggende , *Gedenk des rustdags , dat gy dien heiligt.* Zoo gy dien begeert te heiligen , als een welbemint kind gehouden is te doen ; God port u daar toe aan , door de gerechtigheid , die gegrond is op zyne goedigheid , en op zyne milddadigheid t' uwaarts : Hy heeft u zes dagen gegeven , om uw werk te doen , hy eischt maar één dag van u . Wat voor uitvlugt , wat voor ontschuldiging kont gy hier te voorschyn brengen , waarom gy dien geheelen dag tot zynen dienst niet besteed ? En eindelyk zoo gy begeerig zyt om te leeren , als een naarstig leerling , hoe gy dien dag zult heiligen , God leert het u klaarlyk , als hy u ten eersten dien regel geeft , *dan zult gy geen werk doen :* en ten anderen , als hy zyn voorbeeld u voor oogen stelt , zeggende , *In zes dagen heeft de Heer den Hemel en de Aarde gemaakt , de Zee , en alles wat daar in is , en by rustte ten*
ze-

zevendende dage: daarom zegende by den rustdag, en heiligde denzelven.

Aangezien dan God u dit beveelt door zyn magt, u daar toe aanport door zyne genade, en hy u dat leert door zyn regel en door zyn voorbeeld; hoe zoude het mogelyk zyn, dat gy zoo van zinnen berooft waart, dat gy zulk een regtvaardigen Heere, zulken barmhartigen Vader, en zulken getrouwen Meester, niet gehoorzaamt? Zoo de vieringe van dien dag by u in veragtinge komt, zult gy my nooit wys maaken, al zegt gy 't nog zoo zeer, dat gy iet anders in agtinge hebt: want ik ben verzekert, dat, zoo gy dien komt te ont-heiligen, 't zy om uwe nuttigheid, of om uwe wellust, gy ook geen werk maken zult van alle de andere geboden Gods om de zelfde oorzake te overtreden. Bid dan naarstelyk, dat de Duivel u niet bedriege, of dat eenige van zyne werktuigen u afkeere van de heiligmakinge van dien dag. Hy is altyd te veld, om u van den Heere af te trekken; maar op dezen dag versterkt hy zyn lagen: want of hy zal uwe oogen met slaap bevangen, en u in luiheid verstyven, of hy zal u eenige
quel-

quellinge in 't hoofd brengen , en 't kan zyn , dat hy uw lighaam eenige smarte aan doen zal , of ten minsten zal hy zig met eenige listigheid behelpen , om u van Gods huis af te trekken , en van 't gezelschap van zyn volk. Ja ik ben verzekert , dat hy 't onder een schyn van Godvrugtigheid zal zoeken in 't werk te stellen , als om God t'huis te bidden , een predikatie te lezen , of eenige Capittels van Gods H. Woord , of uw tyd in zodanige zaaken door te brengen , die alles op een ander tyd zeer goed en nut zyn.

Maar ik hebbe eens van een Dienaar van Gods Woord gehoord , en ik geloove dat het ook zoo is , dat *de gene , die gezont genoeg zyn van lighaam , om tot Gods huis te komen , en niettemin door eenige quade bewegingen* (want daar kunnen geen goede plaatse hebben) *zig daar niet laten vinden , dat , al bidden zy God , God nogtans hen niet verhoort.* Dewyl dan het bedrog en de listigheid des Satans op dien dag zig tegen u versterkt , wapen u des te beter tegen hem. Laat nooit toe , dat hy u belet ter Kerke te gaan , daar God , naar zyn belofte , altyd tegenwoordig is. Durft gy wel die plaatse vermyden , daar
God

God tegenwoordig is? Ik weet wel, dat gy 't niet zoud durven doen. Gaa dan in de Kerke, gaa daar, zegge ik, maar met een welbereid harte, om hem met gebeden aan te roepen; en daar gaande, overleg in uzelfen, wat een groote genade, en wat voor weldaden God in de scheppinge der Wereld over alle menschen gestort heeft, maar denk inzonderheid aan de uitermaten groote genade, die hy ons in de verlossinge van dien getoont en beezen heeft.

Vermeng eenige gebeden tusschen deze overdenkinge, eigen uwe ziele al deze weldaden toe, en alzoo by God, en in zyn huis met een brandenden yver komende, laat alle ydele gedagten en wereldsche bekommernissen heenen vaaren: kniel voor God, en bid hem, dat hy u zyn H. Geest wil mededeelen, die u door zyn hulpe bequaam maake, om hem des te vieriger te bidden, en met een heilige aandachtigheid zyn woord te mogen hooren.

En al komt gy altemet eenig Dienaar des Woords te hooren, die (naar uw oordeel) wat te slegt predikt, luister niettemin

min naarstelyk toe, en gy zult vinden, dat hy u iets nûts mededeelen zal, dat gy te vooren nog niet gehoort had, of dat gy niet verstond, of dat gy vergeten, of qualyk in 't werk gestelt had: En voorwaar het is u noodig, datmen u dikwils vermane van die dingen, die tot de gelukzalige onsterffelykheid noodig en dienstig zyn.

Zoo gy uw tyd aldus in de Kerke besteed, zult gy t'huis komende bequaam zyn om te overleggen 't gene gy zult gehoort hebben: want zonder overdenkinge is de predikatie niet of van weinig nut, overmits de ziele hier in het lighaam gelyk is, 't welk, al is de spys zeer gezond, en de lust zoo groot als ze wezen kan, zoo nogtans eenige quade gesteltenisse van de mage de verteeringe van de spyze belet, zal zy niet alleen het lighaam niet voeden, maar oorzake van eenige groote ziekte wezen. Het gaat eveneens met de verkondiginge des Woords Gods toe, zoo 't niet door overdenkinge verteerd word, zal het niet tot voedzel van uwe ziele strekken. Leg dan den tyd, die gy t'huis zyt, aan om God met Psalmen en gebeden te danken,

H en

en om uwe ziele toe te eigenen, 't gene gy zult gehoord hebben. Zoo gy hoort in de vergaderinge, dat de Predikant eenige zonden berispt heeft, en dat gy die in u vind, laat die berispinge u daar toe dienen, dat gy daar in niet meer valt. Zoo gy gehoord hebt, dat de Predikant tot eenig goed werk vermaant heeft, dat gy zoud nagelaten hebben, arbeid naarstelyk om den voorgaanden verloren tyd te mogen inhaalen, vastelyk voornemende, daar in voortaan niet meer in gebreke te blyven.

Zoo gy dus 't gene gy gehoord hebt in 't werk stelt, zult gy 't uwe gedagten inprenten, en zoo gy 't dus u zelve toe eigent, zult gy gelukzalig zyn. Leer van den Propheet Jesaias wat de regte vieringe des rustdags zy, *Indien gy* (zei hy in zyn LVIII. Cap. vers 13, 14) *uwen voet van den Sabbath af keere, van te doen uwen lust op mynen heiligen dag; en indien gy den Sabbath noemt eene verlustinge, op dat de Heere geheiligt worde, die te eeren is: en indien gy dien eert, dat gy uwe wegen niet doet, nog uwen eigenen lust niet vind, nogte een woord daar van spreekt; Dan zult gy u verlusten in den Heere, en ik zal u doen ryden*
op

op de hoogten der aarde; en ik zal u spyzigen met de erve uwes Vaders Jacobs; Want de mond des Heere heeft het gesproken.

't is een wonderlyk ding, dat God ons dat gebod zo dikwils ingestampt heeft, en dat wy nogtans zo traag en zo nalatig zyn om dat na te komen. Hy stelt het met deze volgende woorden voor in 't XXXI. Cap. vers 13 van Mozes tweede Boek, *Gy nu spreekt tot de kinderen Israëls, zeggende, gy zult evenwel myne Sabbathen onderhouden; want dit is een teken tusschen my en tusschen u lieden, by uwe geslagten; op dat men wete, dat ik de Heere ben die u heiligt. Onderhoud dan den Sabbath, dewyl by u lieden heilig is; wie hem ontheiligt, zal zekerlyk gedood worden, want een ieder die op den zelven eenig werk doet, diens ziele zal uitgeroeit worden uit het midden harer volkeren. Zes dagen zal men't werk doen, dog aan de zevende dag is de Sabbath der ruste eene heiligheid des Heeren; wie op den Sabbath-dag arbeid doet zal zekerlyk gedood worden. Dat dan de kinderen Israëls den Sabbath houden; den Sabbath onderhoudende in hunne geslagten tot een eeuwig verbond; by zal tusschen my en de kinderen Israëls een teken in eeuwigheid zyn, dewyl de Heere*

116 *Uiterste wille van een Moeder*
in zes dagen den Hemel en de Aarde ge-
maakt, en op den zevenden dag gerust, en
zig verquikt heeft. En in 't XXXIV. Cap.
vers 21 beveelt hy de zelfde zaake, en
dikwyls elders.

Leer dan by tyds, en gewen uw harte,
dat het den zevenden dag heiligt, en God
zal u, en al wat gy in de week doet, voor-
spoedigen en zegenen.

Z O N D A G.

Is 't Sabbathdag, myn ziel, of zondag?
geen van tweek, (heden;
De Sabbath is voorby met zyne dienstbaar-
De Zon, die ik nu zie, schein gisteren als he-
den: (zy schein.
Maar die ik niet en zie, en schynt niet zo

Zon, die ik niet en zie als door myn zon-
den heen, (weêr betreedde,
Zoon Gods, die deezen dag het aardryk
Fier als een Bruidegom ter loopbaane inge-
reden, (wonden heen.
'k Zie Zondag zonder eind door uwe
't Zy

't Zy dan ook zondag nu, men mag 't Gods
Zoondag noemen, (verdoemen,
Ja, en Gods zoendag toe. Maar, laat ik ons
Waar ik van drijven gaa, ik vind ons in de
schuld.

God zon, God Zoon, God Zoen, hoe lang
duurt uw geduld?
Hoe lange lyd gy, Heer, uw Zoondag,
Zoendag, Zondag,
Ondankbaarlyk verspilt, verspeelt, ver-
spelt in zond-dag?

XII. Tot hier toe hebbe ik u vermaant
hoe gy God dienen zult; waar aan de ee-
re en 't ontzag, dat gy uwe Ouders schul-
dig zyt, zoo gebonden is, dat het geen-
zins van malkanderen gescheiden kan wor-
den; want 't is de Heere onze God die 't
gebied. *Eert* (zegt hy) *uwen Vader, en*
uwe Moeder. 't Is het eerste gebod van
de tweede Tafel, gelyk, *gy zult geen an-*
dere Goden voor myn aangezichte hebben, het
eerste gebod van de eerste Tafel is. De
afgodery is de grootste zonde, waar door
men zig tegen God zoude mogen verloo-

pen; en de ongehoorzaamheid tegen zyne Ouders de voornaamste, ja het hoofd van alle de zonden, die men hier tegen de menschen begaat: Zoo vinden wy dan, dat God ons daar van vermaant in 't begin van zyne geboden, overmits, zoo wy daar eens toe vervallen waren, het te laat wezen zoude om d'andere zonden te vlieden. Want zo de afgodery eens in ons harte plaats neemt, zo zullen de aanbiddinge der beelden, de misbruikinge van Gods naam, en de ontheiliginge des rustdags haar ligtelyk volgen. Eveneens zal 't met moord, overspel, dieverye, valsche getuigenisse, en quade begeerlykheden gaan; zo wy zo stout zyn, dat wy onze Godvreezende Ouders ongehoorzaam zyn. Ja ik durf wel zeggen, dat zoo gy een van die geboden overtreed, zult gy alle de andere geboden van de eerste en tweede Tafel overtreden. Want, gelyk gy geen afgoden-dienaar wezen kont, of gy zult aan alle de geboden van de eerste Tafel schuldig zyn; also kont gy geen ongehoorzaam kind wezen, of gy zult een doodslager zyn, ten eersten van uwe natuurlyke genegenheid, die u aanporren zoude (zoo gyze door boosheid niet uitgebluft had) tot de gehoorzaam-

zaamheid, die gy uwe Ouders ſchuldig zyt; en ten anderen van uwen Vader, die al zyn vreugde op u geſtelt heeft; want met uwe ongehoorzaamheid doet gy zyne gryze hairen met ſmerte ten grave dalen. *God verleene u zyne genade, dat gy nooit in die grouwelyke zonde valt.*

Wat onderscheid is 'er tuſſchen een ongehoorzaam kind en een overſpeelder? d'een ontzeit aan de gene, waar mede hy een eenig lighaam is, 't gene hy haar ſchuldig is, en d'ander veragt die geene, van welken hy zyn leven ontfangen heeft. Om de waarheid te zeggen, 't is een ſchrikkelyk overſpel, en deze zonde is zulk eene doortrapte en liſtige hoer, dat zoo gy niet wel toe ziet, zy u aanlokken zal, en in haar netten gevallen zynde, zal zy u beſpotten.

Daar en boven kont gy geen ongehoorzaam kind zyn, of gy zyt een dief, ja een onbeſchaamde dief, die niet alleen ſteelt in 't heimelyk, maar die ook uwen Vader opentlyk de eere en gehoorzaamheid onttrekt, die een iegelyk betuigt, dat gy hem ſchuldig zyt.

En hoe zoud gy geen valsche getuigen wezen? zult gy niet zonde op zonden ophoopen, om die onmenschelyke halssterigheid te verbloemen? zult gy uwe Ouders niet lasteren, en u zelven die vryheid geven, dat gy iet tegen uw eigen gewisse liegt?

Eindelyk ('t welk schrikkelyk is te denken) 't is klaar, dat het een slag van begeerlykheid is: waar mede de ongehoorzame kinderen begeeren, 't gene zy meenen hun al te lang, door 't leven van haare Ouders, onthouden te worden.

Alzo ziet gy, dat een ongehoorzaam kind alle de geboden van de tweede Tafel overtreed. *Ik bidde God zeer vieriglyk, dat hy u van die zonden bewaren, en u zyn genade verleenen wil, zoo gy hem met yver dient, en uwe Ouders gehoorzaam zyt.*

Ik ben verzekert, dat gy een Vader hebt, die u nooit bevelen zal, dat tegen de wille Gods stryd: daarom is het niet van nooden, dat ik u leere, hoe verre gy hem zult gehoorzamen. Maar ik bidde God zeer demoedelyk, dat het hem belic-

believe , hem langen tyd in goede gezondheid te bewaren , op dat hy u in de vreeze des Heeren mag opvoeden , en dat hy u een harte ingeve , bequaam om alle goede onderwyzingen t'omhelzen.

XIII. Tot hier toe hebbe ik u geleert , hoe gy uwe Ouders zult gehoorzamen ; nu volgt een ander gebod , dit gelyk , dat u in 't gemeen onderwyzen zal , hoe gy u tegen alle menfchen draagen zult. *Alle dingen , die gy wilt dat u de menfchen zouden doen , doe gy hen ook alzo.* En daar entgegen , *Alle dingen , die gy niet wilt dat u de menfchen zouden doen , doe gy hen ook niet.* Dit is het gebod dat onze Heer ons gegeven heeft , *Hebt malkanderen lief : want hier uit zal men zien , dat wy hem toebehooren , zo wy malkanderen lief hebben , als hy ons lief gehad heeft , en zig zelven voor ons in de dood gegeven heeft , op dat wy met hem leven zouden.* Maar uit alle de geboden , die ons gegeven zyn , is 'er niet een , dat meer tegen onze bedorvene aart ftryd , dan dit , *Gy zult uwen naaften lief hebben als u zelven.* Wie kan zig zelven benyden , zo hy ryk is ? of wie kan zig zelven veragten , zoo hy arm is ? Elk een draagt zig zelven liefde toe , en wy veragten nog-

tans en benyden onzen even-naasten. De Duivel is zo arg en zo loos, dat hy alle listigheid in 't werk stelt, om eenige tweedragt onder de menschen te ontsteken, of om eenige geveinstheid met haar liefde te vermengen, wel wetende, dat het tot nadeel van zyn ryk strekken zoude, zoo de menschen malkanderen hartelyk beminden.

Om zyn laagen t'ontkomen, overleg altyd by u zelve, dat God de oorsprong is van alle vrede, maar dat twist en tweedragt geen ander voor haaren Vader erkennen, danden Duivel. Verder, zogy Gods kind zyt, doe de werken van uwen Vader; heb uwen evennaasten lief, als hy 't u gebied, anders zoud gy onzen Zaligmaker tergen, die uwe boosheid aanmerkende, die het ware merkteken van de kinderen des Duivels is, tegen u zeggen zal, gelyk hy eertyds tot de ongeloofige Joden zeide, *Gy zyt uit den Duivel, en wilt de begeerten uwes Vaders doen.* Zie, zie wel toe, bidde ik u, dat gy God zoo niet vergramt, dat hy u verklare onwaardig te zyn, om onder de zyne gerekent te worden, om dat gy de zyne niet lief hebt.

Deze dingen wel aangemerkt zynde , zouden kragts genoeg hebben om een eigelyk tot de liefde van zyn even-naasten aan te porren , zo hy alleen die vreesde te haten , die God lief heeft. Maar te gelooven , of te oordeelen , dat God die haat , die gy haat , is zulk een groote zonde , dat alle Christenen daar van vlieden en beven moeten , ja een schrik behoren te hebben. God heeft u die magt niet gegeven , dat gy iemand oordeelen zoud ; daarentegen heeft hy u geboden , dat gy uwe vyanden zult beminnen. *Heb uwe vyanden lief*, zegt onze Heer by Mattheus in 't V. Cap. vers 44 *Zegenze die u vervloeken , doe wel den genen die u haten , en bid voor de gene die u geweld doen , en die u vervolgen , op dat gy moogt kinderen zyn uwes Vaders , die in de Hemelen is.*

De mensch zal openinge genoeg vinden om den Duivel in zyn ziele te laten , maar daar is geen gevaarlyker dan deze. De mensch kan zyn ziele vervreemden en verkoopen , als *Judas* , om zyn ydele begeerten te voldoen. Hy kan zyn ziele verloren laten gaan , gelyk men hier veel luijaards vind die hunne aardfche goederen
quyt

quyt worden eer zy 't weten, om dat zy de moeite niet op zig willen nemen, dat zy hunne boeken en hunne zaken zelfs nazien. Zoo gaat het ook met een lui Christen mensch. Hy kan zyne ziele verpanden als een dwaaze verquister, die te pand geeft al 't gene waar mee hy zig zyn leven lang zoude hebben mogen geneeren, om eenig poppe-goed te koopen, dat hy geen drie dagen gebruiken kan; zo doet ook die, die dien kostelyken Parel (dat is te zeggen zyn ziele) den Duivel, die een wreede woekeraar is, te pand geeft, om van hem zyne begeerlykheden en wellusten te mogen verkrygen. Misschien is hy met hem over een gekomen dat hy een dag hebben zoude om die t'ontpanden: maar de tyd voorby zynde, zoo laat hy nog zo lang den interest loopen, dat de woeker de hoofd-somme op-eet, dan werpt hem zyn onbarmhartige woekeraar in 't diepste der Helle, daar hy tyds genoeg hebben zal om zyn tegenwoordige elende, en 't verlies van 't eeuwige leven te beklagen.

't **I**s al te dwazen keur gedaan,
In plaats van vry, als slaaf te gaan.

1 Joan. II. 15. *En hebt de wereld niet lief, nog het gene in de wereld is: zoo yemand de wereld lief heeft, de liefde des Vaders is niet in hem.*

Rom. VI. 23. *Want de bezoldinge der zonde is de Dood.*

De Voorzigtigheid, met Verrekyker, Spiegel, en Slang, reikt de Wereld-gevangene een mes of fikkel toe, om de koord los te snyden, en spreekt.

STEM: *Wankelbare Zielen, &c.*

I.

Dwaze Jongelingen,
 Door Zatan's list aan ketens van de Zonden
 Jammerlyk gebonden,
 Zult gy nooit ontwringen
 Die snoode band! zal uwe hand die knoopen
 Nimmermeer ontsloopen!
 Kon uw gezigt de nevels op doen trekken,
 Die het steeds bedekken,
 O! merkte uw oog de rampen, die u naaken,
 'k Zag die boeijen, 'k zag die boeijen, 'k zag
 die boeijen slaaken.

2. Nu

2.

Nu is 't quaad verborgen;

Een valse gryns, die waarheid maakt van
loogen,

Heeft uw hert bedroogen,

En ontheft van zorgen:

Die weet het beeld der nare duisternissen

Schoon daar uit te wiffen.

Zoo kan de hel de ziele in hare netten

Agteloos bezetten,

En sleeptze heen tot duldelooze plaagen,

Die haar eeuwig, die haar eeuwig, die haar
eeuwig knaagen.

3.

Zult gy nooit ontwaken!

Of is het loon, genooten van uw Heere,

Aardsche fchat en eere,

Zondig lyfsvermaaken,

In vaste flaaap van weelde en booze lusten

Zorgeloos te rusten,

Zoo

128 *De Voorzigtigheid, met Verrekyker,*
Zoo waardig, datge, om niet dit goed te
derven,
Eeuwig kiest te sterven;
En te ondergaan, voor vreugd van weinig
uuren,
Helse pynen, helse pynen, die onendig
duuren!

4.

Neen, 't is tyd te plukken,
Te bryzelen met kragt van dapp're handen
Al die snoode banden,
Die de ziele drukken:
't Is meer dan tyd, u zelf van flavernyen
Eens voor al te vryën,
Om te ondergaan het ligte jok der deugde,
Die een hemelvreugde,
Een eer en lust, door list nog tyd te krenken,
Kan haar dienaars, kan haar dienaars, kan
haar dienaars schenken.

5.

O! wat zoet gevoelen

Ryft in myn hert! ik zie 'er een bewoogen,

En met yver poogen,

Om de knoop te ontwoelen:

Zod, wel bedagte, ei wil uw vlyt niet ftaken,

Om u los te maaken;

Ontzie geen werk, fcheur af de koord der
zonden,

Die u houd gebonden,

Scheur af met kragt: 't kan meerder roem
behaalen,

Half te keeren, half te keeren, dan geheel
te dwaalen.

't Is een wonder ding, dat de dwaasheid der menschen zo groot is, dat zy hunne eeuwige vreugde met de ydele begeerlykheden van deze vergankelyke wereld wel durven verruilen; of dat zy den tyd al slapende verlooren laten gaan, waar op zy zig zelve een groot erfdeel zouden hebben kunnen verkrygen; of dat zy een onwaardeerlyk ding om een onwaardig verpanden. Deze nogtans zyn wyzer, dan die haar ziele om niet den Duivel overgeven, als de benyders doen. De gierigaarts ontfangen rykdommen, de luiaarts rust, en de ligtvaardige wellust; maar die zyn broeder haat, ontfangt daar niet voor, niet zegge ik, dan alleen smerte en quellinge van geest; hy word niet vet van zyne spys, en al slaapt hy, zoo rust hy nogtans niet; maar die gene, dien hy benyd, eet, slaapt, rust, vaart wel, en belagt de dwaasheid van zynen benyder, ja zelfs, zonder twyffel heeft hy medelyden met hem.

Overleg wel by u zelve al de elenden die uit deze zonde spruiten, en dit zal u grootelyks dienen om een afkerigheid daar van te hebben. *Joannes* zegt in 't III. Cap. vers 14 van zynen eersten Brief,

Die

Die zynen broeder niet lief heeft blyft in de dood : een iegelyk die zynen broeder haat, is een doodslaager, en gy weet dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zig blyvende.

En Cap. IV. vers 20. *Indien iemand zegt ik hebbe God lief, en haat zynen Broeder, die is een leugenaar; want die zynen Broeder niet lief heeft, dien hy gezien heeft, hoe kan hy God lief hebben dien hy niet gezien heeft? En dit gebod hebben wy van hem, namelyk, dat die God lief heeft, ook zynen broeder lief hebbe.* Lees het XIII Cap. in den eersten brief aan die van Corinthen, daar *Paulus* duidelyk zegt, dat alle geestelyke gaven niets zyn, daar de liefde ontbreekt. Gelyk de haat, dien wy onzen even-naasten toedragen, alle soorte van ongeluk met zig sleept, alzo brengt ook de liefde met zig allerhande geluk. Door de liefde vervullen wy het gebod van onzen Heere *Jesus Christus*, die ons de onderlinge liefde bevolen heeft, als een nieuw en laatst gebod, als of hy zeide; ik hebbe myn Vader voldaan voor alle de geboden, die gy overtreden had; de last nu, die u overig is te dragen, is niet zwaar; ik eische anders niet van u, dan dat gy uwen naasten liefhebt, doe dat, en gy zult voldaan hebben.

Hoe is 't mogelyk, dat een mensch, die deze dingen eens wel aanmerkt, zoo uitzinnig zy, dat hy zig nog door haat laat weg voeren, waar mee hy zyn eeuwige zaligheid komt te verliezen?

Hoe kan 't geschieden, dat een mensch zoo zyn eigen vyand zy, dat hy dit eenig gebod van onzen Heere Jesus Christus niet gehoorzaam zy? voor alle de weldaden, en de groote liefde, die hy ons getoont heeft, eischt hy anders niet van ons als dit teken van onze genegenheid t'hemwaarts. Indien wy hem beminnen, zullen wy hem ook noodzakelyk gehoorzaamen. Daarom dan let wel op uw doen, want zoo gy een eenige quade genegenheid in u vind tegen uwen even-naasten, zyt verzekert, dat uw harte niet opregt is tegen God, roeize dan t'eenemaal uit uw harte, zoo dat daar niets van overblyve.

Antwoord my niet, het vleesch en bloed zyn zwak, zy kunnen 't niet doen. Ik weet het wel; maar zo gy God om zynen heiligen Geest bid, zoo zult gy kloekmoedig zyn in lyden, en bereid om te vergeven. Word nooit het vleesch gehoorzaam, want de wetenschap des vleeschs is de dood; maar volg den geest, want
waar

waar hy heerscht, daar woont leven en vrede. De Duivel zal nooit geen bequamer gelegenheid zoeken om u te betrappen, zoo gy alleenlyk het vleesch laat d'overhand hebben over den geest, want hy zal niet verre van u zyn om u te verraden; maar zoo gy den geest in alles gehoorzaamt, en zoo gy uwen wille den wille Gods onderwerpt, zal hy u niet kunnen beschadigen.

De grootste onschult, die ik u benemen wil, is zeer ongerymt, en nogtans zo gemeen dat ik bedugt ben dat zy plaats in u neme. 't Is deze, zoo ik alle ongelyk verdraag, dat my aangedaan word, zo zal men my een bloedaart noemen, men zal zeggen, dat ik een arme bloed ben. Wat zal van myn naam en faam dan geworden? en wat zal de wereld zeggen? Maar voorwaar, zo gy u alleen voor oogten stelt het lyden van uwen Zaligmaker, zult gy niet zien dat hy meer voor u geleden heeft, dan gy zoud kunnen lyden? en nogtans heeft hy niemand van zyne vyanden gelastert, nog iemand van zyne vervolgers geflagen, maar daar en tegen voor hun gebeden. Zyn voorbeeld leert ons, dat die hem lief hebben, het zelfde

moeten doen. *Wederstaat den boozen niet*, zegt hy by *Matth.* in 't V. Cap. vers 32, enz; *maar zoo wie u op de regter wange slaat, keer hem ook de andere, en zoo iemand met u regten wil, en uwen rok nemen, laet hem ook den mantel, en zoo wie u zal dwingen een myle te gaan, ga met hem twee mylen.*

Maar deze geboden luiden vreemd in de ooren van de geestige verstandenen, die nu leven. Neen, zeggen zy, zo iemand my slaat, ik zal hem weder slaan, anders zoude ik een bloed zyn. Wat de vergeevinge aangaat, zo my iemand daarom bad, ik zoude hem liever een deel van myn regt overgeven, dan dat ik met hem pleiten zoude: Maar zo hy my niet bid, ik zoude liever al myn goed aanleggen, dan dat ik voor hem in de minste zaake wyken zoude. Zoude ik uit myn huis gaan om den weg een ander te wyzen? wie zou my daar toe dwingen?

Zoo gaat het heden ten dage met de meeste hoop van de menschen; maar gy, myn lieve kind, overleg naarstelyk in uw harte tegen malkanderen die wyze, die van al de wereld gevolgd word, en 't gebod van uwen Zaligmaker, en gy zult
vin-

vinden, dat zy malkanderen omstooten: daarom dan zie wel toe dat gy uw naam en faam, die gy onder de menschen hebt, niet meer agt dan uwer zielen zaligheid. Zo gy uw faam ongekreukt en zonder vlekken zoekt te bewaren, dien God met een opregt harte, en doe uwen naasten niet, dan dat gy zelve wel begeert dat hy u doe. Open uwe hand aan de armen naar uw vermogen, en bemoei u niet met eens anders zaken, ten zy gy hen daar in dienen moogt, of daar toe geroepen zyt. En al is 't in uwe magt uwen evennaasten quaad te doen, zie wel toe, dat gy 't niet doet: doe hem goed, indien gy kunt, maar beroem u daar niet over; die u in 't verborgen ziet, zal 't u in 't openbaar vergelden.

Eindelyk huisvest altyd de liefde in uw harte, en denk dat uw Heer u geen ander voorschrift gegeven heeft, hoe gy bidden zoud om vergevinge van uwe zonden te verkrygen, dan dit, waar mee gy u verbind om uwen naasten te vergeven, te weten, *vergeef onze misdaden, gelyk wy die vergeven die tegen ons misdaan hebben*, met welke woorden gy God bid, dat hy u uwe zonden vergeve, zo gy uwen naa-

ften hunne zonden vergeeft ; en zoo gy hun hunne zonden niet vergeeft, dat hy u de uwe niet vergeve. Met een woord, dat hy u doe, gelyk gy andere doet.

Och of God gave, dat alle menschen deze dingen by zig zelve wel overwogen, men zoud 'er zo veel niet vinden, die zo met hunnen naasten in twist leeven, dat 'er geen middel van vereeniging te vinden is. Maar gy, myn kind, vlied dit, en leer, dat wy al onze andere beden God zonder voorwaarde opdragen, en dat dit alleen met voorwaarde vergezelschap is, namelyk, dat hy ons vergeve, gelyk wy anderen vergeven. Onze Zaligmaaker heeft ons geen andere wyze van bidden geleert om de vergevinge onzer zonden, en hy verklaart by *Mattheus* in 't VI. Cap. dat God ons door geen ander middel vergeven wil. *Want indien gy (zeit Christus) den menschen hunne misdaden vergeeft, zoo zal uw Hemelsche Vader u ook uwe vergeven; maar indien gy den menschen hunne misdaden niet vergeeft, zoo zal ook uw Vader uwe misdaden niet vergeven.* Lees het XVIII. Capittel van *Mattheus*, &c.

Einde zonder einde.

UITERSTE WILLE

Van

Soetgen van den Houte,

Welke zy haare Kinderen

DAVID, BETGEN

en

TANNEKEN,

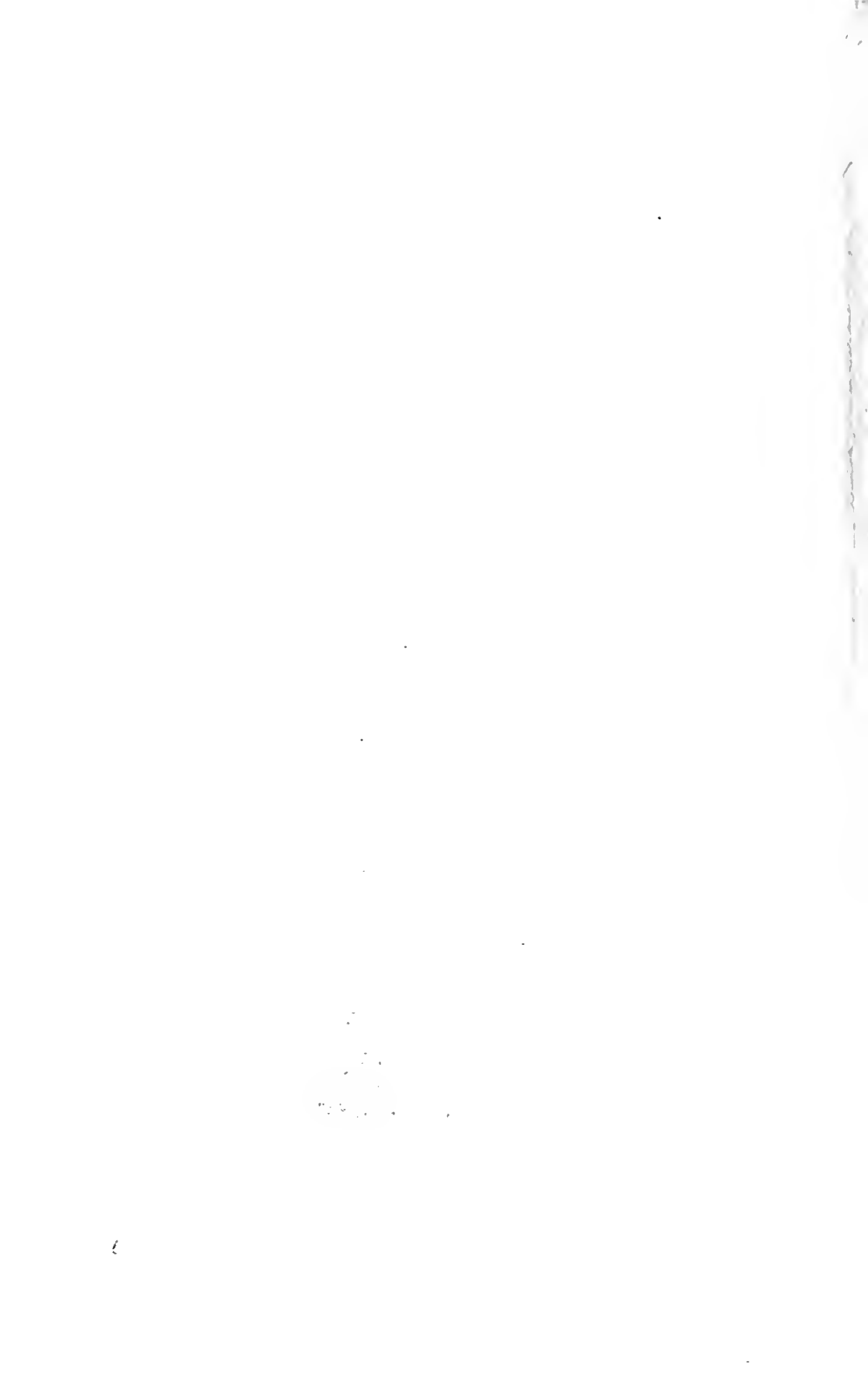
*Tot een memorie en voor het allerbeste
goed heeft nagelaten, en heeft dat
met haren dood bevestigt, te
Gent in Vlaanderen.*

Te AMSTERDAM,

By GERRIT TIELENBURG,

M D C C X L V I I I.

2 Kor. VI. 3-6.

3. *Wy geven geenen aanstoot in eenig ding, op dat de bedieninge niet gelastert worde:*

4. *Maar wy, als dienaars Gods, maken ons zelven in alles aangenaam, in vele verdraagsaamheid, in verdrukkingen, in nooden, in benaauwdheden,*

5. *In slagen, in gevangenissen, in beroerten, in arbeid, in waken, in vasten,*

6. *In reinigheid, in kennisse, in langmoedigheid, in goedertierenheid, in den Heiligen Geest, in ongeveinsde liefde.*

Heb XIII. 3. Gedenkt der gevangene, als of gy mede gevangen waart; [en] der genen die qualyk behandelt worden, als of gy ook zelf in 't lighaam [qualyk behandelt] waart.

2 Tim. I. 8. Schaam u dan niet der getuigenisse onzer Heeren, noch mynes die zyn gevangen ben: maar lyd verdrukkingen met het Euangelium na de kragt Gods.

Uiterste wille

van

SOETGEN VAN DEN HOUTE,

Aan haare

K I N D E R E N.

In den name des Heeren.

 Enade, vrede, en barmhartigheid, van God den Vader en den Heere Jesus Christus *a)*, wensche ik u myn lieve Kinderkens, voor een minnelyke groetenis, *David, Betgen* en *Tanneken*, geschreven van uw Moeder in banden, u-lieden tot een gedachtenis *(b)* van de waarheid, alzoo ik hope te betuigen met woorden en met de dood, door de hulpe des Allerhoogsten, u-lieden tot een exempel, de wysheid des Heiligen Geests wil u daar in onderwyzen en sterken, op dat gy in de wegen des Heeren moogt opgevoed worden, Amen.

Voort,

(a) 1 *Tim.* I. 7.

(b) 2 *Tim.* I. 8.

Voort, myn lieve Kinderkens, aangezien dat het den Heere alzoo belieft, dat hy my uit deze wereld nemen wil, zoo wil ik u-lieden een gedenkenis laten, niet van zilver of goud, want zulke juweelen zyn vergankelyk, maar een juweel wilde ik wel in u herte fchryven, waar het mogelyk, het welk is het woord der waarheid (a), dat wil ik u wel een weinig onderwyzen, met het woord des Heeren ten beften, na de kleine gave, die ik van den Heere ontfangen hebbe, na myne eenvoudigheid.

Ten eerften vermane ik u, myn Allerlieffte, dat gy u altyd laat onderwyzen van de gene, die den Heere vreezen, alzoo zult gy God behagen, en hy zal uwen Vader zyn (b), en u geen weezen laten (c), zoo lang als gy de goede vermaning en onderwyzing gehoorzaam zyt, en dat gy den Heere vreeft. Want *David* zegt: Wie is 'er die den Heere vreeft, hy zal hem onderwyzing doen van dien weg, dien hy verkiezen zal (d)? Des Heeren oogen zien altyd op de gene, die

(a) *Job.* XVII. 17.(b) *Eph.* VI. 4.(c) *Job.* XIV. 18.(d) *Pfalms* XXV. 12.

die hem vreezen, en zyne goedheid verbeiden, op dat hy zyn ziele verlosse van de dood (a); de Engel des Heeren legert zig rondom den genen, die hem vreezen: Vreeft hem gy Heiligen, want die hem vreeft, heeft geen gebrek (b); want de vreeze des Heeren is 't beginfel van alle wysheid (c).

(a) *Psalm XXXIII.* 18. (b) *Psalm XXXIV.* 10.
(c) *Spreuk. I.* 7.

Wat Wysheid heet, of heeten zal,
Gods wysheid overtreft het al.

Spreuk. III. 13. *Welgelukzalig is de Mensche, die wysheid vind; en de Mensche, die verstandigheid voortbrengt. 14. Want haren koophandel is beter, dan de koophandel van zilver; en hare inkomsten, dan het uitgegraven goud. 15. Zy is kostelyker, dan robynen, en al wat u lusten mag, is met haar niet te vergelyken.*

Voortreffelykheid der Hemelfe
Wysheid boven de Aardfe.

STEM: *Heilgierig Mensch, &c.*

Of: *Hoogheids Minnaar, &c.*

I.

Des Menffen hert, van zorg gedreeven,
Wend alles aan, om 't aardfe leven
Te flyten in geneugt,
In ruft en vreugd;
Om, bevryd van druk,
Alles, wat geluk
En vermaak voor 't lyf kan baaren,
Met wakk're vlyt by een te gaëren.

2.

Dus word de jeugd al vroeg bevoolen
Aan Meesters en vermaarde fchoolen,
Daar wysheid heerft met kragt,
Die dag en nacht
In het teêr verftand
Hare wetten plant,
't Hert in konften maakt bedreeven,
Die magtig zyn hem nut te geeven.

3.

't Is goed, en 's hemels welbehagen,
 Dat hier de Mens ook zorg zou draagen,
 En 't geen hy meerder heeft,
 Dan al wat leeft,
 Oordeel en vernuft,
 Nooit in 't werk verzuft,
 Ryk voorzien met wysheids gaaven,
 En niet in de aarde onnut begraven.

4.

Maar ach! wat kan die kennis geven,
 In 't enge levens-perk omfchreeven,
 Zoo 't hert in deze lust
 Zig stelt geruft!
 Laas! 't is ydelheid,
 Die de ziel verleid,
 Zonder vrugt, als wind, vervloogen,
 Zoo haast de dood besluit onze oogen.

5.

Wat dan, wat moet de lust bekooren?
 De Wysheid, die, uit God gebooren,
 Een heil geeft, dat beklyft,
 En eeuwig blyft;

Deze

Deze voegt de Geest
Allerbest en meest,

Deze moetze uit al haar kragten
Als 't waardste voorwerp meest betragten.

6.

Die leert de Ziel met vlyt vergad'ren
Een schat uit tweederleie blad'ren
Der Oude en Nieuwe Wet,
Van God gezet!

Schat van wetenschap,
Die op hooger trap

Doed haar leerelingen streeven,
Als wereld-wysheid ooit kan geeven.

7.

Die kennistoont haar 't hoogste wezen,
De Godheid, nooit genoeg gepreezen,
Gods Zoon, die met zyn bloed

De zonden boet,
't Heilpad van de deugd,
Dat de Ziel tot vreugd,

Vreugd, die nimmer weet van scheiden,
Maar ceuwig duurt, kan henen leiden.

8.

Die kennis gaat het al te boven,
 Wat ooit als kennis was te loven,
 Gelyk de Zonneglans
 Aan 's hemels trans
 't Flauwe Maanlicht doet
 Zwigten voor zyn gloed,
 En al 't Sterren-leger wyken,
 Wanneer hy 's morgens aan komt ftryken.

9.

Wel aan, die luft hebt, om te zoeken
 Na wetenschap in School of Boeken,
 Hier zitze braaf ten toon,
 Als op haar thron:
 Hier besteede uw vlyt
 Arrebeid en tyd,
 Om te hooren, en te vaaten
 Haar lessen, die u eeuwig baaten.

Daarom, lieve Kinderkens, leert toch den Heere vreezen, zoo zult gy wysheid ontfangen. De Wyzeman zeit: Een wys zoon laat zig onderwyzen (a). Wie de kastyding en onderwyzing bemint, die wil verstandig worden. Een wys Zoon verblyd den Vader; maar een zotte Zoon beschaamt zyne Moeder: Wiemet den wyzen om gaat, die word wys, maar wie der zotten gezelschap is, die word hem gelyk. Wie kastyding en onderwyzing laat varen, die verwerpt zyn eigen ziele: maar wie bestraffing wil hooren, die word kloek.

Och, myn Allerlieffte, wilt van de kastyding niet wyken. De wyze Man zeit (b): Kastyd uwen Zoone, terwyldat 'er hope toe is.

Daarom, myn Allerlieffte, bedroeft u niet, als gy gekastyd word, en spreek niet stuurlyk tegen de genen, die u bestraffen. (c) Een zacht antwoord stilt de gramfchap, maar een hart antwoord verwekt

(a) Spreuk. XVII. 16. (b) Spreuk. XIX. 18.
(c) Spreuk. XV. 1.

150 *Uiterste wille van Soetgen,*
wekt toorn: Als men u stuurs aanspreekt,
zoo leert vrendelyk antwoorden, dan zult
gy van alle menschen bemint worden,
want ootmoedigheid en zachtmoedig-
heid (a) is beide God en den menschen aan-
genaam.

Voorts myn lieve kinderkens, zoo ver-
mane ik u, dat gy u wacht voor liegen,
want de leugenaars hebben geen deel in
het Ryk Gods (b). Ook staat 'er geschre-
ven: De leugenachtige lippen zyn voor
God een afgryzelykheid (c), en wiens mond
liegt, diens ziele zal sterven (d). Daarom,
myn lieve Kinderkens, wilt u toch daar
af wachten, want wie met leugenen om-
gaat, is van niemand bemind.

Myn lieve Kinderkens, wilt dit in uwe
herten bewaren, myn lieve Schaapkens,
bewaart u tonge, datze geen quaad spre-
ke, noch doet geen bedrog met uwe lip-
pen (e), noch doet geen achterklap, want
daar door komt twist en onvrede: En
Paulus leert ons met alle menschen vre-
de te houden, is 't mogelyk (f).

Myn

- (a) *Matth* XI. 29. (b) *Openb* II. 8.
(c) *Spreuk*. XII. 22. (d) *Wysh*. I. 18.
(e) *1 Pet.* III. 10. (f) *Rom.* XII. 14.

Myn Allerliefste, wilt dit onthouden van uwe Moeder, en dat gy gehoorzaam zyt uwe Ouders (a), en wiens brood dat gy eet, en alle die u tot de deugd onderwyzzen. Zyt altyd naerftig om uw werk te doen, waar gy zyt; want *Paulus* zegt, Die niet werken wil, die zal niet eeten (b).

En nog staat'er: Zyt naerftig om te arbeiden (c), op dat gy wat hebt te geven den behoeftigen (d). Daarom keert ofte wend uw aangezicht niet van den armen: Wie zyn ooren verftopt voor het geroep der armen, die zal roepen, en niet verhoort worden (e). Maar *Tobias* leerde zyn Zoon, zeggende: Zoon, hebt gy veel, zoo geeft veel: Hebt gy luttel, zoo geeft van dat weinige dat gy hebt, dat redelyk is. Een Aalmoes van zyn arbeid is Gode aangenaam (f). De Wyze Man zegt: De aalmoes dryft de zonde uit (g). Nog leeft men van *Cornelius* en *Tobias*, dat de Engel zeide (h): Uw Gebed en Aalmoeffen zyn gekomen in de gedachtenis voor den Heere, dien gy met tranen badet (i), en verliet

K 4

uwe

(a) *Eph.* VI. 1. (b) *2 Theff.* III. 10. (c) *Eph* IV. 28.
 (d) *Efai.* LVIII. 7. (e) *Prov.* XXI. 13, (f) *Tob.* IV. 6.
 (g) *Tob.* IV. 7. (h) *Akt.* X. 4. (i) *Tob.* XII. 13.

152 *Uiterste wille van Soetgen,*
uwe Maaltyden om de Dooden te begra-
ven.

Hierom zyt naerftig om te bidden, en hebt den armen lief, want Christus is ook arm geweest om onzen wille (*a*). Hierom zyt ook barmhertig, gelyk uw Hemelſche Vader barmhertig is, want zulke zullen zalig zyn, en zullen barmhertigheid ontfangen (*b*): En leert ook zachtmoedig en ootmoedig van herten zyn, zulke zyn zalig, en zullen het Aardryk bezitten. En zalig zyn ze, die rein van herten zyn, want zy zullen God aanſchouwen (*c*).

Hierom, myn lieve Kinderkens, laat geen onreine gedachten in uw herte blyven; maar bekommert u met Pſalmen, Lofzangen en Geestelyke Liedekens (*d*), zoo zullen de booze gedachten geen plaatſe hebben. En laat ook geen vuil geklap uit uw mond gaan (*e*), van alzulke zal men rekenschap geven (*f*).

Voorts, myn Allerlieſte, waar dat gy
zyt,

(*a*) 2 *Kor.* VIII. 9. (*b*) *Luc.* VI. 36. (*c*) *Mat.* V. 5.

(*d*) *Eph.* V. 19. (*e*) *Eph.* V. 3. (*f*) *Matt.* XII.

zyt, maakt u de minste, en zyt by u zelve niet wys, maar laat u altyd onderwyzen van die boven u zyn, en zwygt altyd als andere spreekten: Vernedert u onder alle menschen, want wie zig zelve verheft, die zal vernedert worden: Maar wie zig vernedert, zal verhoogt worden (a): Want Christus, die de meeste is, heeft zig zelve de minste gemaakt (b), ons tot een exempel (c), en als daar staat geschreven: Hoe gy grooter zyt, zo veel te meer verootmoedigt u, zoo word gy Gode aangenamenam (d), want de groote heerlykheid Gods word van den ootmoedigen geëert.

Myn Kinderen, zyt ook gerechtigt in alle hanteering, want op den weg der gerechten is het leven, en op het gebouwde pad is geen dood. Het is den gerechten een vreugd, te doen wat recht is, maar een vreeze den quaatdoenders. Voorts verkieft u te geneeren met den arbeid uwer handen, uw brood te eten met vrede. En staat na geen Koopmanschap noch bekommring van groote winning. Het is beter weinig met de vreeze

(a) *Matt.* XVIII. 11.(b) *Psalms* VIII. 6.(c) *Jeb.* XIII. 13.(d) *Syr.* III. 12.

vreeze Gods, dan groote schatten met onvrede: Het is beter een drooge beet broods met rust, dan veel geslagte beesten met onrust.

Myn Kinderkens, bemind ook de lekkere spyze niet, noch den wyn. Die kostelyke maaltyden begeert zal niet ryk worden, maar zyt te vreden met den arbeid uwer handen.

Overfchat niemand, maar zyt te vrede zoo 't redelyk is, gelyk gy aan my gezien hebt, en zyt niemand lastig zoo lang als gy den nooddruft kont verkrygen: Het is beter te geven dan te ontfangen (a). En *Paulus* zeit: Alsgy uw voedzel en dekzel hebt, zoo laat u genoegen.

Alzoo, myn lieve Kinderkens, wilt hier aan een exempel nemen, en gaat voort in des Heeren wegen, altyd met soberheid en dankbaarheid, gelyk gy my wel hebt hooren lezen van *Daniël* (b), van *Sadrach*, *Mesach* en *Abednego*, die waren verkoren van den Koning van Babel om opgevoed te worden met de zelve wyn
en

(a) *Hand* XX. 35. (b) *Dan.* I. 7.

en spyze, die de Koning aan zyn Tafel at, op dat ze zouden schoon zyn, om den Koning te dienen; maar zy begeerden niet dan Moes en Water, zy wilden met soberheid en dankbaarheid haars Vaders Wet en Geboden onderhouden in de vreeze Gods, en zy waren schoonder en vetter, dan die van des Konings lekkere spyze aten.

Alzoo getrouwelyk wandelden zy in des Heeren wegen, met bidden en sineken hebben zy den Heere behaagt, en daarom heeft God groote dingen door hun gedaan, en heeftze verlost uit den kuil der Leeuwen, en uit den vuurigen Oven (a). En *Joseph*, als hy in Egipten verkocht was (b), zoo heeft hy geen lekkere spyze begeert, noch den wyn, om dat hem de Egiptische Vrouwen zогten te verleiden (c), maar hy vreesde God, en die bewaarde hem; hy was met soberheid en met bidden God behagende, alzoo dat hy gestelt was een Overste over Egiptenland (d).

Myn lieve Kinderkens, neemt hier aan
een

(a) *Daniel* III. (b) *Gen.* XXXVII. 28.

(c) *Gen.* XXXIX. 7. (d) *Gen.* XLI. 39.

een exempel van uwe jonkheid, zoo zult gy God behagen, en hy zal u bewaren van alle verleiding.

Och, myn Schaapkens, gy zyt nog in uwe jonkheid, in uwe kindschap, gy hebt nog uw deel in uws Vaders Ryk, ziet dat gy 't wel bewaart, dat gy niet doet gelyk *Efau*, die gaf zyn erfdeel of eerstgeboorte voor een schotel vol moes (a), niet achtende de zegening zyns Vaders, hy gafze voor een vergankelyke spyze: maar *Jacob* verkoos het beste deel, en was God en zyn vader gehoorzaam, en wandelde in des Heeren wegen met alle gerechtigheid.

(a) *Gen. XXV. 33.*

Pfalm XXXIV.

12. *Komet gy kinderen , hoort na my ; ik zal u des HEEREN vreeze leeren :*

13. *Wie is de man , die lust heeft ten leven ? die dagen lief heeft , om het goede te zien ?*

14. *Bewaart uwe tonge van het quade , en uwe lippen van bedrog te spreken.*

15. *Wykt af van het quade , en doet het goede ; zoekt de vrede , en jaagt ze na.*

16. *De oogen des HEEREN zyn op de rechtvaerdige ; en zyne ooren tot hun geroep.*

17. *Het aangezichte des HEEREN is tegen de gene die quaad doen ; om hunne gedachtenisse van der aarden uit te roeijen.*

De keur is groot van deeze twee:
Of eeuwig wel, of eeuwig wee.

*Spreek. XXIII. 26. Myn Zoon, geef my uw herte:
en laat uwe oogen myne wegen bewaren.*

*Galat. V. 17. Want het vleesch begeert tegen den
Geest, en de Geest tegen het vleesch: en deze staan tegen
malkanderen, &c.*

GE-

GEVAARLYKE KEUR

tussen Ydelheid en Eeuwigheid.

De teêre Jeugd, nu met onwyze ſchreden
 den (gaan,
 Het eerſte groen der kindsheid uitge-
 En tot gebruik van kennis en van reden
 Gevordert, vind zig zelf in twyffel ſtaan.
 Hier opent zig een tweesprong voor zyne
 oogen,
 En geeft hem keur van wegen te betreên,
 Dies word zyn hert nu dus, dan zoo be-
 woogen, (waar heen.
 Hy dubt, en wikt, en weet ſchier niet,
 Hy ziet een pad, van duizenden gekoozen,
 Die zonder zorg vaſt rennen langs de
 baan;
 Een ruime weg, bezaait met friſſe roozen,
 Die lacht hem toe, en nood hem voort
 te ſlaan.

Aan

Aan de and're zy leid voor zyn oogen oopen
 Een smalle weg, met doornen digt be-
 plant,
 Daar weinige met groot gevaar oploopen
 Van zwaaren val aan de een, of de an-
 d're kant.

Twee Maagden op den voorgrond dezer pa-
 den,

Gants ongelyk van toefstel, en van zeên,
 Arbeiden elk met kragt de Jeugd te raaden,

Om 't eene pad, of 't ander in te treên.

Hier komt voor eerft hem de Ydelheid te
 vooren, (flaat,

Die d'ingang van den breeden weg be-
 Om tot haar min de Ziele te bekooren,

Zy vleid het hert met lieffelyk gelaat.

Een ronde kloot, niet in zyn vaart te teu-
 gelen,

Verftrekt de grond, daar haren voet op
 ruft.

De dag en nacht zyn haar gezwinde vleuge-
 len,

Des werelds rond het lok-aas voor de lust.
Haar gladde tong, tot vleiery gesleept,
Stort honigtaal den Jongeling in 't oor,
Om dus de Ziel, in haren strik gegrepen,
Te leiden op des Wereld ruime spoor.
Zy bied hem aan, al wat hy kan bedenken
Van eer, en weelde, en alle Werelds
goed,
Indien hy haar zyn herte maar wil schenken
Ter offerhande, en volgen wel gemoed.
Zoo ryk, zoo mild in alles te belooven,
Wat klem, en kragt op aardse zielen heeft,
Word deugdes pad van haar veragt, ver-
schooven,
Gelyk een pad, 't welk niet dan moeite
geeft. (gen,
Hier kant zig weêr de Hemelswysheid te-
Die de enge poort, en smallen weg bemint,
Zy toont het hert een overvloed van zegen,
Waar meê de Ziel zig hier beschonken
vind. (ren,
Een held're Zon van kennis siert haar haa-

Een rein gewaad bedekt haar zuiv're leên,
 Zy zet haar voet, beveiligt van gevaaren,
 Op vasten grond, een onbeweegb'ren
 steen: (oogen,

Gods heilig woord leid open voor haar
 Zy draagt een vat, waarin in de wierook
 brand, (boogen,

Wiens ed'le geur, gezwaait door 's hemels
 By God verstrekt een waardige offerhand.

Dus tragt zy 't hert van 's Werelds pad te
 trekken,

Te doen het net der Ydelheid ontgaan,
 Zyn liefde tot een beter goed te wekken,
 Voor hem bereid aan 't end der finalle
 baan.

Nutoont zy klaar, hoe dat haar Vyandinne,
 Hoe opgesmukt, hoe vriend'lyk van ge-
 laat,

Niet waardig is, het voorwerp zyner minne
 Te zyn, mits al haar vreugd in 't end
 vergaat.

Zy wyft de Ziel, hoe rykdom is vol zorgen,
 En, nevens de eer, vandaag haar min-
 naars vleid, Maar

Maar ligt ontzinkt, en vliegt daar heen op
morgen, (scheid.

Hoe wellust vaak met pyn en smerte
Dog boven al vertoont zy haar de elende,
De ramp en druk, die 't hert, tedwaas
verkragt

Van 's Werelds min, in aller dingen ende,
In 't duister ryk des helsen afgronds wagt.
Hier steltze, om 't hert te buigen, te be-
weegen, (kroon;

Het heerlyk beeld der onverwelkb're
Der hemelse eer, en zuiv're weelde, tegen,
Die zy vereert haar dienaars tot een loon.
En schoon de weg schynt lastig in zyne oo-
gen, (moed;

Ze onttrekt die zorg het jeugdelyk ge-
En zeit hem toe Gods bystand uit den hoo-
gen,

Die 't zwakke sterkt, en alle last verzoet.
Hier staat de Jeugd onzeker wat te kiezen,
De ziele tobt nu gints, dan herwaarts
heen,

Om 't hemels goed het tydlyk te verliezen,
 Of 't eeuwig heil om 't aardsche te ver-
 treên.

Wat raad? het vlees, en de uiterlyke zinnen,
 Door 's Werelds schoon betovert en
 verleid, (nen,

Raên 't jeugdig hert het zienlyk te bemin-
 En 't pad te gaan, dat door geneugte vleid.

De Geest nogtans, van hooger stam geboo-
 ren, (moed,

Stemt met de deugd, en prikkelt het ge-
 En noopt de ziel met kragt van scherpe
 spooren, (goed.

Den weg te gaan naar 't onvergangaar
 Hier word in 't hert een felle kryg ontstee-
 ken, (kant,

Daar Vlees en Geest staan tegen een ge-
 Elk even sterk tragt de anders magt te bree-
 ken, (overhand.

En stryd, en kampt met kragt om de
 O! kon de ziel hen beide vergenoegen!

Maar neen, de keur moet eenmaal zyn
 gedaan, Zy

Zy moet haar lust tot de een, of de ander
voegen,

Een liefde alleen kan 's herten grond be-
sleen.

Wel aan, ô Jeugd, nu wysselyk gekooren,
Ontzeg de wil en lusten van het Vleis,
Leen wel bedagt den Geest uw hert en ooren,
ren,

Omhels de deugd, en volgze in haren eis.

Te veel is u, te veel hier aan geleege,
Voor korte vreugd onendig te vergaan,
Of eens, by God in heerlykheid gesteege,
Voor kleine moeite in volle vreugd te
baên. (ven,

Geen last, geen pyn moete uwen yver doo-
Stap rustig toe door 's levens enge poort;
God, die u eens zyn hulpe deed belooven,
Is trouw en goed, hy helpt de trouwe
voort.

Myn Allerlieffte, staat na de onderwyzing, op dat gy moogt geleert worden, en bekennen, welk de rechte weg is (*a*), want u staat nu te kiezen het leven of de dood, goed of quaad (*b*); het welk gy u laat behagen, dat zal u gegeven worden, te weten, hebt gy uw lust tot het quaad, zoo dat gy verkiest des werelds geneugte (daar alle ongerechtigheid uit komt) te weten, liegen en bedriegen, spelen, tuiffchen, zweeren, vloeken, achterklappen, haat, nyd, dronkendirken, banketteeren, overdaad, afgodery, gierigheid, onkuisheid, ydelheid en vuilen klap, danffen, en zoo voort *c*, hoewel dat dit voor de wereld geen zonde gerekent is, maar genoegte, zoo is 't nochtans een afgryfelykheid voor des Heeren oogen (*d*), &c.

Daarom, myne lieve Kinderkens, ziet toe, is 't dat gy uw lust hebt tot alzulke werken, zo verkoopt gy uw eerstgeboorte, of uws Vaders erfdeel, voor een schotel Moes, te weten voor een weinig tydelyke wellusten, en deze leiden u tot de verdoemenis (*e*). Ern-

(a) *Mat. VII. 14.*(b) *Syr. XV. 17.*(c) *Gal. V. 19.*(d) *I Per. IV. 3.*(e) *I Joh. II. 10.*

De breede Weg.

Ernstige ziels gedachten over de Waereld.

ALs ik in myn vertrek gezeten,
 Ontsluit het groote waereld boek,
 Om, na naauwkeurig onderzoek,
 Des menschen leeven af te meeten,
 Bevind ik dat schier yder blad
 Met bloed of traanen is bespat.
 Hier oogst de Pest ontelbre Lyken:
 Daar d'Oorlog, Landen, Steeden, Ry-
 ken.

De staatsharpy kreukt 't groot gezag;
 Zy rukt den moordpriem voor den dag,
 En druktze in 't hart van vroomen man-
 nen,
 Daar toe genoopt door Eedgefpannen.

ik Lees hoe godtloosheit, aan het woe-
 den,
 Verdrukt de Wysheid, Deugd, en
 Trouw,
 De Vroomheit kleed zich in den rouw,
 Uit 't Land gejaagd met geëffelroeden.
 Myn oog straalt naauwlyks op een
 woord,
 Of 't meld van armoed, kommer,
 moord,
 Vernielen, wreken, branden, floopen,
 Ontzielen, woek'ren, rooven, stroopen,
 Dies weent myn oog, met Heracliet,
 Om 's Waerelds schouwspel, vol verdriet.
 ik fuf en mymer in de bladen,
 Vervuld met zo veel grouweldaaden.

Daar

Daar ik het Lot der stervelingen
Bespiegel in dat Tafereel,
Zoude ik dan nog myn sterfelyk deel,
Dat bloot staat voor verwiffelingen,
Niet ruimen uit een heil'ge Luft,
En zoeken een volmaakter rust,
Die in den Hemel is te vinden?
Och! had ik vleugels van de winden,
'k Zou vliegen, met een snellen vaart,
Ten hoogen Hemel in van de Aard.
Om van myn Lot te zegepraalen,
Geen Adelaar zou me achterhaalen.

A. A L E W Y N S.

Pagina 4.

Beziet of alle de groote hoop niet verkiest dezen weg te gaan : Daarom heeft *Esdras* wel te recht gezeit (*a* : dat men veel meer Aarde vind om Aarden vaten te maken, dan Goud om Gouden vaten te maken. En gelyk de groote vloed der zee meerder zyn dan de druppelen, also zullen zy meerder zyn, die verdoemt zyn zullen (*b*): Want daar zyn 'er veel geroepen, maar weinig uitverkoren (*c*), want zy nemen hun beroep niet waar; want Christus zeit, Myn Schapen hooren myne stem, en zy volgen my na (*d*): maar deze volgen de groote hoopen der Godloozen en der valsche Propheten.

Daarom zeit *Esaïas* (*e*): De Helle heeft haare kaken wyd open gedaan, om de hovaerdige, en alle die ongerechtigheid doen, te ontfangen, alle die hen niet beteren willen.

Hierom ziet, myn Allerliëfste, is 't dat gy u laat onderwyzen tot de deugd, zoo zult gy de stem des Heeren volgen,
ge-

- (*a*) 4 *Esd.* VIII. 6. (*b*) 4 *Esd.* IX. 16.
 (*c*) 4 *Esd.* VIII. 3. (*d*) *Job.* X. 27.
 (*e*) *Esaï.* V. 14.

gelyk gedaan hebben van *Abels* tyden af tot nu toe, veele die geleden hebben, zy zyn verſmaad geweest, veracht, vervolgt, gedood, om dat zy de booze wereld met haare valſche Propheten niet volgen wilden.

Ziet, myn Allerlieffte, verkieſt liever ongemak te lyden met de kinderen Gods (*a*), op dat gy moogt met hen geloont worden; want deze zyn, dien alle ſchoone beloften toekomen; maar zy moeten veel lyden: want het Ryk der Hemelen lyd geweld, en de geweldige zullen 't innemen (*b*). Ook ſtaat 'er geſchreven: Met veel druk moet gy in 't Ryk der Hemelen gaan (*c*). Want *David* zyt: Wy worden als Slacht-ſchaapkens tot de dood geleid (*d*). En *Paulus* zeyt: Wy die leven, worden alle dagen ter dood overgelevert (*e*). Nog ſtaat 'er geſchreven: Gy zult weenen, maar de wereld zal zig verblyden: Gy zult droevig zyn, maar uw droefheid zal in blydſchap verkeeren (*f*): Gy zult een weinig verdrukking

(a) *Hebr.* XI. 25. (b) *Matt.* XI. 12.
 (c) *Luc.* XXIV. 25. (d) *Pſalm* XLIV. 23.
 (e) *2 Cor.* IV. 11. (f) *Job.* XVI. 20

king hebben, maar zyt getrooft, en zyt getrouw tot de dood, ik zal u de kroon des levens geven (a). In de wereld zult gy druk hebben, maar zyt getrooft, ik hebbe de wereld verwonnen (b): En God zal alle tranen van hunne oogen afwasschen (c). Voorts staat'er nog: De Bruiloften des Lams zyn gekomen: de Huisvrouw maakt zig bereid, en haar is gegeven zig te kleeden met blinkende witte zyde: de zyde is de rechtvaardigmaking der Heiligen. Zalig zyn zy, die tot het Avondmaal des Lams geroepen zyn (d): Dan zullen de rechtvaardige blinken gelyk de Zon in huns Vaders Ryk (e).

Ziet, myn Allerlieffste, dit is het beste deel, en loon van alle de gene die den Heere vreezen, en zyne geboden bewaren (f). Dit zyn die, tot den welken de Heer zegt: Gy *Jakobs* wormken, gy klein hoopken (g), wilt niet vreezen, ik zal

- (a) *Apoc.* II. 10. (b) *Job.* XVI. 33.
 (c) *Efsai.* XXV. 8. (d) *Apoc.* XIX. 7.
 (e) *Matt.* XIII. 34. (f) *Matt.* V. 1.
 (g) *Efsai.* XLI. 14.

zal u geen weezen laten, maar ik zal u-lieder God zyn, en gy zult myn Volk zyn(a), en ik zal u bewaren gelyk den appel myner oogen(b): Ja is 't dat gy myn geboden bewaart, al waart gy wech gevoert tot het einde des Hemels, zoo zal ik u nochtans wederhalen, en brengen, tot de plaatse die ik verkoren hebbe (c).

Och, wie zoude zulken Heere en Vader niet liefhebben, die ons zoo verkoren heeft(d), gelyk hy Israëel verkoos, en heeft ons zyne Geboden en Wetten gegeven, te weten, zyn Euangelium, het welke ons leert zynen wille te doen en zyn welbehagen, en zulke heeft hy Erfgenamen gemaakt in alle den rykdom des Hemels.

Och, myn lieve Kinderkens, dit hebbe ik geschreven met tranen, u-lieden vermanende uit liefde, met een vuurig herte, voor u biddende, of het mogelijk ware, dat gy van dit getal bevonden moogt worden; want als uw Vader my ontnomen was, zoo hebbe ik my zelven niet gespaart, dag noch nacht, om u-lieden op te brengen, en myn gebed

(a) *Eesai. LI. 7.*(b) *Zach. II. 8.*(c) *Deut. XXX. 4.*(d) *Eesai XLIX. 8.*

bed en zorge was altyd om uwer zaligheid, en nog binnen banden zynde, heeft dat altyd myn meefte zorge geweest, om dat ik u na myn voorzichtigheid niet beter beschikken konde, want als my gezeid was, dat gy na Oudenaarde, en van daar na Brugge geleid waart, dat viel my zoo zwaar, dat ik geen meerder droevenis gehad hebbe: Maar als ik dagte, dat myn zorgen of beschikken niet helpen mogt, en dat men scheiden moet van alles, dat men lief heeft in deze wereld; om Christus wille, zoo hebbe ik dat al in den wille des Heeren gestelt (a), hopende nog altyd en biddende, dat hy u-lieden bewaren wil in zyne barmhertigheid, gelyk hy *Joseph* (b), *Moses* (c) en *Daniël* (d) bewaarde onder de godlooze menschen, en het zal u alzoogelukkig, is 't dat gy u benaarftigt te schikken naar de waarheid, zoo zal de Engel des Heeren met u zyn, gelyk hy was met *Tobias* (e), hem leidende, tot dat hy hem bragt in zyn Vaders huis, daar hy zig verblyde met zynen Vader en Vrienden, God dankende voor zyne grootc goedheid (f). Al-

(a) *Matt* X. 37.(b) *Gen.* XXXIX. 21.(c) *Exod.* XIV. 29.(d) *Dan.* VI. 22.(e) *Tob.* VII. 12.(f) *Tob.* XI. 13.

*De enge Weg.**Matth. VII.*

Alzoo ook, is 't dat gy de goede onderwyzing wilt volgen, zoo zalze u-lieden door alle perykelen leiden, en brengen tot uwes Vaders huis, daar zulk een blydschap bereid is, die nooit oore gehoort, noch ooge gezien heeft, noch in geens menschen herte gekomen is, wat blydschap voor de uitverkorenen bereid is (a : Maar den uitverkorenen heeft het God geopenbaart door zynen Heiligen Geest.

Daar toe wil u lieden brengen het Woord des Vaders, door de barmhertigheid des Zoons; en de wysheid des H. Geests

(a) *Esai. LXV. 17. I Kor. II. 9.*

Geefst moet u bekragtigen, dat gy het aangrypen moogt, Amen.

David, myn lieve Kind, ik wil u hier mede den Heere bevelen, gy zyt de oudste, leer wysheid, op dat gy uwe Zusterkens een goed exempel geeft, en wagt u van quaat gezelschap, en van agter straten te spelen met quade knechten, maar leer zeer lezen en schryven, op dat gy verstandig word, en hebt malkanderen lief, zonder twist ofte gekyf, maar zyt vriendelyk de eene tegen den anderen; de wyfte zal den slechten verdragen, en vermanen met vriendelykheid; de sterke zal met den kranken medelyden hebben, en helpen hem in al dat hy kan uit liefde; de ryke zal den armen bystand doen, uit Broederlyke liefde; de jongste zal den oudsten gehoorzaam zyn in het goede; vermaant de eene den anderen tot naerftigheid om te werken, op dat gy moogt bemind zyn; vermaant malkanderen tot goede werken, tot zedigheid, eerbaarheid, en stillheid; draagt altyd zorge de eene voor den anderen, want de tyd is nu, dat (a) de
lief-

(a) *Matth.* XXIV. 12, 24.

liefde verkouden zal, ja waar 't mogelyk de uitverkorene zouden verleid worden: Daarom ziet toe, en leert naerftig de Schrift onderzoeken (a), op dat gy niet verleid word, maar houd u altyd aan het eerfte en tweede Gebod, dat zal u ten rechten leeren, en gelooft niet ligtelyk als men quaad van een ander zegt, maar onderzoekt: en maakt geen beroerte als men u beliegt, maar verdraagt het om Christus wille.

Hebt uw vyand lief (b), en bid voor die, die quaad van u zeggen, en die u lyden aandoen, maar lyd liever onrecht, dan dat gy een ander onrecht zoud aandoen, lyd liever verdriet, dan dat gy een ander verdriet zoud aandoen, word liever verſmaad, dan dat gy een ander verſmaden zoud: Word liever belogen, dan dat gy een ander beliegen zoud, laat u liever het uwe benemen, dan dat gy een ander het zyne benemen zoud, word liever geflagen, dan dat gy een ander zoud ſlaan, en zoo voort.

Ziet, myn Lieſte, dit word alles door Broederlyke liefde gewrocht, en is al be-
gre-

(a) *Joh. V. 39.* (b) *Sprenk. XXV. 21.*

grepen onder het tweede Gebod, daarom moet gy altyd toezien, dat gy niet zoekt alleen uw eigen profyt, maar draagt altyd zorge voor die, daar gy hantering mede hebt, het zy jong of oud.

Voorts, myn lieve Kinderen, *Betgen* en *Tanneken*, myn lieve Schaapkens, ik vermane u lieden in al dit zelve, als dat gy gehoorzaam wilt zyn de geboden des Heeren (a), en voorts uw Oom en Moei gehoorzaam zyt, en uwe Ouders, en alle die u tot de deugd onderwyzen, diens brood dat gy eet, moet gy onderdanig zyn, in al dat tegen God niet is; en zyt naerftig, u zelve altyd vermanende om uw werk te doen, zoo zal men u liefhebben waar dat gy woont, en zyt niet kyfachtig, noch klapachtig, noch lichtvaerdig, noch stout, noch ftuurs van fpreken, maar vriendelyk, eerlyk en ftil, gelyk de jonge Dogters toebehoort: Bid den Heere om wysheid, die u zal gegeven worden: leert zeer lezen en fchryven, neemt uw genoegte en bekommering met Pfalmen, Lofzangen en Geestelyke liedekens, ftaat na de eenige vreugd (b): leert den Heere behagen van
uwe

(a) *Deut. VI. 2-6.*(b) *Pfalms. XXXII. 2.*

uwe jongheid aan, als de heilige vrouwen en Dogteren gedaan hebben, gelyk *Judith* (a).

En *Hester* was een Dogter, die God vreesde (b), verciert met ootmoedigheid, bevallig, eerlyk, vriendelyk, en vernedert van herten, daarom heeft zy den Koning *Abasueros* behaagt, boven alle andere Dogteren: Maar in haren staat was zy niet hovaerdig; al was 't dat zy met Koninglyke kleederen blinkte, zoo heeft zy zig vernedert, met vasten en bidden tot den Heere, voor hare broederen, dat zy mogten verlost worden uit hunner vyanden handen, zig zelve niet hooger achtende, dan een van de minste van hare Broederen.

Ziet, myn Allerlieffte, als gy tot uw verstand komt, zoo ziet tog toe, dat gy u verciert met goede werken, te weten, de werken des Geests (c), dat is, allerlei goedheid, vriendelykheid, zachtmoedigheid, ootmoedigheid, gehoorzaamheid, lydzaamheid, gerechtigheid, zedigheit, eerlykheit, reinigheit, vreedzaamheit, standvastigheit, barmhertigheit, wysheit, en naerftigheit tot

goe-

(a) *Judith* VIII. (b) *Hest.* II. 15. (c) *Gal.* V. 22.

goede werken, geloove, hope, en liefde: God liefhebben boven al (a) dat in de wereld is, en uwen Naasten te doen, gelyk gy wilt dat men u doen zal, daar aan hangt de gantsche Wet, en de Propheten (b).

Ziet, myn lieve Kinderkens, dit is de vercieringe der Heiligen, &c.

Och, myn Allerlieffte, wilt toch om zulken Bruilofts-kleed arbeiden, op dat gy moogt met het getal der Kinderen Gods ingaan tot de Bruiloft des Lams (c), daar zy blinken zullen gelyk de Zonne in haars Vaders Ryk (d).

Daar toe wil u brengen de sterke hand des Heeren, die wil u leiden, gelyk hy Israël uit Egipten leidde (e), en brengen tot dat nieuw Jerusaleem, en dat wy mal-kanderen mogen zien in den dag der ver-ryzenisse met blydschap.

Ze-

- (a) *Deut.* VI. 5. (b) *Matt.* XXII. 37-40.
 (c) *Apoc.* XIX. 7. (d) *Matt.* XIII. 43.
 (e) *Exod.* XIII. 21.

Zekerheit des Doods.

O zwakke, o brofche ftervelingen
Wat bouwt ge op ligt vergangbre dingen,
Op fterkte en frisheit hier uw hoop:
Gy leeft in duizend doodsgevaren;
De gladde vloedt der vlugge Jaaren
Bedriegt ons door zyn' snellen loop.

De Godsvrucht, die, met zuivere oogen,
Het albehoedende Alvermogen

Vol diep ontzag naar de oogen ziet,
Moog' wat verbidlyk is belezen,
Zy weert de rimpels van ons wezen
Of 't grys van onze haren niet.

Zy zelf moet meê, met wyde schreeden,
 Naar 's levens uiterfte eindpaal treden,
 Wat deugden hare driften voên,
 Zy kan den ouderdom niet weren,
 Maar moet, hoe agtbaar, aan 't begeeren
 Des onverbiddren doods voldoen.

't Waar vruchtloos schoon men al de
 schatten,

Die de aarde in haren schoot kan vatten,
 Aan 't onvermybaar sterflot gaf,

Dat, nooit door kunst of gunst verwonnen,
 Methuzalems en Salomonnen,

Hoe wys, hoe grys, bedolf in 't graf.

In 't graf, dat ons, die de aard betreden,
 Hoe teêr, hoe kloek, of schoon van Leden,

Hoe sterk in vreugde of ongeval,

Hoe ryk van Ziels- en Lichaams gaven,

Ja Prinsfen, Koningen, en Slaven,

In zynen schoot ontfangen zal.

Vergeefs ontvlien wy de oorlogsplagen,

Vergeefs ontzien ons de onweervlagen,

Wier

Wier woede meenigen verrast.

Wat moogen wy de rampen duchten,
Die voor een poos ons vleesch doen zuch-
ten,

Het sterven staat onwrikbaar vast.

Wy moeten toch, met bleeke kaken,
Den oever van den doodt genaken,

En varen naar die naare kust,

Waar Adam en zyn laate neeven
Den morgenstond van 't eeuwig Leeven
Verwagten in een diepe rust.

Wy moeten al wat op dees aarde
Zo groot, zo kost'lyk is van waarde,

Al wat het blind geluk ons gaf,

De schatten, die de zinnen streelen,
Ons Huis, ons Hof, ons Lustpriëelen
Verwiff'len voor een duister graf.

De huwlykstrouw kan zelf niet baaten,
De Vrouw moet haren Man verlaten,
De Man zyn vriendlyke Echtgenoot

En teergeliefde Huwlyks panden,
De sterkste knoop der vriendschaps banden
Word al ontbonden door den doodt.

Van alles wat wy hier aanschouwen,
Warande, Hoven, Praalgebouwen
En kostlykheên van 's waerelds ryk,
Hoe vast we 'er hart, en zin op stellen,
Zal ons in de aarde niets verzellen,
Dan 't houten woonhuis van ons Lyk.

O Gierigaards, die aan uw schyven
Hier eeuwig denkt verknogt te blyven
Uw Erfgenaamen, wuft van aart,
Staan al gereed, met open handen,
Om uwe spaarpot aan te randen,
Die gy zo zuinig hebt bespaart.

Uw sterfuur zal, op hun believen,
Uw Potgeld, en uw Rentebrieven,
Ontdoen van schimmel, worm en mot,

Wan-

Wanneer ze, al 't geen gy in uw Leeven
Den armen, noch u zelf' dorst geeven
Verspillen zullen, u ten spot.

*Natura & Arte**pag. 104.*

O groote dag! o schrik des Heeren
Voor hem, die door zyn dwaas beleid,
Zich nooit liet van Gods wet regeeren,
Maar van zyn lust en dertelheid!
O Dag, daar rykdom, staat nog klagten,
Ja zelfs, helaas! geen boetstem geld,
Wanneer de Aardsrechter 't vonnis velt
Van werken, woorden en gedagten!
Wel hem die als een wyze Maagd,
Steeds deugden-oly by zich draagt.

Cs. BRUNN.

Hier mede wil ik u-lieden den Heere bevelen (a), den God *Abrahams*, den God *Isaaks*, en den God *Jacobs* b), die wil u-lieden bewaren tot den einde des levens, Amen.

Myn lieve Kinderkens, dit late ik tot een gedagtenis of Testament, is 't dat gy 't ter winninge legt, gy zult 'er meerder Schat mede vergaderen, dan of ik u veel rykdommen agtergelaten hadde, die vergankelyk zyn, want men kan het goed van de wereld verliezen door brand, Oorloge, of quade Fortuine.

Daarom is hy niet wys, die zyn herte stelt op iet dat vergankelyk is, want wy niet een ure tyds verzekerdheid hebben, wy moeten het alles agter laten, daarom zyt niet droevig, al is 't dat het zelve dat wy hadden, verstroyt of verloren is, als de Propheet zegt (c), Wy moeten allemans roof zyn, daarom moet gy nog den Heere danken, dat hy het ons gelaten heeft, tot dat ik u dus verre opgebracht hebbe, en is 't dat gy in alle gerechtigheid wandelt, zoo zal u de Heere genceg verleen: Neemt een exempel aan *Tobias* (d).

En

(a) *Hand* XX. 32.

(b) *Exod.* XXX.

(c) *Esai.* LIX. 15.

(d) *Tob.* IV. 18.

En *David* zegt: Dat de geregtige geen gebrek hebben zal, noch zyn zaad om een brood gaan (a).

Hierom zyt ook niet begeerlyk naar anders goed ofte juweelen: En misgunt ook niemand, dat hy meer heeft dan gy: In aanziet toch geen Perfoon om zyne rysten; maar volgt het kleine hoopken (b), die met de waarheid wandelen in de liefde, want de liefde is de band der volkomenheid (c), en het gebod van de liefde gaat alle geboden te boven, daarom ziet altyd na te volgen, die in de liefde meest wandelen, want men kent den Boom aan zyne vruchten (d), hoewel deze van alle menschen verfteken worden, maar alzo heeft Christus ook geweest: En de knecht mag niet beter zyn dan zyn Heere (e).

Hier mede wil ik u-lieden Adieu zeggen, Adieu myn lieve Kinderkens, en Adieu myn lieve Vrinden al te samen.*

Myn

(a) *Psalms* XXXVII. 25. (b) *Luc.* XII. 32.

(c) *1 Kor.* V. 14. (d) *Matt.* VII. 16. (e) *Matt.* X. 24.

* Uit het gene hier verhaalt word, blykt: dat ook de man van deze Soetgen van den Houte, al een vroorn getuige van Jesus voor de waarheid gestorven is: hoewel wy de tyd, plaats, noch maniere zynes doods niet hebben kunnen vernemen.

Myn allerlieffste, al is 't dat onze partyen u zeggen, dat uw Vader en ik verscheiden van geloove zyn, gelooft het niet, want hy heeft van den Doop, en de Mensch-wording van Christus de waarheid beleden, in al dat hy begrypen konde, en heeft de gerechtigheid vromelyk betuigt, en zyn leven daar voor gelaten, u-lieden tot een exempel, den zelve weg wyzende, dien de Propheten, de Apostelen, en Christus zelve gegaan heeft, met veel druk en lyden moest hy voorstryden en zyne Kinderkens agterlaten om Christus wille, daarom doet desgelyks, want daar is geen andere weg: zyt naerftig om te lezen in het Testament. Amen.

Nog een Brief van Soetgen van den Houte,
aan haar Broeder en Zuster, als ook
aan haar Kinderen.

Geschreven uit liefde.

DEs Heeren vrede zy met u (a), myn lieve Broeder en Zuster, weet dat ik twee Brieven ontfangen hebbe, met dat 'er in was, en ik bedanke u hertelyk zeer voor alle vriendschap, die gy my oit gedaan hebt, en nog doen zult, zoo ik hope, aan myn drie Schaapkens, die ik agterlate, ik beveelze den Heere, en die hy daar toe stieren zal, door zyne genade.

Hier mede neme ik nog eens oorlof, ik denke dat het nu de laatste reize is, en wy zyn zoo wel gemoed om onze offerhande te doen (b), dat ik het niet uitspreken kan, ik zoude wel van vreugde springen (c), als ik denke op dat eeuwig goed, dat ons belooft is te bezitten, alle die volharden (d) in 't gene dat ons de Heere heeft bevolen.

Ik weet niet, met wat prys ik den Heere loven zal, dat hy *Martha* en my tot zulken staat verkoren heeft, wy die zoo arme slechte Schaapkens zyn, want

wy

(a) *Joh. X. 27.* (b) *Rom. XII. 1.* (c) *Phil II. 17.*
(d) *Matt. X. 20.*

wy hebben toch nooit in de wereld geagt geweest, dan als wechwerpelingen, en dat God zulke verworpene elendige slegte aardwormkens heeft verkoren (*a*), dat hy door ons wil werken, dat wy zyne Getuigen zyn zouden (*b*): wy die niet waerdig zyn van ons zelve de allerminste gave te ontfangen, die de Heere zoude mogen geven, &c.

Och, wie kan de kragt Gods begrypen, dat hy den genen, die hier meest verworpen zyn, meest genadig is om zig te ontfemen, als zy met betrouwen hem aanroepen, en hun hope vastelyk stellen op zyne genade, tot den einde toe, het waar onmogelyk, dat hem de Heere verwerpen zoude: Daarom bidde ik alle, die den Heere lief hebben, dat zy hunne herten vernederen, want de Heere spreekt door den Propheet *Esaias* (*c*): By dien wil ik wonen, die verslagen van geest, en gebroken van herten is, die voor myn Woord beeft.

Och die zig zoo verootmoedigen voor den Heere, en zig niet laten dunken dat ze iet voor God zyn, en voor de Menschen, die zal God verheffen, en ryk maken

(*a*) 1 Kor. IV. 13. (*b*) *Hand.* XXII. 15.

(*c*) *Esai.* LVII. 13.

ken van de Hemelsche goederen (a). Gedenkt hoe Christus de nedrigheid verkoos, als hy de heerlykheid zyns Vaders verliet, en daalde hier in het nederste deel der Aarde, uit gehoorzaamheid zyns Vaders, en uit groote liefde is hy mensch geworden (b), met groote ootmoedigheid is hy hier tot onzen dienst gekomen, heeft pyn en versmaatheid geleden, alles met lydzaamheid, en langmoedigheid verdragende, uit gehoorzaamheid zyns Vaders tot der dood toe, tot dat hy 't al volbragt hadde, op dat hy ons zalig zoude maken. Och, wat een liefde heeft hy ons bewezen, met benauwtheid en zuchten, als hy zeide na zyne Mensheid, Och hoe bang is my, tot dat het al volbragt is (c). Och, myn allerlieffste, bedenkt onzen voorganger Jesus Christus, hoe dat hy aanzag de ootmoedigheid van *Maria*, dat hy van haar wilde geboren wezen. En al was het dat zy tot zulken staat verkoren was, zoo heeft zy zig verootmoedigt, en vernedert, zeggende (d): Ziet hier de Dienstmaagd des Heeren, want God heeft aangezien de nedrigheid zynner Dienstmaagd, daarom zal ik zalig genoemd

wor-

(a) *Matt.* XXIII. 11. (b) *Phil.* II. 8.(c) *Luk.* XII. 50 (d) *Luk.* I. 44.

worden van alle geslachten (*a*), want zyne barmhertigheid duurt van geslagte tot geslagte, allen den genen die hem ontzien of vrezen (*b*), want hy verstrooit de hovaerdige: den machtigen heeft hy van den thron gestooten, en den nedrigen heeft hy verheven: den hongerigen vervult hy met goederen; de ryken heeft hy ledig gelaten; den armen word het Euangelium gepredikt (*c*): zalig zyn zy die hongeren en dorsten na de gerechtigheid, want zy zullen verzaad worden (*d*).

Och, myn Allerliefste, myn hertelyke begeerte en bede is, om de laatste reize, dat gy u benaerftigt te wandelen in de liefde, en in de eenvoudigheid, eendragtelyk onder malkanderen, altyd in de vreeze Gods, op dat gy vervult moogt worden van de Hemelsche goederen; en verzaad van nu tot in der eeuwigheid, Amen.

Hier mede wil ik u den Heere bevelen, en het woord zyner genade (*e*), die zelve moet u alle troosten, sterken en bekragtigen met zynen Geest, dat gy 't moogt uitvoeren, na dat gy geroepen zyt, tot lof en prys des Heeren, op dat dat gy u

met

(*a*) *Luk. I. 34.* (*b*) *Exod XX. 6.* (*c*) *Esai. LXI. 1.*
 (*d*) *Matth. V. 6.* (*e*) *Hand. XX. 32.*

met malkanderen moogt verblyden, en aan des Heeren Tafel zitten, daar hy ons dienen zal met den nieuwen Wyn, in 't Ryke Gods zyns Vaders.

Dit is gefchreven, als wy ons laafte Avondmaal gedaan hadden, dat wy anders niet wiften. Hier mede zegge ik Adieu aan alle myne Broeders en Zusters. Ik en *Martha* myn Zuster in den Heere, doen u zeer groeten met de vrede des Heeren om de laafte reize, alle die ons bekend zyn, ofte onbekent, waar zy zyn, wy zyn vrolyk in den Heere, wy zeggen Adieu, tot dat wy by den anderen komen, hier boven in dat nieuwe Jerufalem (a). Leef dezen laafsten oorlof allen die dat begeeren te hooren, eer gy dien wegzend, en dan zendze myn zuster *Betgen*.

Voorts, myn lieve kint *Betgen*, ik ben zeer verblyd, dat my de Heere zoo lang gefpaart heeft, dat ik dog verblyd ben voor myn dood, door uwen Brief, daar gy my mede gesterkt hebt. Ik bidde den Heere, dat hy u wil fterken en bekragtigen met zynen Geest (b), dat gy alzo voort moogt gaan,

(a) *Hebr.* XII. 22. (b) *Eph.* III. 16.
Eft. LXL. 11.

gaan, en het beste nakomen alzooy gy my geschreven hebt.

Och, myn lieve Schaapkens, ziet toe, dat gy uwen jongen tyd niet verflyt in ydelheid, noch in hovaerdy, noch in zuipen, noch in brassen (a), maar in soberheid, en in ootmoedigheid, in de vreeze Gods, en naerftigheid tot alle goede werken, op dat gy met de verciering der Heiligen moogt bekleed worden, op dat u God waerdig make door zyn genade, dat gy moogt tot de Bruiloft des Lams ingaan (b), en dat wy u daar mogen zien met blydschap. En uw Vader en ik hebben u den weg gewezen met nog veel andere: Neemt een exempel aan de Propheten en de Apostelen, ja Christus zelve (c), hebben dezen weg gegaan, en daar het Hoofd voor gegaan is, daar moeten immers de Leden volgen (d).

Hier mede wil ik u den Heere bevelen en het Woord zyner genade (e). Dit is myn laatste oorlof, myn lieve Schaapkens, gedenkt malkanderen altyd in de liefde, en leert zeer lezen en schryven, en

(a) *Rom. XIII. 13.* (b) *Openb. XIX. 7.*
 (c) *Mat. V. 12.* (d) *Hand. IV. 3, Mar. XXVII.*
 (e) *Hand. XX. 33.*

en zyt gehoorzaam een iegelyk in 't goede: Als uw Broeder *David* en *Tanneken* by u komen, groetet u onder malkanderen met een vriendelyken kus des vredes (a) uit myn name.

Hier mede zegge ik Adieu, myn lieve Kind *Betgen*: Adieu myn lieve Kinderkens, *David* en *Tanneken*, Adieu myn lieve Broeders en Zusters al te samen, vrienden over alle.

Nog zeggen wy eens Adieu, groet my Oomken en Moeiken zeer met een kus des vredes uit mynen name.

Geschreven by my Soetgen van den Hout, uw Moeder in banden. Geschreven met haasten (al bevende van koude) uit liefden tot u lieden allen, Amen.

(a) *Rom. XVI. 14.*

Houd op, bedwing uw snellen pas,
Een slang schuilt 'er onder 't gras.

1 Joan. II. 16. *Want al wat in de Wereld is, [namelyk] de begeerlykheid des vleeschs, de begeerlykheid der oogen, en de grootsheid des levens, is niet uit den Vader, maar uit de Wereld.*

SCHA-

SCHADELYKHEID

Der

WERELD-LIEFDE;

Getoont uit de

Onvolmaaktheid en Nietigheid

Der Wereldse Goederen,

En de

Brosheid des Menschelyken

Leevens.

I. D E E L.

STEM: *Maak myn snaaren eengeklank, &c.*

1. 't **L**uft my nu met fchellen toon,
 Die de Wereld door kan dringen,
 Al 't bedrog van 's Werelds fchoon,
 En zyn nietigheid te zingen;
 Schoon, dat eerft aanminnig vleid,
 En de ziel te dwaas verleid,
 In 't end met fmerte fcheid.

2. Hy, die Zetans list en magt,
Die al 't onderaards vermoogen
Heeft verwonnen en verkragt,
Geef my bystand uit den hoogen;
Hy, die nu, als Godes Zoon,
Voert den staf op 's hemels troon,
Versterk myn lage toon.
3. Kom dan, dwaze Wereldling,
Leen my hier uw hert en ooren,
Daar ik van de dwaasheid zing,
Die uw ziele kan bekooren;
Hoor myn zang met stillen moed,
Zoo gy trek tot Waarheid voed,
Gebruikze, vind gy 't goed.
4. Toen wel eer het heilloos rot
Van ontaarde Hemelingen
Zig dorst kanten tegen God,
En na de opperglory dingen,
Smect hem Gods getergde magt
In des afgronds nare nagt,
Die nimmer einde wagt.

5. Zoo wist God de muitery
Bilyk haren loon te geeven,
Daarze in droeve flaverny
Eeuwig slyten moet haar leeven;
Zoo wierd 's Hemels zalig hof
Schoon geveegt van slyk en stof,
En zong der Godheid lof.

6. Sedert deed een bitt're spyt,
't Hoofd der helse muitelingen
Steeds met rustelooze vlyt
Na 't verderf der menssen dingen,
Woelen, wroeten dag en nagt,
Dat de Mens door list of kragt
Werde in 't verdriet gebragt.

7. Zoude een klomp van nietig stof
De Opperzaligheid beërven,
En vol vreugde in 't Godlyk hof
Heerssen zonder ooit te sterven,
Deelen in 't oneindig goed,
Dat hy eeuwig derven moet
Met al zyn hels gebroed?

8. Neen, dat waar te bitt'ren brok,
 Om met goeden moed te swelgen;
 Dies, gefart van helse wrok,
 Zoekt hy 't Mensdom te verdelgen,
 Zoekt hy hen, vervreemt van God,
 Listig heen te voeren tot
 Zyn ongelukkig lot.

9. Even als een Vogelaar,
 Die in welgestelde netten,
 't Pluimgediert, dat geen gevaar
 Vreest, nog onheil, wil bezetten,
 't Fluitje blaast nu zagt, dan sterk,
 Lokt de Vogels binnen 't perk,
 Zoo gaat hy ook te werk.

10. Helse netten, digt gebreid,
 Weet hy listig toe te stellen,
 Om de ziel, bekoort, verleid,
 In die strikken vast te knellen;
 Met bedriegelyk geluid
 Dryft hy de angst ter herten uit,
 En lokt dien vetten buit.

11. Nu moet al de glans en 't schoon,
Al 't cieraad en pronk der Wereld,
Met de pracht van staf en kroon,
Eer, en schatten, ryk bepeerelt,
't Lokaas zyn, dat, hert en zin
Boeijende in haar dwaze min,
Sleept tot zyn netten in.

12. Dus, naar 't hert zig vind gestelt,
Komt hy elk zyn deel vertoonen,
Dezen magt van aards geweld,
Purper kleed, en goude thronen,
Dien geneugte en lichaams zoet,
And'ren ryken overvloed
En schat van geld en goed.

13. Met een Meereminnen-toon,
Die de zielen op kan trekken,
Weet hy 't quaad, dat staf en kroon,
Weelde en schat verzelt, te dekken,
Pryft hy 't hert de Wereld aan,
Dat, door 't lief gevele verraên,
Hem nadert onbelaên.

14. Dus besluit hy wel gemoed
In zyn net een drom van zielen,
Die, verzot op 's werelds goed,
Voor haar outer nederknielen,
Eeren haar, als afgodin,
Blind door onbedagte min,
Om eenig aards gewin.

15. Zoo word menig reizenaar,
Door 't vermaak van groene paden,
Daar 't gevogelt paar by paar
Zingt en queelt, van zorg ontladen,
Van zyn onheil aangetast,
Daar een slang, die op hem past,
Hem onvoorziens verrast.

16. Domme herten, die zoo zot
Gaaf u zelf verreukeloozen,
Om een schaduw van genot
Te verkrygen van den boozen,
Om 't verwerven van een goed,
Dat, hoe schoon het schynt en goed,
Geen rust geeft aan 't gemoed.

17. Ach!

17. Ach! was uw gezigt zoo klaar!
Kon 't door al de nevels dringen,
Zien de moeite en al 't gevaar,
Die al 's werelds goed omringen,
Met een hoe gezwinden tred
Wierd uw voet te rug gezet,
Uit 's Duivels strik gered!

18. Zalme van zyns Vyands hand
Gaven neemen en geschenken,
Daar me woelt aan beider kant
Om elkanders magt te krenken?
Neen, al wierdze ons toegebracht,
Zulk een gift was steeds verdagt,
Verworpen en veragt.

19. Maar wat blinde razerny
Heeft veroverd uw gedagten,
Dat ge van uw weêrparty
Durft een goed geschenk verwagten,
Die gestaêg uw onheil zoekt?
Neen, zyn gaaf, hoe opgedoekt,
Is waard te zyn gevloekt.

20. Open,

20. Open, open dan uw oog,
Zie de list der helle loogen,
Die de ziel zoo vals bedroog,
En haar heeft in 't net getoogen;
Open 't oog, nog is het tyd,
Dat de ziele werd bevryd,
En hare rampen myd.

21. Wat word u dog toegebracht
Door die opgesmukte gaven?
Zorg en arbeid dag en nagt,
Eeuwig wroeten, flooven, draaven,
Daar u 's herten grage lust,
Nooit verzadigt, nooit gebluft,
Geen stilte gunt, nog rust.

22. Treft u dan nog eenig goed
't Raakt alleen uw lyf en leden,
Dat ge 't lichaam lekker voed,
En verciert met pracht van kleeden,
Daar de ziel zig bloot vind staan,
Dikwils ook met euveldaên,
En zonden word belaên.

Een Mensch, een bobbel.

Hoe ydel, los en broos is 's Menschen
leeven.

Gelyk een wind, een bobbel, en een
glas,

Die heden praalt als hemel hoog verhe-
ven,

Is morgen weg, en is niet die hy was.

Nu staat men als een schoone bloem ont-
loken

En als een boom, die wel gewortelt is:
Straks heeft de dood, ons van de steel ge-
broken,

En neergevelt, tot elks ontsteltenis.

Geen jeugd nog krachten,

Of wat weerstand bood

Geween noch klagten

Redden van de dood

Wie 't zy, nog klein nog groot.

N. N.

Wat

Wat is al 's Werelds vreugd en spel?
Een yd'le wind en waterbel.

Predik. I. 2. *Ydelheid der ydelheden, zeit de Prediker, ydelheid der ydelheden, 't is al ydelheid.*

I Johann. II. 17. *En de wereld gaat voorby, en hare begeerlykheid.*

SCHA-

SCHADELYKHEID

Der

WERELD-LIEFDE.

II. DEEL.

STEM: De Mens door al zyn leven, &c.

I. **G**enietge dan, naar 't slaaven,
Naar arbeid zonder rust,
Naar al uw moeite en draaven,
Het voorwerp van uw lust,
Wat is, helaas!
ô Domme Dwaas,
Al 't geen u word geschonken?
Een nietig goed,
Vol ebbe en vloed,
In 't kort uw hand ontzonken.

2. De groote Vorst der wyzen,
Die zonder tegenspoed
Zyn mogentheid zag ryzen,
Schatte alle Werelds goed
Voor ydelheid,

Die

Die 't hert verleid
 Door valsvermomde loogen,
 Voor damp en rook,
 Wiens dunne smook
 Zeer haast is weg gevloogen.

3. Als kinders, die zig streelen
 Met yd'le vreugd en spel,
 Daarze onbekommert speelen
 Met lossen waterbel,
 Die, nauw gevlugt
 Door de open lucht,
 Losbreeken moet en spatten,
 Bedriegt het kind
 Met yd'le wind,
 En zyne hand in 't vatten.

4. Zoo gaat het met de menſſen,
 Die binnen 't aards genot
 Bepalen al hun wenſſen,
 En erven ſlegts een lot,
 't Geen 't Avontuur,
 Zeer kort van duur,
 Haast van zyn ſtand komt ſlingerē,

Welks

Welks glans, hoe schoon
Gestelt ten toon,
Druipt schielyk door de vingeren.

5. Al wat zig hier, beneden
Het groote zonnlicht,
Hoe net in alle leden,
Vertoont voor ons gezigt,
Al 's Werelds kloot,
Zoo schoon, zoo groot,
Met al zyn ryke schatten,
Moet eens van kant,
En, uit zyn stand
Verwrikt, in duigen spatten.

6. Een dag zal 't alles enden,
Als God met grammen moed
Zal van den hemel zenden
Een felle fwavel-gloed,
Die 't al ontsteekt,
Verscheurt, en breekt,
Hoe ryk van glans en luister,
Begraaft met kragt

Al 's wereld pragt
In 't endelooze duister.

7. Wat zal 't dan zyn ten lesten
Met hen, die al hun min
Op 's Werelds fchyngoed vesten,
Verblind van hert en zin?
Dan galmt de lucht
Van 't naar gezugt,
Van 't kermen, klaagen, kryten,
't Geen aan het hert,
Van angst benert,
Zyn dwaasheid komt verwyten.

8. En waar zyn uwe borgen,
ô Ydel Werelds kind,
Dat niet misschien op morgen
Die groote dag begint?
God deed u lang
Dien ondergang
In 't heilig woord verkonden;
Nog toeft de straf,
Nog wagt hy af

De boete van uw zonden.

9. Maar streeltge u met gedagten,
Dat die lankmoedigheid
Zal eeuwig blijven wagten?

Neen, 't is te dwaas geveleid:
Te lang gevergt,
Gefart, getergt,
Zal eens Gods gramfchap daalen,
Die 't zondig hert
Met grooter fmert
Die traagheid zal betaalen.

10. Gods roê kan lang vertraagen,
En klimt met flauwe fchreên,
Maar treft met feller flagen,

Alsze eenmaal ftort beneên:
Dat toon', dat leer'
De vloed, die eer,
Naar zulken reeks van jaaren,
In 't end met kragt
Al 't boos geflagt
Bedolf in 't graf der baaren.

11. En schoon u Gods genade,
 Zyn onverdient gedult
 Nog eeuwen quam te stade,
 En droeg uw zonden schuld,
 Dat baat u niet,
 Terwyl men ziet,
 Dat 's Werelds waan-behaagen,
 Hoe schoon het blinkt,
 Vergaat, verzinkt,
 En eindigt alle dagen.

12. Niets, dat hier lang kan duuren,
 't Neemt alles haast een keer;
 Dan ploffen sterke muuren,
 En koninkryken neêr,
 Dan vliegt het goed
 Met snellen spoed
 Op Arends vleugels heenen,
 Dan is de lust
 In 't kort gebluft,
 Vernietigt en verdweenen.

13. Doorloop al de oude blaêren,

Daar

Daar zal zig klaar bescheid
Voor de oogen openbaaren
Van 's werelds nietigheid:
Daar zietge de eer
Van meenig Heer,
Nu luisterryk in 't blinken,
Tans, van zyn lof
Ontbloot, in stof
Neêrftorten en verzinken.

14. Daar zietge 't groot vermoogen
Van schatten zonder end
In 't kort vergaan, vervloogen,
Verwiffelt in elend;
Daar meenig mens,
Die nu naar wens
Kon in geneugte baaden,
Naar weinig tyd,
Zyn vreugde quyt,
Met smerten overlaaden.

15. Het Avontuur, hoe heerlyk,
Hoe schoon voor 't oog en ryk,
O 3 Hoe

Hoe lustig, en begeerlyk,
 Staat los, en is gelyk
 Het buigzaam was,
 Of teder glas,
 Welks glanssen 't oog verrukken,
 Maar haast geknakt,
 Gescheurt, verswakt,
 In scherven spat en stukken.

16. En kan dat goed u noopen
 Door uiterlyke schyn,
 Om steeds als slaaf te loopen
 In arbeid, moeite, en pyn?
 Neen, dwaze mens,
 Bepaal uw wens,
 't Is al te veel gewoogen,
 De prys te duur
 Voor zoo veel zuur,
 't Geen 't hert bedriegt door loogen.

Een Mensch, een Bloem.

Met goede reden, en met regt word
's Menschen Leven

By eene teere Bloem geleken en geacht,
Die 's morgens moedig praalt, en veel-
maal voor den nagt

Door een' gemeenen wind ter neder ligt
gedreven.

Hoe vaak zal 's avonds zich een Mensch ter
rust begeven, (verwagt,

Terwyl hy 't allerminst zyn sterfuur nog
En, eer het morgenrood aan de ooster-
kimme lacht, (ven.

Is menigmaal het web zyns levens afgewe-

Dus zyn de Bloemen, dus de Menschen
fwak en teêr;

Een schim, een enkele schaauw vol ydel-
heid, niets meer. (men hangen:

Dwaas zyn ze des die 't hart aan ydle bloe-

Maar nog veel dwazer, die hier onbezou-
nen leeft, (begeeft,

En zich in tyds niet in des Heeren dienst
Om 't Hemelsch Leven eens voor 't wae-
reldfche te ontfangen.

Pag. 103 N. en A.

Wat baat, ô Mens, uw hooge roem?
Uw leeven is gelyk een bloem.

Pl. CIII. 15, 16. *De dagen des Menschen zyn als het gras, gelyk een bloeme des velds, alzoo bloeit hy. Als de wind daar overgegaan is, zoo is zyn niet meer, en hare plaats kent ze niet meer.*

SCHA-

SCHADELYKHEID

Der

W E R E L D-L I E F D E ;

III. D E E L.

STEM: *Hoe ongelyken lot , &c.*

I.

Nu zaagt gy, Werelds kind,
Dat al wat gy bemind,

Bezit op aarde,

Dat alle 's Werelds goed,

Hoe schoon 't zig open doet,

Hoe hoog in waarde,

Maar schyngoed is, dat, uiterlyk bestreeken,

Het oog verrukt, dog vol is van gebreken,

Vol zorge, die het herte

Geduurig vult met smerte,

In vreeze en angst de zielen houd begraven,

En doedze zonder rusten,

Tot voedsel van hun lusten,

In moeite, en pyn, en arbeid eeuwig slaaven.

2.

Nu zaagt gy, hoe die pragt
 Een deerlyk einde wagt,
 En moet bezwyken,
 Ja midden in 't genot
 De ziele vaak bespot,
 En heen gaat ftryken.
 Dat waar een les, een spiegel, om te aan-
 schouwen,
 Hoe zwak, hoe los die grond is van vertrou-
 wen,
 En dus in tyds te leeren
 Beteug'len uw begeeren.
 Maar kan dat al u niet genoeg beweegen,
 Wel aan, nog eene reden
 Wil u myn zang ontleeden,
 Om dwaze min schoon uit het hert te vee-
 gen.

3.

Gy voed misschien een hoop,
 Dat niet met zulk een loop,

Zoo

Zoo snel in 't draaven,
U 't wankelbaar geval
De vrugt ontdraagen zal
Van al uw slaaven :

Die hoop heeft kragt om u in slaap te wiegen,

Maar staat te los, en kan u ligt bedriegen.

Nog kon 't u ook gelukken,

Die yd'le vrugt te plukken,

Die 't hert bekoort, en kan zyn lust behaagen;

't Luk, dat op lossen schyven

Gestadig rolt, kon blyven

In vasten stand ten einde van uw dagen.

4.

En stel eens, dat u God

Vergunde zulk een lot,

Dat zig uw herte

Altyd van aards geluk

Bedeelt zag, vry van druk,

Van ramp, en finerte;

Zie

Zie dag op dag uw schatten vry vermeêren,
 Uw naam met roem van elk gediensfig eeren,
 ren,
 Swem steeds in volle stroomen
 Van weelde, niet te toomen,
 Laat al dat goed, geen inbreuk van elende,
 Die zon van vreugde en luister,
 Geen wisseling van duister
 Gevoelende, 't hert streelen tot den ende.

5.

Maar is u onbekent,
 Hoe spoedig 's levens end
 Ons dikwils by is?
 Wie gaf u, blinde zot,
 Pand, dat van zulken lot
 Uw leven vry is?
 Daar duizenden in 't bloeienft van hun jaaren,
 ren,
 Voor uw gezigt ten duist'ren grave vaaren,
 Als bloemen, ras verdorven,
 En van hun steel gekorven,

Verwelkt, vertreên, wanneer het Noord
en Zuiden,

Ten kerker uitgebrooken,

Elkander fel bestooken, (kruiden.

En schenden al 't cieraad van bloem en

6.

Al stond dan 's Werelds goed

Op onverwrikten voet,

Wiens sterk vermoogen

Voor ramp nog onheil swigt,

En op zyn swaar gewigt

Blyft onbewoogen;

Die losse duur des levens haast verstreken,

Verkort die lengte, en kan de vastheid bree-

Of kan de hoop u vleien, (ken.

Van niet zoo ras te scheien (ken;

Van de aarde, die zoo sterk uw lust kan trek-

Neem weêr, dat God wou geven

Uw herten wens, en 't leeven

Naar uwen wil tot hooge jaaren rekken.

Maar

7.

Maar ach! wat baat het al,

Daar eenmaal moet en zal

Uw brosse leeven,

Het zy dan vroeg, of laat,

Zyn aangevangen draad

Ten einde weeven! (ren,

Al wilde u God door zyne goedheid spaa-

Om de oudste Mens in leeftyd te evenaaren,

Ja verr' voorby te loopen,

Wat heil is hier te hoopen, (lengen?

Als datge uw zorg ziet groeien door 't ver-

Daar 't uurglas van uw dagen

Dog eens, met korte vlagen

Verloopen, al uw vreugd ten eind zal

brengeu.

8.

De dood, de felle dood

Ontziet nog klein, nog groot,

Nog arm, nog ryken;

Wat 's levens licht geniet

Moet al voor haar gebied

En

En scepter wyken;
Haar wreede voet, die weet van geen ver-
schooning,
Klopt zonder keur aan vorst- en herders
wooning;
Haar zeiffen, nooit te paajen,
Weet alles af te maajen,
Wat ploeg bestiert, of steeds in goud kan
praalen:
Hier baat geen tegenwoelen,
't Moet al haar magt gevoelen,
En jong of oud ten naren kerker daalen.

9.

Daar word dan al de lust
Met eene slag gebluft,
De vreugd geschonden
Van 's Werelds loogen-aas,
Dat hier het hert zoo dwaas
Hield vast gebonden.
En nog waar 't goed, had alles slegts een
ende;
Maar dan begint de jammer en elende

Der

Der valsverleide Zielen,
 Gewoon met vlyt te knielen
 Voor fchat, en eer, en zondelyk vermaken,
 Daarze in des afgronds poelen
 De bitt're voorsmaak voelen
 Der helse pyn, die eenmaal staat te naa-
 ken.

10.

Bedenk dit, Werelds kind,
 Te jammerlyk verblind,
 Doe de oogen open,
 En flaa de elende gaê,
 En 't onheil, dat hierna
 U zal beloopē.
 Of streeltge uw hert te dwaas met die ge-
 dagten,
 In de ouderdom uw pligten te betragten,
 Op 't'einde van uw leeven,
 Tot bet'ring u te geeven?
 't'Zy verr', dat werk nog langer uit te
 stellen,

Dit

Dit uur te laten glyden,
Op hoop van and're tyden,
Daar elke dag de dood u dreigt te vellen.

II.

Of zultge u dan zoo sterk
Bevinden, om dit werk
Naar eis te pleegen,
Als 's Werelds dwaze min
Gants heeft haar zetel in
Uw Ziel gekreegen?
Een oude Eik, vast in de grond geschooten,
Word niet zoo ligt verplant, als jonge
looten;
Zoo gaat het met de zonden,
Wier wortels, in de gronden
Van 't hert gehegt, veryd'len alle kragten.
Neig dan uw hert en ooren,
En laat geen tyd verlooren:
Bégin maar werk, zo hebt gy heil te
wagten.

Aan de

C H R I S T E L Y K E
J O N K H E I D.

Hoe zelden word een Ziel gescheurt!
 Van 't aangewende Zondig pogen:
 Die noit om wel te doen bewogen,
 Haar ongeluk, te spa betreurt.
 Hoe leerd dit u, o Kristenschaaren,
 Noch in uw eerste ontlooke jeugd,
 Op 't heilzaam voetspoor van de deugd,
 De Frisse bloem van uwe jaaren,
 Op te off'ren die het leven gaf.
 Als Opperoorzaak aller dingen.
 De bron van alle zegeningen.
 Uw schild, en scherm, uw stut en staf.
 O gy, ter goeder uur gebooren!
 Wat eerkroon past u, op uw hoofd!
 Gy kend het zaat, zoo lang beloofd,
 Aan Is'rels erf, Gods uitverkooren.
 Dat heilig zaat, 't geen d'oude slang,
 Den

Den kop te morzel zal verbreken,
Gy ziet de schaduwen geweken,
 Waar in Gods wysheid, zich te lang
Voor d'eerste vaders had omwonden:
 De glans van 't Euangeli-licht,
 Daar alle duisterheid voor zwicht,
Ontdekt u's Hemels diepste gronden.
 Messias staat zyn glori af,
Toen hy aan 't kruishout vast geklonken
Dien bitt'ren kelk heeft uitgedronken,
 Om u te ontslaan van schuld en straf,
Aan d'eind'looze Eeuwigheid gebonden:
 Uw Heiland, heerscher van 't heelal,
 Beschermt uw regt by 't Zalig tal
Van tyd, nog eeuwen ooit geschonden.
 Daar alles blyft in d'eerste stand,
Daar onverbeeldelyke weelden,
Die nimmer d'aardse zinnen streelden,
 Om hoog in 't eeuwig vaderland,
Uw groot geluk zoo ryk ontvouwen:
 Terwyl ge op lucht en wolken treed,
 En 's werelds ongemak vergeet
By die den oppersten beschouwen.

Wat vind men dat u houd om laag,
 Daar 't grimmeld van onzekerheden?
 Wie stopt uwe ooren voor de reden?

En maakt uw vlugge geesten traag?
 Een ander mag de welluft achten,
 Of eeren tytels, zonder daat.

Of rykdom, die te vroeg vergaat.
 Een strik voor heilige gedagten.

Een Moorderes van 't vroom gemoed,
 Een Circe, daar de braafste Zielen,
 Helaas! te deerlyk door vervielen.

Berooft van 't allerhoogste goed.

Gy, in de lente van uw leven,
 Door beter zedekunst verlicht,
 Gewen uw hert aan wysheids plicht,
 En leer naar deugde-palmen streven.

Naar goud van 't nieuw Jeruzalem.

Sluit voor begeerte uw Ziel, en zinnen.
 Laat d'aardse weelde u noit verwinnen.

Betoom u dert'le tong, en stem.

U voegt Godvruchte jongelingen,
 Geroemt in 's levens zuiv're blaân,
 Op 't heilig pad steets naar te gaan,

Tot

Tot smaet der ondermaanse dingen.

Hier maakt u Abel 't wis besluit,
Om Gode uw eerst'ling op te draagen.

Wierd Josef om zyn deugd geslagen,

Hy trok de nyd haar slachveer uit,

Wanneer de Ryksstaf van Egipte,

Zyn regterhand was aanbetrouwt:

Die Volk, en Vaderland behoud,

Eer 's Hongers zwaard hun leven knipte.

De bloem van Silo, Samuel,

Zoo vroeg geschikt om God te vrezen,

Daar Elies krooft word afgewezen,

Als trouweloos aan 't hoog bevel,

Verdedigt Is'rels regterschappen.

Gy vind een David, vroom geard

Hoe wreed vervolgd van Saüls zwaard

Van achter 't vee, ten troon opstappen.

Zoo word opregtigheid beloond.

Zoo zegepraald een goed geweten.

Dus word de Deugd, wel eer verbeter

Op 's haters erf, met eer gekroond.

In 't nydig oog der wereldlingen,

Dat op der vroomen val beluft,

Hun zoekt in zonden slaap gezuft,
Het heilig-handvest schalk te ontwringen.

Te domp'len in een eeuwig wee.

Als of de helsche draak verwoeder,

Dan oit, dien dierbren Zoon en moeder

In zyn geworpe zwavel-Zee

Met al hun erven zocht te smooren.

Of uitgeleerd in veinzery,

Door snode schyn-deugds dwinglandy,
De Godsvrucht in haar gang te stooren.

Al d'afgrond schiet haar pylen uit.

Och ofze vruchteloos vervloogen!

Op 't jeugdig bloed, gezwind bewoogen,

Te licht in weldoens loop gestuit.

Wat hoor ik droeve nederlagen.

Terwyl de jeugd zoo dwaas verleid,

In 's werelds droom, en ydelheid,

Verkwist haar beste levens-dagen.

Zoo haast verwelk'lyk als een bloem,

Die by het morgen licht ontlooken,

Voor d'avond-stond is afgebrooken,

Verflenst, en buiten alle roem.

Gelyk een kaars, eens opgestooken,

Een

Een Wyl het duistere beſchynt,
Maar ſchielyk voor het oog verdwynt,
Of als een ſtroom in ſnelle beeken,

Nog vlugger vliegt uw jeugd voorby.
Nog raffer draeid de ſpil van 't leven.
Wel meest te dwafelyk verdreven,
In afgekeurde baſtaardy,
En ongetoomde dertelheden,
Daar zich de jonkheid aan verſlaaft.
Die dus haar hemels pond begraafd,
In ſtê van winſt hier by te ſmeeden.
Zy volgt de trouweloze ſchaar,

Al zou 't d'almogentheid zich belgen.

De ondankbaarheid van Levys telgen,

Die op het God gewyde altaar,

Hun blinde, en kreup'le kudde slachten.

Zoo brengd men voor den oppertroon,

Het zondig vuil voor deugdzaam schoon,

Een dwaze ziel, in al haar trachten

Door blinde driften overheerd:

Wiens ongezoute reên, en daden,

Zich zelfs te schandelyk verraden,

Van tucht, en zeden afgekeerd.

Zoo was de Wereld vroeg wanschapen.

Maar gy, die 't eelste van uw tyd,

Uw opperheer hebt toegewyd,

En veilig rust op vroomheids wapen.

In 't woên van alle ramp en leet

Terwyl uw deugd, klimt met uw jaaren,

Daar gy op 's werelds woefte baaren,

Uw oogen-blikken meest besteet,

In aandagt, en bespiegelingen,

Van d'allerhoogste majesteit:

En welke goedertierenheid,

Wy van zyn waarden zoon ontvingen.

Hoe

Hoe wonderheerlyk staat uw lot!

Nu zweeft uw geest op Eng'len Wieken,

Daar 't eeuwig licht begint te krieken,

En proeft de voorsmaak van 't genot

Der sterveloze hemelreijen.

Tot gy van 't aardse juk ontlast,

Op ongeval, nog hertzeer past.

Maar in een ruimer lucht gaat weijen.

Vol ongestoorde vrede, en vreugd.

Daar gy op eindeloze feesten,

By duizenden van blyde geesten,

Verkrygd een onverwelkbare jeugd.

Om met volmaakte Hemel-klanken

Uw grooten Schepper staâg te danken.

G. B R I T.

Eens Jongelings Samenspraak,

Tusschen de Wellust en Deugd.

De aloudheid, om de jeugd,
 Aan d'ydelheid verbonden,
 Door ryk vercierde vonden,
 Te vord'ren in de deugd,
 En wysheids onderwyzen,
 De leerling aan te pryzen,
 Meld hoe eens Konings zoon,
 Wanneer zyn kindse jaaren
 By na ten einde waaren,
 En 't speeltuig, eertyds schoon
 In zyn onnozele oogen,
 De waarde was ontoogen,
 Door meerder licht van reên:
 Ging by hem zelfs bevroeden,
 Of zich ter deugd te spoeden,
 Of wellust naar te treên.
 De jongling vol kwellazie,
 Vertrok naar een bosfschazie,
 En onbebouwde grond:

Daar

Daar boomen kregen ooren,
En 't wildgediert kon hooren,
Hoe 't om zyn herte stond.
Van twyffeling bestreden,
Verwon de slaap zyn leden,
Terwyl aan droefheids stroom,
Zyn afgesloofde zinnen,
Twee schoone bosch-godinnen,
Verscheenen in een droom,
Van ongelyke swieren,
In kled'ren, en manieren,
Getuigen van het hert.
De nimf ter regter zyde,
Zoo wel gemocd, en blyde,
Was in geen praal verwert.
Haar witte kleed braveerde
De wintersneeu, en leerde
Haar naam, van zuiv're *Deugd*.
Maar de ander, meest te haaten,
Ter flinkerhand gelaaten,
Was *Wellust*, die de vreugd
Voerd in haar tytelbladeren.
Zy dorst stoutmoedig naderen,

En wekken hem ten kamp:
Om afgerecht op moorden

Door kracht van schalke woorden,
Een onherstelbre ramp,

In

In 't wanklend hert te baanen.
Zy storte een vloed van traanen,
Om 't jeugdige gemoed,
Dus schielyk te overrompelen,
Met hem in 't oor te mompelen,
ô Borst, wat tegenspoed?
Wat last maakt u verlegen?
Gy wikt op welke wegen,
Uw voeten zullen gaan;
Laat u myn raat behaagen,
Ik zal u veilig draagen,
Op 's levens blyde baan.
Geen doller krygs rumoeren,
Geen zorgen zullen roeren,
Uw jeugdig herts vermaak;
De welvaard volgt u immer
By 't schoone maagde-timmer,
Weid uwe tong met smaak
In keur van disgerechten,
Een stoet van wakk're knechten
Staat vaardig op uw woord;
Laat u geen roem ontglippen
Gryp voorspoed by de slippen

Terwyl zy komt aan boord.

Hier bleef vrou *Wellust* steken.

De jongman eifchte een teken,

Van die hem dus verscheen.

Haar woord was onberaden,

Ik ga in vreugde baden,

Daar Vrienden zyn by een.

Maar als 't myn haters weten,

Zal ik vrou luiheid heeten,

Dog nimmer tot myn schand.

De witte *Deugd* stond vaardig,

En toonde wys en aardig,

Haar goddelyk verstand.

Met 's Konings kind bewoogen.

ô Zoon, sprak ze, uit den hoogen

Gedaald, van edel bloed,

In wysheid opgetrokken,

Laat u geen list verlokken,

Ik zal uw helden moet,

Door ongeveinst vermanen,

Den weg ter eeren banen,

Waar langs gy heen geleid,

Vermaard door vroome daden,

Van de aardfche laft ontladen,
Bezit de onfterff'lykheid.

Maar om u recht te leeren,
'K wil u geen honig fmeeren,
Nog zuiker om de mond;

Gy moet geen doorne-ftruikē,
Nog kreupelbofch ontduiken,
Al word uw vlees gewond,
Al treft u ramp, en plagen.

Gy zult geen eerkroon dragen
Van onverwelklyk loof,
By dert'le luiheids knapen;
Maar daar voor vroomheids wapen
Uw leven blyft ten roof.

Verwacht geen ryke gaven,
Dan na geduurig flaven.

Wilt gy uw vriendschap zien
In fpyt der haat'ren ryzen,
Gy moet door gunft bewyzen
Haar ftaag de weerflag biēn.
Tracht na geen hooge ftaten
Terwyl gy, uitgelaten,
Verbaftert liefde, en trouw;

Maar zoek de burger zinnen,
Door weldoen eerst te winnen.

Van veld, en akkerbouw,
Zult gy noit zonder zweeten,
Een oogst van vruchten eten.

De krygsheld draagd de kroon,
Na 't onverwinlyk stryden.
Wilt gy de kunstberg vryen,
En volgen zyn geboôn,
Vol heerlyke eigenschappen.
En op geleerdheids trappen,
Nu spreken hemelval,

Of Eskulaap naar treden,
Of eeren Senoos zeden,
Of die van 't negental.

Op Helikon gezeeten,
Beveiligt voor 't vergeeten.

Gy zult noit zonder vlyd,
En moeite, en stadig waken,

Op wysheids top geraken,
Nog worden ingewyd,

Daar alle kunstnaren,

U, voor haar hoeft verklaren,
En heerlyk roepen uit.

De *Deugd*, hoe kloek bedreven,
In spreuken op te geven,

Wiert in haar reên gestuit.

Door *Wellust*, bron van pynen.

Zult gy, zo sprakze, kwynen,
ô Uitgelezen vrind,

De nimf, gewoon te plagen,

Wil u in 't kruis-pad jagen,

Daar niemand uitkomst vind.

Maar ik vol medelyden,

Kom u van druk bevryden,

En voeren langs het pad,
Voor uwe jeugd gekoozen,
Vol lelien, en roozen,
In de oppervreugde stad.
Op zulke toover treken,
Begon vrou *Deugd* te ontsteken;
En beet de *Wellust* toe.
ô Gy, van my geweken,
Een winkel vol gebreken,
U dreigd des hemels roe.
Dus word natuur, en reden,
Van u te trots bestreden,
Daar gy uw weelig lyf,
Vol spys, en druive-fappen,
Doet in zyn plicht verflappen,
Helaas! rampzalig wyf,
Waar vind men in uw leven,
Een deugdzaam werk beschreven,
Waar zag men u bestuwt,
Met schrand're letterkloeken
Ja ider doemt met vloeken,
Uw aanschyn, waard geschuwt.
Al wie uw dienst beminnen,

Sleept gy by rampspoed binnen,
Hoe jeugdig fchoon, en fris,
Gy dord hun merg, en beenen,
Daarze afgeleeft beweenen

Te fpa, hun droefenis.

Gy ftort ze in 's afgronds kaken,
De naneef tot een baken.

ô Dierbeminde zoon,
Leer uw geluk bezeffen,
En my alleen verheffen,

My, die 't gefpan bewoon
Der held're hemellingen:
Die ftadig my omringen,
En luift'ren na myn raat.

Wat wyze hier beneden,
Laat my onaangebden,

Wat gloriryke-daat
Zal niet haar luifter haalen,
Uit myn vergode ftraalen.

My komt alleen de prys,
Van 's hemels keurige orden:
Ik doe de Wereld worden,
Een zalig paradys.

Hier help ik *Boukloek* zaijen,

Daar *Oogstman* rustig maijen,

Nu word myn hand gekust,

Van uitgeleerde schaaren:

Daar gaat het werkvolk waaren,

Dat in myn schaduw rust.

Myn dierbre gunst-genooten,

Zyn noit in druk beslooten,

Zy treffen 't rechte wit:

En voeden 's lichaams krachten,

Op dat de ziel zou trachten,

Naar meer dan aards bezit.

Zy leggen buiten kommer,

In voorspoets blyde lommer,

Haar stille dagen af:

Hoe zou 't verloop der tyden

Haar lof aan stukken snyden?

Haar vroomheid vreeft geen graf.

Gelyk de digters melden.

Die dus haar eernaam spelden,

Op onverwelkbre blaân.

„ Geen tyd heeft oit genoomen,

„ De luister van de vroomen,

„ Hun deugd zal eeuwig ftaan,
En treffen iders oogen.
Tot dat des hemels boogen,
„ Verfchieten van gelaat:
En 't menfchdom als verbaftert,
De Letterkunften laftert.
Nu toond uw hooge ftaat,
Roomhertig held, de fchilden,
Vaar op uw haaters fpilden,
Te vruchtloos al hun kracht:
Wie fpeelde 't bloet in de aders,
Zoo heerlyk als uw Vaders?
Tot heerfchen voort gebracht.
Gy, die na eelhert aarde,
Getuigd wat telg u baarde.
Men kan des leeuws geweld,
Best uit zyn klauwen merken;
Elke oorzaak wort door werken,
Ons kenbaar voorgesteld.
t Zal u voor andren paffen,
In Deugd fteets op te waffen;
Herdenk uw kinds bestaan,
Hoe gy voor 's vcefters oogen,

Vol vrees, en mededogen,

Twee slangen dood dorst slaan.

Vaar voord met deugde daden,

'K zie u, met lauwre bladen,

Bekranst, en opgeciert:

En u, van de aard verheven,

In 't onverderff'lyk leven.

Daar elk uw voorspoed vierd.

Uit was haar wys vertolken.

Fluks kwam een koets van wolken

Haar waardigheid te sta.

Zy liet in 't heene varen,

Naar de opperhemelscharen,

Een Paradyslucht na:

Een geur die de edle zielen,

Gewoon voor haar te knielen,

Vervrolykt, en verfrist;

En de afgematte leden,

Te droef, te bang bestreden,

Versterkt voor 's boosheids list.

De Jong'ling opgerezen,

Zag hoe 't aanminlyk wezen,

Van schrand're *Deugd* verdween.

Zyn opzet, noit te kreuken,
Erkauwt haar wyze spreuken,
En stapt grootmoedig heên.

In spyt der snode lusten,
Die tegen hem zich rusten,
En styf in 't harnas staan:

Zyn Deugd gedoogd geen palen,
Hy zag om prys te halen,
Geen vuur nog water aan.

Zyn yver onbezweeken,
Volgd trouw haar leisters streeken,
Tot zy dit laag gewest,

Vol wisselvalligheden,
Haar Voeten ziet ontgleden
In 's hemels hooge-vest.

„ Zyn voorbeeld vry van finetten,

„ Verstrekt voor duizent wetten,

„ Aan de onbedagte jeugd:

„ Die van haar eerste gronden,

„ Zoo slibb'rig word bevonden,

„ Op 't voetpad van de deugd.

„ Hier trektze uit wysheids kofferen,

„ En leerd van jongs zich offeren,

- „ Aan billykheids altaar :
„ Om met bedaarde zinnen ,
„ Haar tochten te overwinnen ,
„ Die tomeloze schar.
„ Te dertel afgeweeken.
„ Hier vind de jeugd ontfteeken ,
„ Een reinen yvergloed ,
„ Om boven 't stof te zweven ,
„ Door deugd naar eer te ftreven ,
„ Met onverwonnen moed.
„ Zich in dit dal der tranen ,
„ Van 't zoet vergif te fpanen.
„ Of fchoon haar de eerfte flang
„ Gefchapen tot vernielen ,
„ Vast na fchiet op de hielen ,
„ Al valt de zelftryd bang.
„ Zy treet het stof met voeten ,
„ Waar in de mollen wroeten ,
„ Verfteken van het licht ,
„ Dat dees in 't herte ftraalde ,
„ Die noit in duifter dwaalde ,
„ Van deugd en waarheids Plicht.
„ Dus brengtze 't leven over ,

- „ In fchaduwē, en lover,
„ Van 's hemels gunft bewys:
„ En ziet na deze dagen,
„ Haar heil ten top gedragen,
„ In 't eeuwig paradys.

G. B R I T.

De Hovaardige JULIA;

Door haar Vader bekeert.

Luft de jeugd een les te hooren,
 Die de snode hoogmoed ftuit,
 De oudheid brengtze hier te vooren;
 Dat ik dus in maatzang uit.

Julia, in kost'le kleeren,
 Ryk verciert met dierbre ftof,
 Die de wereldlingen eeren.

Zy, de roem van Cezars hof,
 Ging dus prachtig uitgestreken,
 Na het Keizerlyk Paleis,
 Daar het krield van hofgebreken,
 Schoon een goude zon van peis,
 Cezars ziel, en zinnen ftreelde:

Die, gemat van ouderdom,
 Ver van hoofse praal, en weelde,
 Ootmoeds wapen droeg alom.

Julia zag vaders wezen,
 Op haar blyde morgen groet,

Niet

Niet gelyk het stond voor dezen,
Toen het vaderlyk gemoet

Zyn geheimeniffen melde:
Haar ten top van aards geluk,

In

In den dag der eeren stelde,
 Buiten alle ramp, en druk.
 Cezar merkte hoe de zwieren
 Van zyn dogters hovaardy,
 't Pad van deſtige manieren,
 Sweefden al te wyd voorby.
 Hy verkropt van ongenoegen,
 Overlei met rypen raat,
 Hoe zich wyze luiden droegen,
 Naar den eiſch van hunnen ſtaat.
 't Is de menſch als aangebooren,
 Met het hoofd om hoog te gaan,
 En na beter goed te ſpooren,
 Boven ſtarren, zon en maan.
 Tot een heer is hy geſchapen,
 Over 't aardſche Koningryk,
 Blyft de reden als zyn wapen,
 Daar hy recht, van ongelyk
 Weet voorzichtig meê te ſchiften;
 Viel hy dan wel billyk neêr,
 Voor zyn redenloze driften?
 Makende zich knegt, van Heer.
 Zou zyn geeſt in ſtof geboogen,

't Eindig neemen tot zyn wyk,
Voor het eeuwig te beoogen
Zich begraven in het slyk.
't Was te ver van 't wit geweken;
En der dingen prys veracht.
Hoor de vrou van Spartha spreken,
Als de roem van haar geslacht.
Daar de meeste vrouwen praalen,
Met haar paarlen, zilver, goud,
Ging zy beter schatten haalen,
Haar van hoogerhand betrouwt.
Kinders opgeciert met deugden,
Blank als zilver van gemoet,
Die haar ouderen verheugden;
Ja in voor en tegenspoet
Als het fynste Goud bevonden.
Kinderen, van elk gevierd:
Meer aan wysheids snoer gebonden,
Dan met paarlen opgeciert.
Dit, zoo sprakze, zyn juweelen,
Wyzende haar Spruiten aan,
Hier op gaan myn zinnen speelen,
Dit cieraat zal nooit vergaan.

Meer van diergelyke zaaken,

Deugd, en eerbaarheid tot lof,
Wist de Vader op te maaken;

Hier ontbrak hem taal nog stof,
Om zyn dogter van ter zyden,
't Pad der deugd, te doen verstaan,
Met het ydel te vermyden

Zouze beter gangen gaan.

Zy, die wysheid kon waardeeren,
Prees in stilheid, vaders deugd,
Met zyn lessen aan te leeren,

Stichte hy haar losse jeugd.

En na vader heusch te groeten,

Week zy, van zyn magtig slot,
Trad al d'yd'le pronk met voeten,
Vergenoegd met beter lot.

Eer het daglicht tweemaal daalde,

Was haar kleeding slecht genoeg;

Daar zich ootmoed aan bepaalde,

En gelyk een spiegel droeg.

d'Erf-prinfesse wierd een baken,

Voor het weelig hofgezin:

Om het regte wit te raaken,

Gingze weder slotwaarts in,
Tot des Keizers binnenkamer;

Dáar haar liefde, en eerbewys,
Was de vader aangenamer,

Toen

Toen haar zedigheid de prys,
Boven dert'le hoogmoed haalde,

In 's Monarchs eenvoudig oog:
Daar de minzaamheid zoo praalde,

Met een ongeveinfte vertoog,
Van zyn herts genegentheden,

Aan zyn dogter Julia:

Prees haar kuische en schrand're zeden,
Zonder eenig wederga.

Cezar kon zich voorder uiten.

Nu zal elk uit uw gewaat,
Dierb're dogter, wis besluiten

Wie het ydele versmaat,
Daar gy gisteren mee praalde,

Als een Cipers afgodin,

Gy, die van de tucht verdwaalde,

Slaat het spoor der deugden in.

En vereend door ootmoed nader,

Spyt der wereldlingen raat,

Met de Keizer uwen vader,

Die zyn troost, en toeverlaat,

Onverblind van 's werelds nevel

Veste op vroomheids vasten grond:

Daar

Daar hy ook, in vreugd, of wrevel,
Onbeweegelyk op stond.

Dus zal ons geen dood doen vrezen.

Hier besluit haar vader mee,

Wy beheerschen straks na dezen,
't Eeuwig ryk vol heil en vreê.

„ Jonkheid leen hier leerzame ooren.

„ Sluit uw hert voor de aardfche vreugd.

„ Laat u 't ydel noit bekooren,

„ Neem uw luft in zuivre deugd.

„ Wilt gy u te regt vercierren,

„ Haal geen goud van Indus kuft,

„ Zoek geen voedzel van de dieren,

„ Laat uw dertele oogen-luft,

„ Noit in dier gefteente dwalen.

„ Meest der ydelen verdriet.

„ Paarlen, zilver, en koraalen,

„ Zyn uw regte ciersel niet.

„ Maar een kroon van deugde-bladen,

„ Afgeplukt op Wysheids grond,

„ Schrand're kennis, liefde-daden,

„ Rein van hert, en heufch van mond,

„ Zal u meerder fchoonheid geven,

„ Dan natuur, of kunst oit gaf.

„ Dit cieraat u bygebleven,

„ Volgd tot in het duister graf.

„ Dus be-erft gy 's hemels schatten,

„ Als de ziel van 't aardfch ontlast,

„ Uit uw kerker eens gaat fpatten,

„ Daar die hemelwaarde gaff,

„ Boven 's werelds dienftb're zoonen,

„ Aan het hoogfte goed getrouwt,

„ 't Ongemeeten zal bewoonen,

„ Dat bevloerd met blinkent goud,

„ Als gepuurde kristallynen;

„ Jaspis, en nog meer gefteend,

„ Amathiften, en robynen,

„ Hiacint, berillus, leend

„ Met Smaragdus held're glansen:

„ Daar gy, in het wit gekleed,

„ Weerglans geeft aan 's hemels tranfen,

„ Daar de zon haar licht vergeet.

„ Blyft uw trooft de bron der lichten,

„ In het overheerlyk hof,

„ Ziet gy zalige gezichten,

„ Zingd uw Schepper eeuwig lof.

M O R G E N - Z A N G.

STEM: *ô Kersnacht, schoonder &c.*

I.

ô **G**roote Heerffcher, die de ronden
 Des Hemels hebt aan een gebonden,
 Het Aardryk door uw magt gegrond,
 Die in het loopperk van de wolken
 De Zon en Maan, tot dienst der volken,
 Doed rennen om het groote Rond.

2.

Myn Ziel, door al uw goede daaden,
 En gunftbewyzen overlaaden,
 Wil, uw gedugte Naam ten prys,
 Een dankbare offerhand ontfteeken,
 Die door de wolken heen koom' breeken;
 U looven op een zoete wys.

3.

Wat heeft uw gunst my mild gezegent,
Door uwe Liefde neêr geregent

Met volle stroomen op myn hoofd!
Een rykdom, die de Geest doet dwaalen,
Daarze eind in vinden kan, nog paalen,
Hoe zeerze in't zoeken wroet en slooft.

4.

Het Morgenlicht, haar nog geschonken,
Kan weêr op nieuw de lust ontvonken,

Om u te pryzen, goede Heer;
Dat wekt haar stem, om u te looven,
Die zendze vrolyk op na boven,
En zingt vol vreugde tot uw eer.

5.

Gy hebt my, naar uw welbehaagen,
Bevryd voor veelerhande laagen,

Die my omringden in de nacht:
Terwyl ik lag van slaap bekroopen,
Hield gy uw wakende oogen open,
En over my zoo trouwen wagt.

6. Uw

6.

Uw hand, almachtig in haar werken,
 Stelde al 't gevaar zyn vaste perken,
 Die 't nimmer kon te buiten treên.
 Nu komtge my weêr gunstig wekken,
 Als uit de dood in 't leven trekken,
 Verfrist de ziel, en sterkt de leên.

7.

Gy laat de Gulde Zonnestraalen
 Weêr op haar beurt op aarde daalen,
 En noopt al 't Mensdom door dat licht,
 Het lichaam tot zyn werk te geeven,
 De Geest, om hoog tot u verheeven,
 Met ernst te buigen tot zyn pligt.

8.

Hoe groot, ô Heer, zyn uw Genaden!
 Hoe doet gy Ziel en Lichaam baaden
 In een onpeilb'ren Oceaan!
 Wy danken u met hart en zinnen;
 Wy willen eeuwig u beminnen,
 En nooit van uwe wegen gaan.

9.

Verleen ons moed, en fterke kragten,
 Die nooit befwyken in 't betragten,
 En jaagen naar het nodig Een:
 Uw Geest, uw Goddelyk vermoogen
 Daale in ons hert van uit den hoogen,
 Om 't heilpad vlytig uit te treên.

10.

Zoo vinden we ons gehart, gedreeven,
 U onaffcheidbaar aan te kleeven,
 En naar het rigtsnoer van uw Wet,
 Door zonden nimmer afgeweeken,
 Door ramp, nog onheil ooit befweeken,
 Te wandelen met vafte tred.

11.

Zo willenwe, als de Zon, aan't zinken,
 Eens voor altyd vergeet te blinken,
 In 't licht van uwe Majesteit,
 Op 't fnaarensfel der Hemelingen,
 Den lof van uwe Goedheid zingen
 Met Eng'le taal, in Eeuwigheid.

A M E N.

A V O N D - G E Z A N G .

STEM: *Heilgierig Mensch , &c.*
Of, Hoogheids Minnaar , &c.

I.

Terwyl de Nacht met bruine vlerken
 De Werelt dekt, en alle werken,
 Van uwe hand geteelt,
 Het oogte ontsteelt,
 Heft zig myn gemoed,
 Heer, myn hoogste Goed,
 Heft zig myn gemoed na boven,
 Om u te bidden, en te looven.

2.

Gy hebt my nog dit brosse leeven
 Gerekt, en dezen dag gegeeven:
 Nu leg ik my te rust,
 Maar onbewust,

Of het Morgenlicht
 Nog eens myn gezigt
 Met zyn luister toe zal ftraalen,
 Of 's leevens Zon hier moet gaan daalen.

3.

Dat ftaat alleen aan uw behaagen,
 In uwe hand zyn onze dagen:
 Des ruft ik zagt en ftil
 In uwen wil,
 Die den fcepter heeft
 Over al dat leeft,
 En aan elk zyn vafte wetten
 Van leeven en van dood moet zetten.

4.

Uw gunft, die nu zoo veele jaaren
 Uw Dienaar wilde in 't leeven fpaaren,
 Hem kroonde in overvloed
 Met heil en goed,
 Zy alom verbreid,
 Eeuwig lof gezeid;

Zy met dankbaar hert en tongen
Onsterffelyke roem gezongen.

3.

Ik weet, ô Heer, en moet belyden,
Dat myn gemoet niet t' allen tyden
Naar eifch uw goed bedagt,
Nog heeft betracht:
Dat myn doffe ziel
Vaak in zonden viel,
En, van 't heilig fpoor gegleeden,
Uw wil en wet heeft overtreden.

6.

Zelf deze dag, dien gy liet lichten,
Draagt tuige van 't verzuim der pligten;
Dat flaat myn treurig hert
Met diepe finert:
Ach! dat uw genaê
Koom' myn ziel te ftaê!
Ach! laat uw genaé de vlekken
Van myne feilen dog bedekken!

7.

Kan 't uw Regtvaardigheid gehengen,
 Wil, Heer, myn dagen nog verlengen,
 Op dat met meerder vlyt
 Myn levenstyd
 Werde naar het licht
 Van uw Wet gerigt,
 't Hert besteede al zyne kragten
 In uw bevelen te betragten.

8.

Terwylwe ons dan ter ruste schikken,
 Om 't matte lichaam te verquikken,
 Ons leggen buiten magt
 By nare nacht,
 Laat uw Godlyk oog,
 Dat zig nooit bewoog,
 Nimmer sluimerde, ons bewaaken,
 Dat geene rampen ons genaaken.

9. Uw

9.

Uw sterke hand wil ons bewaren
Voor alle lyf-en ziels-gevaaren,
Voor al wat quetst en steekt,
Of rust verbreekt;
Roep van brand of moord
Werde niet gehoord,
Wil met kragt het woën betoomen
Der felle wind, en holle stroomen.

10.

Bedek ons zoo met uwe vleug'len,
Wil Zatan's list en magt beteug'len,
Die in de donkerheid
Zyn lagen leid,
En vol snood verraad
Om ons heenen gaat,
Helse netten weet te hangen,
Om looffelyk de ziel te vangen.

II.

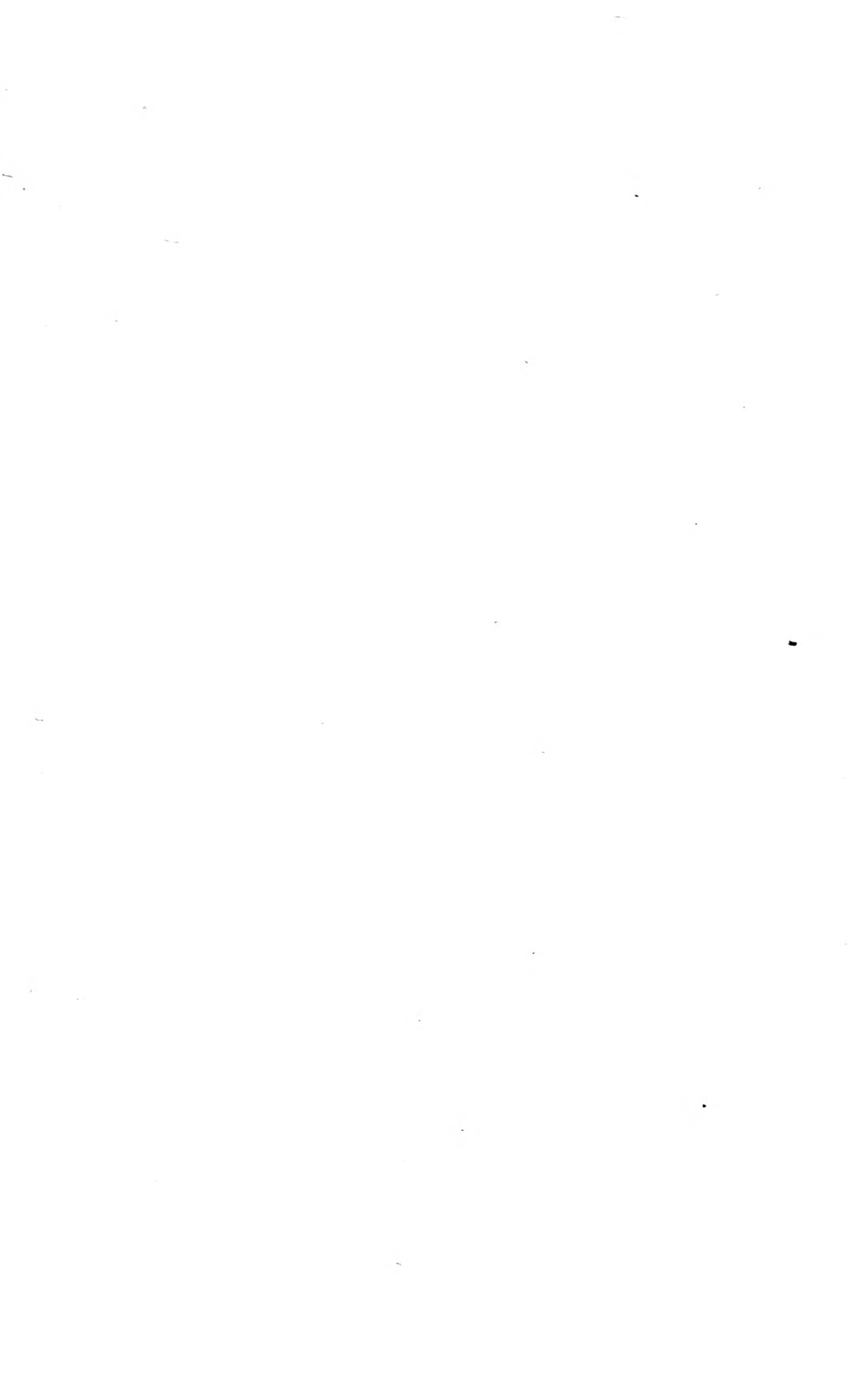
Laat dus op morgen ons ontwaaken,
 Om ons vol yver op te maaken
 Tot vrolyk maat-geklank,
 Uw naam ten dank,
 Om met fcherpe wagt,
 Op uw wil bedagt,
 Om met onverwrikte fchreedē
 Des levēns heirbaan te betreedē.

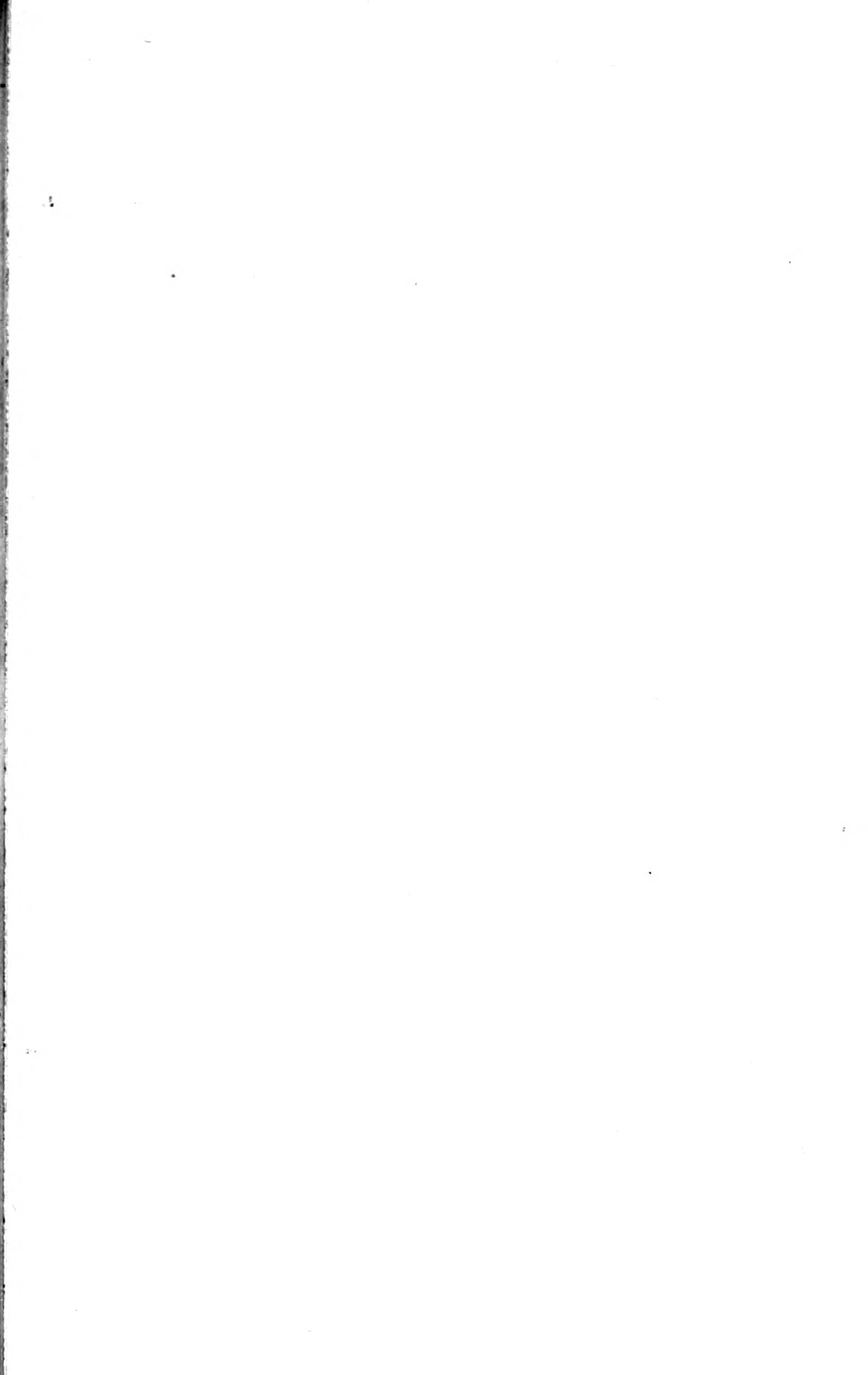
12.

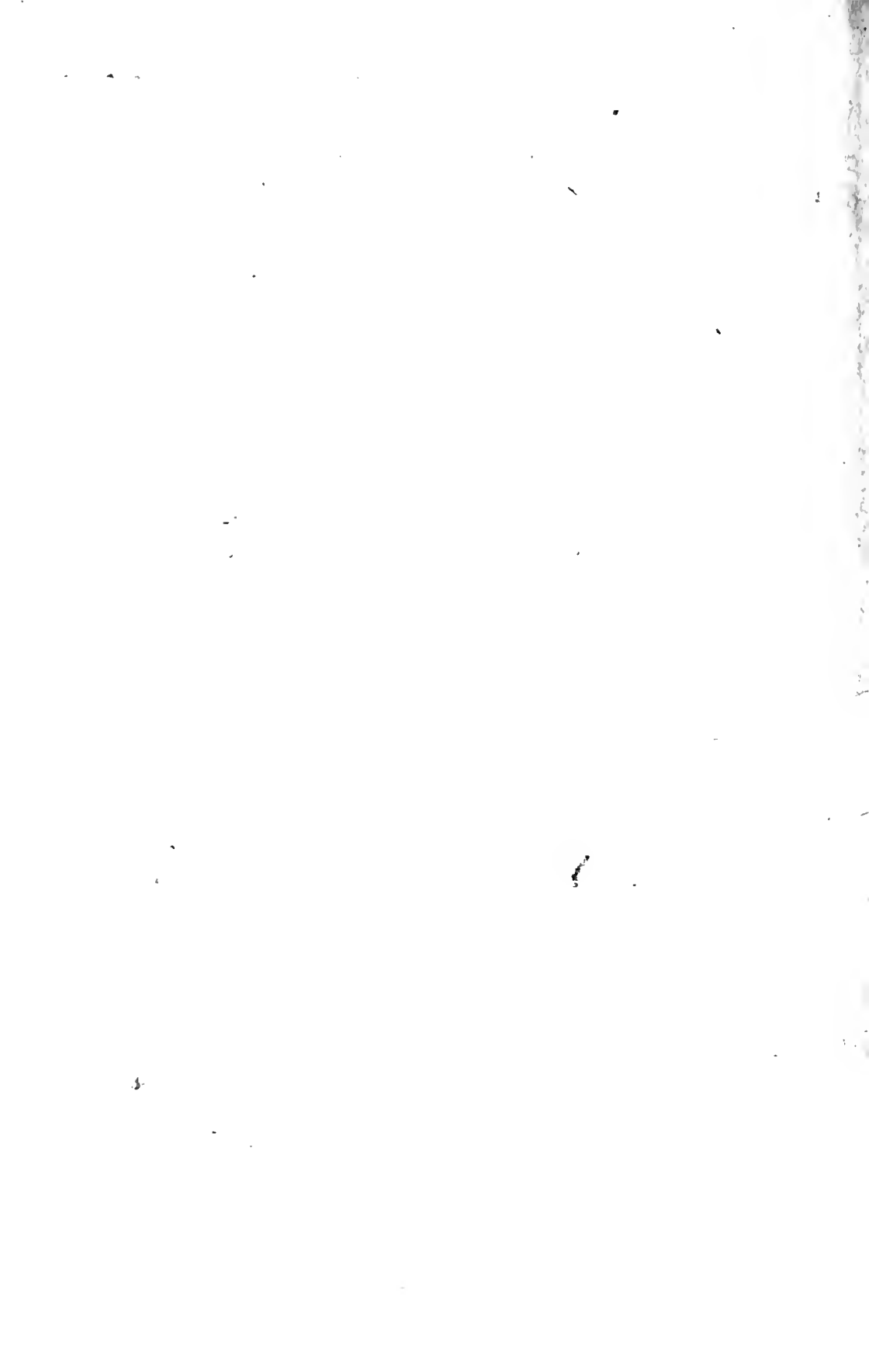
Tot dat we in 't Ryk, dat geene nachten,
 Geen duifterniffen heeft te wagten,
 In ongestoorde ruft,
 Vol hertenluft,
 By 't onendig licht,
 Dat van uw gezigt
 Straalt door 's hemels ruime zaalen,
 Van eeuw tot eeuwē zegepraalen.

A M E N.

A. S.

SPECIAL

86-P

145x7

